

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการในระบบการปกครองแบบ
ประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

พระบิษชนะ ภูพานกุลโค (สง่างช้าง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาด้านหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พฤษภาคม 2561
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการในระบบการปกครองแบบ
ประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

พระนัสชนะ มหามงคล (สง่าง) (สง่าง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พฤษภาคม 2561

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการในระบบการปกครองแบบ
ประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

พระนัสชนะ มหามงคล (สงฆ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พฤษภาคม 2561

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

THE POLITICAL ROLE OF BUDDHIST ECCLESIASTICAL MONKS
IN THE GOVERNMENT DEMOCRATIC SYSTEM IN MUANG
NONGKHAI DISTRICT NONGKHAI PROVINCE

PHRANASCHANA MAHAMONGKALO (SANGCHANG)

A THESIS PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF POLITICAL SCIENCE

DEPARTMENT OF GOVERNMENT

GRADUATE SCHOOL

MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

MAY 2018

(COPYRIGHT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ ของ พระนิตฺชนะ มหามัจฉโล (สา่งข้าง) ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ของมหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัยได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

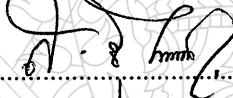

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(พระนิตฺชนํ ธีรปณฺโณ, ดร.)

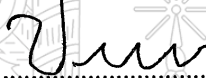

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์)

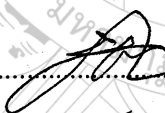
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก)

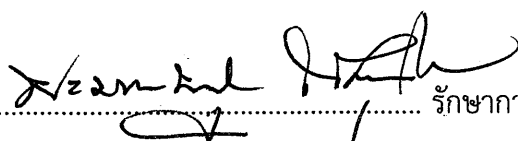

..... กรรมการ
(ดร.ปติษฐ์ คำดี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ภูสกุล)

บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

..... รักษาการในตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

วันที่ 10 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2561

5820850312003 : สาขาวิชา : รัฐศาสตร์การปกครอง ; ร.ม. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต)

คำสำคัญ : บทบาททางการเมือง, พระสังฆาธิการ, ประชาธิปไตย

พระนิพนธ์ มหามงคล (สง่าช้าง): บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (THE POLITICAL ROLE OF BUDDHIST ECCLESIASTICAL MONKS IN THE GOVERNMENT DEMOCRATIC SYSTEM IN MUANG NONGKHAI DISTRICT NONGKHAI PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : พระนิพนธ์ ธีรพลโณ, ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก, รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม, 161 หน้า. พ.ศ. 2561

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อศึกษาหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าอาวาสทั้งหมดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 193 รูป เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก
- 2) หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก
- 3) บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 4) ข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา คือ พระสังฆาธิการควรแสดงบทบาททางการเมืองในรูปแบบที่เป็นการแสดงความคิดเห็นโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เช่น นักการเมืองควรใช้หลักธรรมาธิปไตย ในการปกครอง บริหารประเทศ เพื่อความอยู่ดี กินดี มีความสุข ของประชาชนส่วนรวม เป็นต้น

5820850312003: MAJOR: GOVERNMENT; M.Pol.SC. (MASTER OF POLITICAL SCIENCE)

KEYWORDS : POLITICAL ROLE, BUDDHIST ECCLESIASTICAL MONKS, DEMOCRATIC

PHRA NASCHANA MAHAMONGKALO (SANGCHANG): THE POLITICAL ROLE OF BUDDHIST ECCLESIASTICAL MONKS IN THE GOVERNMENT DEMOCRATIC SYSTEM IN MUANG NONGKHAI DISTRICT NONGKHAI PROVINCE. ADVISORY COMMUNITY : ASSOC.PROF.PHRANITAT TEERAPANYO, DR., ADVISOR, ASSOC.PROF.DR. PHASAKORN DOKCHAN, CO-ADVISOR, 161 PP, B.E. 2561 (2018).

The objectives of the research were 1) to study the political role of Buddhist Ecclesiastical Monks in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province, 2) to study the principles of democratic rule of Buddhist Ecclesiastical Monks in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province, 3) to study the relationship between the political roles of the sangkha with the principles of democracy of Buddhist Ecclesiastical Monks in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province, 4) to study the suggestions and guidelines for the development of the political role of the Buddhist Ecclesiastical Monks in the democratic system in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province. The population used in this study is the population in this study was the all abbot in the ecclesiastical administrative region of Muang Nongkhai District, Nongkhai Province, 193 abbots. The instruments for collecting data were Questionnaire and in-depth interview. Statistics were Frequency, percentage, mean, standard deviation Test the hypothesis using Pearson's product moment correlation coefficient and analysis of qualitative data by means of content analysis. Then present descriptive,

The research results were found as follows:

- 1) The political role of Buddhist Ecclesiastical Monks, was at a high level.
- 2) The principles of democratic rule of Buddhist Ecclesiastical Monks, was at a high level.
- 3) The political role of Buddhist Ecclesiastical Monks and democracy in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province. Overall, there was a statistically significant positive relationship at the .05 level
- 4) The suggestions and guidelines for the development is the Buddhist Ecclesiastical Monks should display their political roles in the form of expressions of

opinion, using the principles of Buddhism in promoting democracy in a democracy, such as politicians should use the dharma principle in the administration of the country for the well-being, good eating and happiness of the public.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยได้รับความเมตตา กรุณาอย่างยิ่งจาก พระนิทัศน์ ธีรปัญญา, ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขตลอดเวลาในการดำเนินการจัดทำ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งถึงพระคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสองเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในสาขาวิชารัฐศาสตร์ปกครอง ที่ได้ให้ความรู้และให้คำแนะนำ ด้วยดีเสมอมา ขอขอบพระคุณ ดร.ปดิษฐ์ คำดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ภูสกุล ดร.ทองแพ ไซตันเทือก ดร.วินิจ ผาเจริญ ดร.พูลสวัสดิ์ นาทองคำ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ขอขอบพระคุณเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย และพระสังฆาธิการทุกรูป ที่ได้ให้ความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ทำให้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ พระครู สุত্রัตนาภรณ์ เจ้าคณะตำบลมีชัย เจ้าอาวาสวัดจอมมณี ที่เป็นผู้ให้ที่พักอยู่อาศัย ขอขอบพระคุณ พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ที่ได้ให้ที่พักแรมในการศึกษา ขอขอบคุณ พี่น้องสาขาวิชารัฐศาสตร์การเมืองการ ปกครองทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา และขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวถึง ณ ที่นี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบแต่ บิดา มารดา คณาจารย์ ทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งเป็นผู้ที่มี ส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

พระนัสชนะ มหามงฺโล (สำอาง)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
ประกาศศุภณูปการ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.3 ขอบเขตการวิจัย	5
1.4 สมมติฐานงานวิจัย	6
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น	6
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางการเมือง	9
2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง	12
2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง	16
2.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	20
2.5 บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์และสิทธิเสรีภาพ	31
2.6 ประชาธิปไตยและการปกครองคณะสงฆ์	37
2.7 ข้อมูลพื้นฐานของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย	46
2.8 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
2.9 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย	58
3 วิธีดำเนินการวิจัย	59
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	59
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	61

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.3	62
3.4	64
3.5	65
3.6	66
4	68
4.1	70
4.2	73
4.3	78
4.4	85
4.5	87
4.6	88
4.7	96
5	97
5.1	97
5.2	100
5.3	111
บรรณานุกรม	113
ภาคผนวก	118
ภาคผนวก ก	119
ภาคผนวก ข	121
ภาคผนวก ค	127
ภาคผนวก ง	129

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์	138
ภาคผนวก ฉ ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)	143
ภาคผนวก ช ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม	150
ภาคผนวก ซ ภาพพระสังฆการีที่ใช้สัมภาษณ์	155
ประวัติผู้วิจัย	161

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	จำนวนประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนตำบล	59
4.1	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	70
4.2	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้าน	73
4.3	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง	74
4.4	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง	76
4.5	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง	77
4.6	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้าน	78
4.7	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านหลักสิทธิเสรีภาพ	79
4.8	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านหลักความเสมอภาค	81
4.9	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านหลักภราดรภาพ	83
4.10	สรุปผลรวมค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการมีความสัมพันธ์กับหลักประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย	85

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.11	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการมีความสัมพันธ์กับหลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย	86
4.12	แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย	87

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
2.1	สรุปแสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	58
4.1	แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย	96

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สำคัญในประเทศไทยซึ่งมีบทบาท และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อ การศึกษา สังคม จิตวิทยา เศรษฐกิจ และการเมืองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งสะท้อนผ่านแง่มุมมอง ทางด้านปรัชญา พิธีกรรม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์และพุทธ ศาสนิกชนที่ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ บทบาทและความเกี่ยวเนื่องกับการเมืองในระบบประชาธิปไตยนี้ได้ เกิดขึ้นหลายยุคหลายสมัย ไม่ว่าจะเป็นครั้งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนที่จะปรินิพพานก็ยังมี ความ เกี่ยวเนื่องกับการเมือง และเมื่อวิเคราะห์บทบาทของพระพุทธศาสนาผ่านสังคมไทยจะพบว่าปัญหา และบทบาทของพระสงฆ์นั้นเกิดขึ้นไม่ว่าจะในอดีตที่ผ่านมาจนถึงยุคปัจจุบัน พระสงฆ์ต่าง เข้าไปมีบทบาททางการเมืองไม่มากนักน้อยตามแต่สถานการณ์ จึงทำให้เกิดคำถามและปัญหาตามมา มากหมายว่า พระสงฆ์แท้จริงควรมีความเป็นอยู่เช่นไรในฐานะพระสงฆ์ที่แท้จริง พระสงฆ์กับชาวบ้าน ต่างก็มีความสัมพันธ์กันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่า 700 กว่าปี

เมื่อมองไปในอดีตแล้วจะพบว่า แม้แต่พระพุทธเจ้าก็เคยแสดงบทบาทเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง มาแล้วยกตัวอย่างดังเรื่องที่พระพุทธองค์นั้นทรงอาศัยความกรุณาธิคุณ แก่หมู่พระประยูร ญาติทรงเสด็จไปห้ามพระญาติทรงทะเลาะ จนถึงขนาดทำสงครามกัน ดังปรากฏในพระพุทธประวัติ ว่า พรรษาที่ 4 พระพุทธเจ้าประทับจำพรรษา ณ เวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์ หลังออกพรรษาแล้วทรง เสด็จไปห้ามเหล่าศากยะ และเหล่าโกถิยะซึ่งตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ริมสองฝั่งแม่น้ำโรหิณี เกิดวิวาทในเรื่อง แก่งแย่งกันท่อน้ำเข้านา ทะเลาะและทุบตีกันลูกหลานเกี่ยวโยงกันจนถึงชาติตระกูล ตั้งกองกำลังสู้กัน เช่นกับสงคราม พระพุทธองค์ทรงทราบว่ถ้าพระองค์เสด็จไป ความวิวาทจักสงบลง ทั้งสองฝ่ายเมื่อ ได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้วจักถวายพระราชกุมารให้บรรพชา สมาคมใหญ่จักมีเพราะเหตุแห่งความ สงบความสามัคคี ตรัสพระธรรมเทศนา พร้อมทั้งชาตคต่าง ๆ ให้ฟัง เพื่อระงับการทะเลาะวิวาทกัน กษัตริย์ทั้งสองฝ่ายฟังพระธรรมเทศนาแล้ว ต่างพากันทิ้งอาวุธแล้ว นมัสการพระพุทธเจ้า กล่าวกันว่า ถ้าหากพระศาสดาไม่เสด็จมา พวกเราก็จักฆ่าฟันซึ่งกันและกันจนเลือดไหลนองแม่น้ำ พวกเราได้อาศัย พระศาสดาโดยแท้ (สุริย์ มีผลกิจ และวิเชียร มีผลกิจ, 2555) บทบาทพระสงฆ์กับการเมืองในอดีต พระสงฆ์มีความเกี่ยวเนื่องกับชุมชนเพราะว่ามาจากลูกชาวบ้าน เพราะอดีตที่ผ่านมาอย่างสมัยสุขุขทัย เรื่องอำนาจผู้ที่ได้ออกโอกาสที่จะบวชพระเป็นเณรนั้น ต้องมีสถานภาพทางสังคมมาก่อนบุคคลที่จะมาบวช นั้นต้องมีสถานภาพที่สูงของสังคม เมื่อลาสิกขาเพศออกไป ต้องออกไปเป็นนักปกครอง นักบริหาร บ้านเมือง ดังเรื่องราวพระราชประวัติ พระมหาธรรมราชาที่ 1 หรือพระยาลิไทย ทรงออกผนวชในพระ

พุทธศาสนา และมีข้าพระราชบริพาร ออกบวชตามเป็นอันมาก แต่ว่าเนื่องจากพระสงฆ์นั้น ดำรงความเป็นอยู่เพราะว่าอาศัยชาวบ้านเลี้ยงชีพ เป็นประเด็นที่เตือนพระสงฆ์อยู่เสมอว่าพระสงฆ์จะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร เป็นการตอบแทนจนบางครั้งพระสงฆ์ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จนเอาชีวิตไม่รอด เช่นเรื่องราวของพระราชาคณะพระพนรัตน์ป่าแก้ว (พระสังฆราชา วัดป่าแก้ว) ในสมัยกรุงศรีอยุธยาครั้งนั้น ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ครั้งนั้นพระศรีศิลป์ (พระราชโอรสของพระไชยราชากับนางพระยาแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์) เป็นขบถเข้ากับข้าราชการเก่า ของพระราชบิดา พระยาเดโช พระยาทำยน้ำ เป็นต้น ซึ่งถูกจองจำอยู่มีหนังสือให้พระศรีศิลป์เข้าไปช่วย พระศรีศิลป์นั้นไปขอฤกษ์เพื่อบุกเข้าพระราชวังหลวงกับพระพนรัตน์ป่าแก้ว (พระสังฆราชวัดป่าแก้ว) เมื่อถึงฤกษ์ที่กำหนดแล้ว พระศรีศิลป์จึงบุกเข้าไปยังพระราชวังหลวง ในครั้งนั้นเจ้าพระยามหาเสนาฯ ข้างเข้าชนกับพระศรีศิลป์ แต่เจ้าพระยามหาเสนาฯ เป็นฝ่ายโดนขอของพระศรีศิลป์และผลัดตกจากหลังข้างไป พระศรีศิลป์จึงเข้ามายังพระราชวังหลวงได้ ฝ่ายสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวนั้นไม่ทันตั้งพระองค์จึงเสด็จลงเรือพระที่นั่งหนีไปยังเกาะมหาพราหมณ์ หลังจากนั้น พระศรีศิลป์จึงเข้าไปช่วยพระยาเดโช พระยาทำยน้ำ พระยาพิไชยรณฤทธิ์ หมื่นภักดีศวร และหมื่นไภยรินทรได้สำเร็จ ในขณะนั้นพระรามศวร พระมหินทรธาธิราช และเสนาบดี ข้าราชการได้เข้ารบกับพระศรีศิลป์ แต่ละฝ่ายต่างล้มตายเป็นอันมากโดยพระศรีศิลป์นั้นต้องปืนสั้นพระชนม์ลงในที่รบ หลังจากนั้นพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับเข้ามาพระราชวังและมีพระราชดำรัสให้นำตัวพระพนรัตน์ป่าแก้ว พระยาเดโช พระยาทำยน้ำ พระยาพิไชยรณฤทธิ์ หมื่นภักดีศวร และหมื่นไภยรินทร ไปประหารเสีย แล้วนำศพเสียบไว้ที่ ตะแลงแกง พร้อมกับศพพระศรีศิลป์ นอกจากนั้นแล้วบางครั้งในอดีตที่ผ่านมา นั้นพระสงฆ์ยังได้แสดงบทบาททำหน้าที่ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ที่ตกยากลำบากจนถึงขนาดที่เอาชีวิตเกือบไม่รอด เข้าไปขอพระราชทานอภัยโทษ แก่ข้าราชการ ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนี้ได้ถูกยกย่องจากนักปราชญ์ว่าพระสงฆ์ที่เข้าไปขอพระราชทานอภัยโทษครั้งนี้มี ส่วนรวมไว้หารการพูด สนทนา การยกอุปัชฌาย์ อุปมา อุปไมย ไพเราะเพราะพริ้ง ครั้งนั้นตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ย้อนไปใน พ.ศ. 2135 พระเจ้าหงสาวดี นั้นทบุเรง โปรดให้พระมหาอุปราชานำกองทัพทหาร มาตีกรุงศรีอยุธยาหมายจะชนะศึก สมเด็จพระนเรศวร ทรงทราบฯ พม่าจะยกทัพใหญ่มาตีจึงทรงเตรียมไพร่พล เมื่อพระสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับสมเด็จพระเอกาทศรถ ทรงทำยุทธหัตถีมีชัยชนะพระมหาอุปราช และมางจาโปโร แห่งกรุงหงสาวดี ภายหลังชัยชนะครั้งนี้สมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้โปรดให้ลูกขุนปรึกษาโทษข้าราชการชั้นแม่ทัพนายกองมีโทษถึงประหารหลายคน หากแต่วันตัดสินคดีพิพากษาให้ลงโทษนั้นเป็นวันเวลาใกล้กับวันพระเจ้าโปรดให้เอาตัวข้าราชการเหล่านั้นไปจองจำไว้ก่อน เมื่อพ้นวันพระไปแล้วจึงให้นำตัวไปประหารชีวิตเสียตามคำลูกขุนพิพากษาโทษ ครานั้นบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองได้มีการพัฒนาปรากฏเด่นชัดโดยยึดหลักพระพุทธเจ้าที่ทรงห้ามพระประยูรญาติที่กำลังจะทรงทำศึกกันเพื่อแย่งน้ำทำนา โดยนำเรื่องราวพระพุทธประวัติบางตอนมาแสดงให้พระนเรศวร

มหาราชที่กำลังทรงอยู่ในอารมณืพิโรธว่า ครั้นนั้นสมเด็จพระพนรัตน์วัดป่าแก้วหรือที่เรียก ปัจจุบันว่า วัดใหญ่ชัยมงคล ซึ่งมีความแตกฉานในพระพุทธรูปจะมีวาฬทะเลหมื่น ได้พาพระราชอาคันตุกะ 25 รูป เข้าไปเฝ้าถวายพระพรถามข่าวสงคราม และด้วยวาฬทะเลหมื่น ได้ช่วยให้บรรดาข้าราชการซึ่งถูก ตัดสินประหารชีวิตแล้ว ให้รอดพ้นจากพระราชอาญาโทษ (สมเด็จพระยามหาราชนุภาพ, 2555)

ในปัจจุบันนั้นถึงแม้ว่า มหาเถรสมาคม จะมีคำสั่ง เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับ การเมือง พ.ศ. 2538 ระบุไว้ว่า ห้ามพระภิกษุสามเณรเข้าไปในที่ชุมนุมไม่ว่ากรณีใด พร้อมทั้งห้าม พระภิกษุสามเณรสนับสนุนช่วยเหลือโดยตรง หรือโดยอ้อมแก่การหาเสียงเพื่อเลือกตั้งสมาชิก สภา ผู้แทนราษฎร เทศบาล หรือการเมืองใด ๆ แก่บุคคลหรือคณะบุคคลใด ๆ รวมถึงห้ามชุมนุมเรียก ร้อง สิทธิเรียกร้องสิทธิของบุคคลหรือคณะบุคคลใด ๆ อีกทั้งห้ามร่วมอภิปรายหรือบรรยายเกี่ยวกับ การเมืองทั้งในวัดหรือนอกวัด หากภิกษุสามเณรใดละเมิด ฝ่าฝืน ให้พระสังฆาธิการปกครองดำเนิน การว่ากล่าวตักเตือน ทั้งนี้หากกระทำผิดซ้ำ ให้พระสังฆาธิการปกครอง ดำเนินการลงโทษตามความ เหมาะสม เช่น การกล่าวเตือนซ้ำ เป็นต้น(สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช. คำสั่งมหาเถร สมาคมประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่มที่ 83 ตอนที่ 3) แต่ว่าในศาสนาพุทธนั้น นับตั้งแต่องค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ของเรานั้น พระพุทธองค์ทรงเกี่ยวข้องกับการเมือง แต่ว่าพระพุทธองค์ ทรงอยู่เหนือการเมือง พระองค์ทรงเป็นผู้นำทางธรรม และการเมืองที่พระองค์ทรงยกย่องนั้น เป็น ธรรมาธิปไตย พระองค์นั้นทรงเต็มเปี่ยมไปด้วย พระบริสุทธิ์คุณ พระปัญญาธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ คือทรงแสดงพระธรรมเทศนา แก่ผู้ปกครองให้ตั้งอยู่ในธรรมโดยไม่บังคับ เช่นเรื่อง ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิราชา 10 ประการ ทรงแสดงธรรมแจ่มแจ้งให้รู้แจ้งเห็นจริงในธรรมอย่างลึกซึ้ง จนพระธรรม มหาราชฯ ทั้งหลาย ต่างก็ยอมรับ และตั้งมั่นอยู่ในที่พึ่งสามประการ คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างไม่หวั่นไหว จนบางครั้งมีผู้ศรัทธาออกบวชตามหลักธรรมวินัย เป็นอันมากพระสงฆ์ในปัจจุบันนั้น มีความเกี่ยวพันเกี่ยวเนื่องกับการเมืองอย่างเกี่ยวข้อง เช่น กิจกรรมในการเทศน์การสอนที่ทำให้ ประเทศชาติมั่นคง ทำให้ประชาชนมีปัญญาเข้าใจในหลักธรรม ให้คนฟังนั้นรู้จักตนเอง รักษาความดี เดิมของตนเอง เพิ่มเติมความดีใหม่ ให้รู้จักลด ละ เลิกสิ่งอบายมุขทั้งปวง กิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมี จิตอาสา อุทิศตน เพื่อเสียสละเพื่อชาติบ้านเมือง เป็นหน้าที่ โดยตรงของผู้นำทางจิตวิญญาณ ทาง ปัญญา เป็นสิ่งหนึ่งที่พระสงฆ์ทำได้ดีกว่า ฆราวาส เพราะพระสงฆ์นั้นมีประชาชนศรัทธาเป็นทุนเดิม อยู่แล้ว แต่ปัจจุบันเราจะได้เห็นพระสงฆ์ขึ้นแสดงธรรมเวทีปราศรัยทางการเมืองบ้าง เป็นผู้นำมอบ บ้างหรือการขึ้นปราศรัย เรียกร้องทั้งที่ส่วนนี้ นั้น พระสงฆ์นั้นไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องเพราะว่าจะมีแต่ นำความเสื่อมสูญมาสู่ตนเองและหมู่คณะ ดังที่ปรากฏเป็นข่าว (การเมือง ขาวทั่วไป. หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก วันที่ 14 มีนาคม 2553)ว่าเมื่อเวลา 15.30 น. วันที่ 14 มีนาคม 2553 ผู้สื่อข่าวรายงานว่า มี พระสงฆ์จำนวน 1200 รูป ได้เดินทางมาร่วมชุมนุมกับ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตย (น.ป.ช) และ พระภิกษุสงฆ์บางรูปนั้น ได้ขึ้นเวทีปราศรัย โดยได้ขอปิดทบาท ให้รัฐบาลอย่าใช้ความรุนแรงในการ

ปราบปรามและยืนยันว่าไม่ได้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในทางการเมือง ส่วนกรณีทีก่อนหน้านี้ นั้น รัฐบาล ขึ้นบัญชีดำพระสงฆ์ได้ปราศรัยบนเวทีว่า ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องใด หรือกรณีของพระพุทธอิสระ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง โดยเป็นผู้นำมือบั้ง ๆ ที่เวทีแจ้งวัฒนะ ซึ่งมีการปิดถนนยาวตลอดด้านหน้าศูนย์ราชการนั้น เป็นหนึ่งใน 3 จุดเสี่ยงที่สุดจากทั้งหมด 7 จุด 7 เวทีของการชุมนุมปิดกรุงเทพฯ นี้ ตามการประเมินของศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (ศอ.รส.) และหน่วยข่าวความมั่นคง (การเมือง คอลัมน์เปิดปมหลวงปู่พุทธอิสระ หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ วันที่ 15 มกราคม 2557) ซึ่งนำมาถึงการแสดงความคิดเห็นแตกต่างกับพุทธบริษัทผู้มีความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา มากกว่า พระสงฆ์นั้นเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองได้หรือ เพราะว่า ตามกฎหมายแล้ว พระห้ามเลือกตั้ง แต่ไม่ได้ห้ามพระมีส่วนร่วมทางการเมืองพระภิกษุในประเทศไทย จึงมีส่วนร่วมทางการเมืองมาโดยตลอด แตกต่างกันไป ทางรูปแบบและวิธีการ อย่างไรก็ตาม บทบาทของพระพุทธอิสระ ก็ถูกเพ่งเล็งจากประชาชนบ้างว่า การแสดงออกทางการเมือง ด้วยการแสดงบทบาทเช่นนั้นนั้น เหมาะสมกับสมณะเพศ หรือไม่ นอกจากนั้นแล้ว ก็ยังถูกเพ่งเล็งจาก มหาเถรสมาคมและสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติถึงกับออกหนังสือเตือนอย่างเป็นทางการ ซ้ำยังถูกรวมสอบสวนคดีพิเศษ (ดี เอส ไอ) ออกหมายเรียกในข้อ หากบฏและก่อความวุ่นวายในบ้านเมืองด้วย ซึ่งการทำเช่นนั้นนั้น ไม่ว่าจะพระภิกษุสงฆ์จะแสดงบทบาทด้วยการเป็นผู้นำการประท้วง หรือเป็นการเข้าร่วมประท้วงกับกลุ่มสี่เสื้อต่าง ๆ อย่างไร ก็ถือได้ว่า เป็นบทพิสูจน์ได้ว่า บทบาทพระสงฆ์กับการแสดงออกทางการเมืองนั้นอาญาจก คือฝ่ายการปกครองบ้านเมือง ย่อมไม่สามารถแยกขาดกับ ฝ่ายศาสนจักร คือฝ่ายพระพุทธรศาสนา และศีลธรรมไม่สามารถแยกขาดจากใจคนทุกคนขึ้นได้เลย

สภาพปัญหาในการวิจัยครั้งนี้ก็สืบเนื่องจากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมา ข้างต้น กล่าวคือ ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมาย หรือกฎระเบียบต่าง ๆ ห้ามมิให้พระสงฆ์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือการเลือกตั้งก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้วพระสงฆ์ในวัดต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นในเมืองหรือชนบทก็ตาม มัก จะถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในท้องถิ่นด้วยและทั้งยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือประชาชนทั้งทางด้านเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ การงานในหลาย ๆ อย่าง หลายด้านพระต่างก็มีบทบาทที่ไปเกี่ยวข้องไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ฉะนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาค้นคว้า “บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ทำให้ผู้วิจัยอดคิดไม่ได้ว่าพระสงฆ์ในปัจจุบันมีบทบาททางการเมืองอย่างไร เพื่อให้เท่าทันในการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

1.2.2 เพื่อศึกษาหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

1.2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

1.2.4 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยนี้จะศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองมาเป็นแนวทางในการค้นคว้าในหัวข้องานวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย”

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

1.3.2.1 ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าอาวาสในสังกัดมหานิกาย ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 193 รูป

1.3.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ประกอบด้วย

1.3.3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 3 ด้าน คือ 1.การรับรู้ข่าวสาร 2.การแสดงความคิดเห็น 3.การมีส่วนร่วม

1.3.3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 3 ด้าน คือ 1. หลักสิทธิเสรีภาพ 2. หลักความเสมอภาค 3. หลักภราดรภาพ

1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้กำหนดระยะเวลาตั้งแต่เดือน 1 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ถึงเดือน 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 เป็นเวลา 6 เดือน

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการได้แก่ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และความคิดเห็นทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

คำว่าบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ หมายถึง การที่พระสังฆาธิการได้มีการเผยแพร่อบรมแสดงธรรมเทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชน ประชาชน และชาวบ้าน ให้รู้ทันเหตุบ้านการเมืองที่เป็นมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ให้รู้จักสิทธิและหน้าที่พลเมืองของตนเองที่พึงมีพึงได้ พร้อมทั้งให้ศีลธรรมคุณธรรมที่ดีในการดำรงอยู่ในสังคมประชาธิปไตย ไม่ว่าจะประชาชนธรรมดาและนักการเมือง ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน ไปบริหารประเทศให้เจริญรุ่งเรือง ทัดเทียมเท่าอารยณานานาชาติ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

1.6.2 ทำให้ทราบหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

1.6.3 ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

1.6.4 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

1.6.5 นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

อายุ หมายถึง อายุตัวของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย หรือเวลาที่ดำรงชีวิตอยู่อายุนับตามปฏิทินในหน้าอายุเต็ม ถ้ามีเศษเดือนให้ตัดลงเหลือเท่าอายุเต็ม

วุฒิการศึกษาสามัญ หมายถึง วุฒิการศึกษาที่แสดงถึงคุณลักษณะความรู้ ความสามารถ

พรรษา ในคำวัดหมายถึง จำนวนการจำพรรษาของพระสงฆ์ซึ่งมีปีละครั้ง หากจำพรรษามา 5 ครั้ง เท่ากับ 5 ปี

ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุผู้มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย มีตำแหน่งดังนี้เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างแท้จริงตามหลักประชาธิปไตย

การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง หมายถึง กระบวนการการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองซึ่งข่าวสารเป็นสิ่งที่จะช่วยลดความไม่แน่ใจของบุคคล ช่วยให้บุคคลสามารถสร้างภาพเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองได้ชัดเจนขึ้น เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทักษะคิดและความคิดเห็นประสบการณ์ทางการเมืองของแต่ละบุคคล เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาแลกเปลี่ยนข่าวสารทางการเมืองซึ่งกันและกัน

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การที่เจ้าอาวาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองตามความสมัครใจ ถูกต้องตามกฎหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นทางการเมืองใน 4 ด้าน คือ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง การติดตามสถานการณ์ทางการเมือง การรณรงค์ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน และการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง

ความคิดเห็นทางการเมือง คือ ความคิดความเข้าใจในเรื่องการเมืองของบุคคลหนึ่ง หรือหลายคน ที่แสดงออกมาเพื่อทำความเข้าใจว่าสิ่ง ๆ นั้นคืออะไร และควรเป็นไปอย่างไร

เสรีภาพ (Liberty) หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น อยู่ในภาวะที่ปราศจากการถูกกักขังหน่วงเหนี่ยวหรือขัดขวาง

ความเสมอภาค หมายถึง การที่ประชาชนทุกคนในประเทศมีความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันในเรื่องสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ในที่นี้ สิ่งจำเป็น ขั้นพื้นฐานต่อการอยู่รอดและพัฒนาตัวเองตามหลักสิทธิมนุษยชน คือ ปัจจัยสี่ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย การนับถือศาสนา การศึกษาและการรับรู้ข่าวสาร การเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสวัสดิการสังคม การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ภราดรภาพ (Fraternité) คือ ความเป็นพี่เป็นน้องกัน มนุษย์ทุกคนจะต้องมีความเท่าเทียมกันและปฏิบัติต่อกันดุจพี่น้อง ความเป็นพี่เป็นน้อง เป็นสิ่งที่ธรรมชาติมอบให้มนุษย์ คือ การไม่เน้นผิวพรรณ หรือ เผ่าพันธุ์

บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิ หน้าที่อันเนื่องมาจากสถานภาพของบุคคล เนื่องจากบุคคลมีหลายสถานภาพในคนคนเดียว ฉะนั้นบทบาทของบุคคลจึงต้องปฏิบัติไปตามสถานภาพในสถานการณ์ตามสถานภาพนั้น ๆ

การเมือง หมายถึง กิจกรรมที่มนุษย์กระทำ รักษาคุณสมบัติที่ดี และปรับปรุงกฎทั่ว ๆ ไป ซึ่งมนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ภายใต้กฎเหล่านั้น การเมืองมีความเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ของความขัดแย้งและความร่วมมือในสังคม จากการศึกษาที่มีความคิดเห็นที่ตรงกันข้ามกัน ความต้องการที่ต่างกัน การแข่งขันกัน และความสนใจที่แตกต่างกัน

คณะสงฆ์ หมายถึง บรรดาพระภิกษุที่สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย หรือบรรดาพระภิกษุที่ได้รับการบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ หรือ ตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ เจ้าอาวาส ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ บททศวรรษ การ งานวิจัย และงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า คือ

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาท
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
- 2.5 บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์และสิทธิเสรีภาพ
- 2.6 ประชาธิปไตยและการปกครองคณะสงฆ์
- 2.7 ข้อมูลพื้นฐานของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
- 2.8 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.9 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

2.1.1 ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

บทบาท ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Role เป็นเรื่องของพฤติกรรมและหน้าที่ความรับผิดชอบ (function) เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่า เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใด ก็ควรแสดงพฤติกรรมให้ตรงและเหมาะสมกับหน้าที่ ความรับผิดชอบนั้น มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท หรือ Role ไว้ ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 602) ให้ความหมายของคำว่า บทบาทไว้ว่า บทบาท (role) หมายความว่า การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู เป็นต้น

เลวินสัน (Levinson, 1964, p. 91, อ้างใน วัชรวิทย์ ไวยากรม, 2543, หน้า 12-15) ได้กล่าวถึงบทบาทไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. บทบาท หมายถึง ปทัสถานความมุ่งหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่น ๆ ที่มีลักษณะในทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความหมายนี้ คำนี้ถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการบ่งชี้ถึงหน้าที่อันควรกระทำ

2. บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คาดหวัง และกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

3. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคน ที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ แนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อตนเองดำรงตำแหน่งนั้น ๆ นั้นเอง

บทบาท (role) หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมซึ่งคาดหวังให้สมาชิกได้กระทำตามสถานภาพซึ่งตนดำรงอยู่ โดยปกติสถานภาพและบทบาทย่อมเกี่ยวข้องเสมอ บทบาทเป็นลักษณะการเคลื่อนไหวของสถานภาพนั่นเอง ทั้งนี้ เนื่องจากสถานภาพเป็นตำแหน่งที่สังคมกำหนดขึ้น และบทบาทเป็นการคาดหวังว่าตำแหน่งดังกล่าวนั้น ควรจะมีแบบแผนพฤติกรรมอย่างไร บทบาทจะทำให้สมาชิกคาดได้ว่า ผู้ที่ตนมีปฏิสัมพันธ์จะแสดงพฤติกรรมสนองตอบต่อตนอย่างไรในแต่ละสถานการณ์ และตนจะต้องแสดงพฤติกรรมอย่างไร ในการตอบสนองบุคคลเหล่านี้ ซึ่งทำให้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกดำเนินไปอย่างราบรื่น และแบบแผนที่มีมั่นคง

โดยปกติ บทบาท อาจหมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพนั้น ๆ บทบาทอันเป็นสิทธิของสถานภาพอันหนึ่ง มีผลให้เกิดบทบาทอันเป็นหน้าที่ในสถานภาพอีกอย่างหนึ่งเสมอ เช่น บทบาทของบุตรในด้านสิทธิ คือ การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดา บิดาและมารดา ย่อมมีบทบาทในการทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร บทบาทหน้าที่จึงเป็นส่วนประกอบสำคัญของโครงสร้างสังคมที่มีผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกมีความสอดคล้องเกี่ยวข้องระหว่างกันอย่างมีแบบแผน (Ralph, 2479)

โคเฮน Cohen (1979, หน้า 34, อ้างใน วัชรวิทย์ โอรรถาคม, 2543, หน้า 13) กล่าวว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นสำหรับผู้ที่ดำรงตำแหน่งนั้น จะต้องปฏิบัติและยังอธิบายเรื่อง บทบาท ซึ่งสรุปได้ว่า การที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่คาดหวังโดยผู้อื่น เราก็คงยอมรับว่า บุคคลจะต้องปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่กำหนดจริง เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ต้องการของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น อาจมีสาเหตุมาจาก

1. บุคคลขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการ
2. บุคคลไม่เห็นด้วย หรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
3. บุคคลไม่มีความสามารถที่แสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยัง (Young, 1955, p. 58) กล่าวว่า บทบาท คือ หน้าที่ของฐานะตำแหน่ง เมื่อบุคคลหนึ่งได้ดำรงตำแหน่งใด สิ่งที่ดีตามมาตามตำแหน่งนั้น คือ การที่เขาจะต้องมีการปะทะสังสรรค์ (interaction) กับตำแหน่งอื่น ๆ ทั้งที่สูงกว่าและต่ำกว่าภายในกลุ่ม สิ่งที่ดีมากับตำแหน่งอันเป็นเครื่องกำหนดสำหรับการดำรงฐานะตำแหน่งนั้น ๆ เรียกว่า “บทบาท”

จันทร์ฉาย ปันแก้ว (2546, หน้า 10) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลกระทำหรือปฏิบัติเมื่อเข้าดำรงตำแหน่งนั้น ๆ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองและตามความคาดหวังในตำแหน่งอาชีพที่ครองอยู่

สุชา จันทน์เอม (2539, หน้า 241) ได้กล่าวถึงบทบาทไว้ว่า บทบาทของบุคคลในสังคมขึ้นอยู่กับสภาพของเขาด้วย เช่น บทบาทของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรี ตลอดจนบทบาทของบุคคลทั่ว ๆ ไป เช่น ครู อาจารย์ บิดา มารดา แม่บ้าน คนรับใช้ แพทย์ พยาบาล เป็นต้น บุคคลจะมีบทบาทที่มีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพที่เหมาะสม การอบรมที่ได้รับมา ความพอใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สภาพจิตใจ แรงจูงใจและอื่น ๆ ในบางกรณีเราจะพบว่า บุคคลมีบทบาทขัดแย้งกันในตัว เช่น บุคคลที่เป็นทั้งพ่อบ้านแม่บ้านและอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย ต้องรับผิดชอบหลาย ๆ ด้าน อาจมีความยุ่งยากขัดแย้งในงานที่ต้องปฏิบัติ

ณัฐพร ชินบุตร (2547, หน้า 46) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาตามตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม ที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้น ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง และยังต้องเป็นไปตามความคาดหวังของตนเอง และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วย

จิตยา สุวรรณชฎ (2509, หน้า 268) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การประพฤติตามฐานะตำแหน่งที่ได้รับให้ถูกต้องตามกฎหมายของสถาบันและสังคมนิยม ตำแหน่งเป็นผลรวมของสิทธิและหน้าที่ ดังนี้ บทบาทก็คือ การประพฤติปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ดังกล่าว

พระมหาพนมนคร มีราคา (2549) หน้า 26) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามสถานภาพที่เป็นมาโดยธรรมชาติ หรือตามสถานภาพที่ถูกกำหนดหรือถูกคาดหวังจากสังคม อันเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ของสมาชิกในสังคม

อุทัย หิรัญโต (2526, หน้า 197) ได้อธิบายว่า บทบาทเป็นหน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหวัง (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่ง ๆ หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าว โดยปกติเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคมนั้นกำหนดขึ้น ฉะนั้น บทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลสถานะหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

พัทยา สายหู (2516, หน้า 18) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความ เป็น “บุคคล” และเปรียบได้เสมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครนั้น ๆ เป็น “ละคร” อะไรมีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบทหรือไม่สมบทบาทก็อาจถูกเปลี่ยนตัว ไม่ให้แสดงไปเลยในความหมายเช่นนี้ “บทบาท” ก็คือการกระทำต่าง ๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำตราบไต่ที่ยังอยู่ใน “บท” นั้น

สำเร็จ กล่าวหาญ (2549, หน้า 7, 12) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แนวทางของการแสดงออก หรือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การงาน ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากความหมายของบทบาททั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า “บทบาท” หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลที่สังคมคาดหวังหรือกำหนดไว้ให้ทำ โดยมีความเกี่ยวเนื่องกับอำนาจหน้าที่และสิทธิ ซึ่งขึ้นอยู่กับฐานะหรือตำแหน่งทางสังคมของบุคคลนั้น และเกี่ยวข้องกับปทัสถาน (Norms) ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติ เป็นไปตามที่สังคมนิยม และตามที่กฎหมายกำหนดด้วย

2.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้

2.2.1 แนวคิดและทฤษฎีการรับรู้

“การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง” หมายถึง กระบวนการการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองซึ่งข่าวสารเป็นสิ่งที่ช่วยลดความไม่แน่ใจของบุคคล ช่วยให้บุคคลสามารถสร้างภาพเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองได้ชัดเจนขึ้น เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทศนคติและความคิดเห็นประสบการณ์ทางการเมืองของแต่ละบุคคล เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาแลกเปลี่ยนข่าวสารทางการเมืองซึ่งกันและกัน

การรับรู้คือการสัมผัสที่มีความหมาย (Sensation) การรับรู้เป็นการแปลหรือการตีความแห่งการสัมผัสที่ทำให้การรับรู้ของคนเราแตกต่างกันการรับรู้เป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายหรือรู้จักเข้าใจ ซึ่งในการแปลหรือตีความนี้จำเป็นที่จะต้องใช้ประสบการณ์เดิม หรือความรู้เดิม หรือความชัดเจนที่เคยมีแต่หนหลัง จุดรวมของการรับรู้ ถูกกำหนดขึ้นมาจากความต้องการและคุณค่าเพื่อที่ความหมายต่อการรับรู้ กระบวนการนี้ เรียกว่า การรับรู้ (Perception) สิ่งต่อไปนี่ คือกระบวนการของการรับรู้จะเกิดขึ้นต้องประกอบด้วย

1. การสัมผัสหรืออาการสัมผัส
2. ชนิดและธรรมชาติของสิ่งเร้าที่มาเร้า
3. การแปลความหมายจากอาการสัมผัส
4. การใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม เพื่อแปลความหมาย (มานะ, 2542, หน้า 29)

ร่างกายของมนุษย์มีทางรับรู้หรือรู้สึกสัมผัสอยู่หลายทาง และจากการที่ร่างกายถูกปลุกให้ตื่นตัวจากการเร้าของสิ่งแวดล้อมทั้งปวง โดยผ่านทางประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่งหรือรวมกันหลายทาง และเกิดเป็นการรับรู้ขึ้น จากการรับรู้ในเฉพาะสิ่ง ร่างกายจะก่อเป็นรูปแบบของสิ่งนั้นขึ้นมาจากประสบการณ์ในสิ่งนั้นหลายแง่มุม กลายเป็นความคิดความเข้าใจในสิ่งนั้นขึ้นมาจากประสบการณ์ใน

สิ่งนั้นหลายแง่มุม กลายเป็นความคิดความเข้าใจในสิ่งนั้นกว้างขวางขึ้น จนเกิดภาพในสิ่งนั้นแจ่มชัดขึ้น เรียกว่าความคิดรวบยอด (Concept) (ศิริชัย, 2539, หน้า 11-12)

1. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

จำเนียร และคณะ (2515) กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ไว้ ดังนี้

1. คุณสมบัติของผู้รับรู้ มีผลทำให้การรับรู้ของคนเราแตกต่างกันไปที่สำคัญได้แก่ความต้องการ หรือแรงขับ (Need or Drive) ทักษะ (Attitude) บุคลิกภาพ (Personality) และการปรับตัวส่วนบุคคล (Personal Adjustment)

2. ความใส่ใจและการรับรู้ (Attention and Perception) ปกติเราจะไม่รับรู้หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าทั้งหมด จุดรวมของการรับรู้ต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง คือ ความใส่ใจหรือความตั้งใจซึ่งเราจะเลือกเฟ้นเฉพาะที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของเรา

3. การเตรียมพร้อมที่จะรับรู้ (Preparatory Set) เมื่อบุคคลอยู่ในสภาพการเตรียมพร้อม จะช่วยให้บุคคลสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าในสิ่งที่เกิดขึ้นได้ และเตรียมพร้อมในการเตรียมตัวเองอย่างเต็มที่ ต่อการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองออกมาให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในสถานการณ์นั้น ๆ

4. ความต้องการและแรงจูงใจ (Need and Motivation Factor) คนเรามักจะเลือกให้ความสนใจต่อสิ่งเร้าที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ หรือความต้องการของตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสิ่งที่รับไม่ได้รับการตอบสนอง

5. ความต้องการและคุณค่า (Need and Value) สิ่งที่เราเรารู้จักนั้นอาจถูกกำหนดขึ้นมาจากความต้องการและคุณค่าส่วนตัว เพื่อตีความหมายของสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะรับรู้

6. บุคลิกภาพของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ลักษณะของบุคลิกภาพที่ไม่เหมือนกันย่อมรับรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางสังคม และการรับรู้สิ่งเร้าที่ปรากฏไม่ชัดแจ้งแตกต่างกันเสมอ

7. ประสบการณ์เดิม (Early Experience) ประสบการณ์เดิมหรือพื้นฐานความรู้เดิมในเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ย่อมมีผลต่อการตีความของสิ่งที่เรารับรู้

มานะ (2542, หน้า 30) เสนอแนะ การรับรู้เป็นกระบวนการประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก การรับรู้ต้องเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของสิ่งเร้า ซึ่งไปกระตุ้นอวัยวะรับสัมผัสให้เกิดการทำงานขึ้น และส่งรายละเอียดไปยังประสาทสัมผัส เพื่อส่งต่อไปยังสมองกระบวนการนี้เรียกว่า การสัมผัส (Sensation)

ประการที่สอง การรับรู้ต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและนำมาประสมกับข้อมูลอื่น ๆ กระบวนการนี้เรียกว่า การรับรู้หรือ Perception

ประการที่สาม การรับรู้ต้องเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้รับรู้อันหมายถึง ประสบการณ์เดิม แรงขับ ทักษะ บุคลิกภาพ และอื่น ๆ ของผู้รับรู้ เช่น การเอาใจใส่ (Attention)

2. การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

เมื่อกล่าวถึงการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง (Political Information) จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจกับ “ทฤษฎีการสื่อสาร (Communication Theory)” เนื่องจากการที่บุคคลจะได้รับข่าวสารหรือต้องการส่งข่าวสารไปยังผู้อื่น ต้องเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการการสื่อสารมนุษย์ใช้การสื่อสารเพื่อแสดงออกซึ่งพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด ความเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การสื่อสารมีลักษณะเป็นกระบวนการ

2.1 สารก็คือ “ข่าวสาร” ซึ่งข่าวสารเป็นสารอย่างหนึ่งที่ถูกส่งมาตามสื่อต่าง ๆ โดยแหล่งสาร ซึ่งอยู่ในรูปของสัญลักษณ์หรือสัญญาณแต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้วเมื่อเราพูดถึงคำว่า “ข่าวสาร” แล้วมักจะหมายถึง “เนื้อหาของสื่อ หรือ เนื้อหาของสาร” ซึ่ง “ข่าวสาร” หมายถึงเนื้อหาอะไรก็ได้ที่จะช่วยลด “ความไม่แน่ใจ” หรือ ทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ กล่าวคือ การที่คนเราจะตัดสินใจรับรู้ หรือยอมรับสิ่งของ เหตุการณ์หรือแนวความคิดอะไรสักอย่างนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะข่าวสารที่เขาได้รับ คือถ้าหากบุคคลได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์มากเท่าไร บุคคลนั้นก็จะสามารถตัดสินใจรับรู้หรือยอมรับได้ง่าย ความไม่แน่ใจก็จะลดน้อยลงกรณีตรงกันข้าม ถ้าหากบุคคลขาดการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้วความไม่แน่ใจจะมามาก จึงทำให้บุคคลนั้นยากที่จะตัดสินใจหรือยอมรับได้ เป็นการช่วยให้บุคคลสามารถสร้างภาพให้ชัดเจนขึ้น และยังช่วยกำหนดพฤติกรรมบุคคลควรจะทำภายใต้สถานการณ์หนึ่ง ๆ ด้วย (Schramm, 1971, p. 23)

หน้าที่ของข่าวสารมีหลายประการ เช่น หน้าที่ในด้านที่เป็นข่าวสารการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือสิ่งแวดล้อมโดยทั่ว ๆ ไป ให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับทราบหรือทำหน้าที่ในการให้ความเห็นหรือชักจูง หน้าที่ในการให้ความรู้หรือการศึกษา ตลอดจนหน้าที่ในการให้ความบันเทิงโดยเฉพาะข่าวสารทางการเมือง ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศและเป็นปัจจัยที่จำเป็นของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง เพราะข่าวสารทางการเมืองจะช่วยให้ระบบการเมืองอื่น ๆ ทำหน้าที่ของตนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Almond และ Powell, 1980 หน้า 10) ทั้งนี้เนื่องจากการที่ประชาชนได้รับความรู้ข่าวสารในทางการเมือง จะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น เป็นผลให้เกิดความเข้าใจในทางการเมืองติดตามมา (พฤทธิสาธณ, 2535, หน้า 194-197) ได้เสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนดังกล่าวจะทำให้รัฐบาลได้รับรู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ทำให้รัฐบาลสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง ตรงจุดมากยิ่งขึ้น

2.2 ช่องทางสำหรับส่งสารหรือสื่อ (Channel) เป็นสิ่งที่จะนำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับ บางครั้งอาจเรียกว่า “ผู้นำส่งสาร” ก็ได้ ในการศึกษาเกี่ยวกับสื่อ โดยทั่วไปมักแบ่งสื่อออกเป็น 2 ประเภท คือ (Almond และ Powell, 1966, p. 167)

สื่อบุคคล ได้แก่ สื่อแบบนี้ส่วนใหญ่จะติดต่อสื่อสารกันโดยการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ เป็นการสื่อสารแบบตัวต่อตัว และผู้ส่งสารกับผู้รับสารมักจะมีความรู้จัก ชอบพอกันเคยกันเป็นการส่วนตัว การสื่อสารลักษณะนี้จึงเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ผู้รับสามารถที่จะตอบรับหรือมีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อข่าวสารนั้น ผู้ส่งข่าวสารสามารถมองเห็นได้และผู้รับสามารถถามสิ่งที่ยังไม่เข้าใจจากผู้ส่งได้ การสื่อสารแบบนี้ระบบมิได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของปัจเจกบุคคล หากแต่จะมีอิทธิพลได้โดยทางอ้อม คือผ่านตัวกลางอีกทีหนึ่ง ตัวกลางนี้คือ “ผู้นำความคิดเห็น” บรรดาผู้นำความคิดเห็นเหล่านี้จะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นและตื่นตัวทางการเมืองสูงรับฟังข่าวสารทางการเมืองที่ได้รับมา ส่งผ่านไปยังบุคคลอื่น ๆ ในสังคม อาจจะโดยการตีความหรือสอดแทรกความคิดเห็นของตนลงไปด้วย ซึ่งอาจจะทำให้ข้อมูลที่ส่งต่อไปยังผู้อื่น บิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้

สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อชนิดนี้นับว่าเป็นสื่อที่มีความสำคัญมากแต่มีจุดอ่อนคือ ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจในเนื้อหาของสารแล้ว จะไม่สามารถซักถามได้เนื่องจากการสื่อสารแบบทางเดียว แต่การสื่อสารในลักษณะนี้มีข้อดีคือ สามารถส่งข่าวสารข้อมูลให้แก่ผู้รับได้เป็นจำนวนมาก ๆ และช่วยลดการบิดเบือนข่าวสารข้อมูลโดยการพูดปากต่อปากได้คือนอกจากนี้ยังสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง จนเป็นเหตุให้ผู้นำทางการเมืองส่วนใหญ่ถือโอกาสใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการที่จะกระตุ้น เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามที่ต้องการ หรือไม่ก็อาจครอบงำสื่อมวลชน เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนให้เป็นไปตามที่ต้องการ

โดยผู้รับสารแต่ละคนจะมีพฤติกรรมในการเลือกเปิดรับสื่อที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากพื้นฐาน 4 ประการคือ ความเหงา ความอยากรู้อยากเห็น ประโยชน์ใช้สอยของตนเอง และลักษณะเฉพาะของสื่อแต่ละอย่าง โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ความเหงา บุคคลจะเปิดรับสื่อเมื่อบุคคลอยู่ตามลำพัง ไม่สามารถจะติดต่อสังสรรค์กับบุคคลอื่นในสังคมได้ ดังนั้นบุคคลที่รู้สึกเหงาจึงเลือกอยู่กับสื่อ โดยเฉพาะสื่อมวลชนจึงเป็นเพื่อนแก้เหงาได้และบางครั้งสำหรับบางคนสื่อมวลชนถูกเลือกมากกว่าบุคคล เพราะสื่อมวลชนไม่สร้างแรงกดดันในการสนทนาหรือแรงกดดันทางสังคม

2. ความอยากรู้อยากเห็น บุคคลจะมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่าง ๆ อยู่ตามธรรมชาติ สื่อทุกสื่อจึงถือเอาจุดนี้เป็นสำคัญในการเสนอข่าวสาร โดยเฉพาะสื่อมวลชน โดยอาจเริ่มเสนอสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวก่อนไปจนถึงสิ่งที่อยู่รอบตัว หรือสิ่งที่มีผลกระทบต่อบุคคลผู้รับข่าวสาร

3. ประโยชน์ใช้สอยของตนเอง บุคคลจะแสวงหาข้อมูลข่าวสารและใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ของตนเอง เพื่อช่วยให้ความคิดของตนเองบรรลุ หรือบุคคลอาจใช้ข่าวสารที่ได้มาเสริมให้ตนเองมีความรู้ สะดวกสบาย หรือให้ความบันเทิง โดยบุคคลจะเลือกสื่อที่ให้ตนเองใช้ความพยายามน้อยที่สุดแต่ได้ผลตอบแทนที่ดีที่สุด

4. ลักษณะเฉพาะของสื่อแต่ละอย่าง ลักษณะของสื่อมีส่วนทำให้ผู้รับสารแสวงหาและได้ประโยชน์ไม่เหมือนกัน ผู้รับสารแต่ละคนย่อมจะเข้าใจในลักษณะบางอย่างจากสื่อที่จะสนองความต้องการและทำให้ตนเองเกิดความพึงพอใจ หรือผู้รับสารเองอาจมีอุปสรรคในการเปิดรับสื่อบางอย่าง เช่น คนไม่รู้หนังสือก็จะไม่เลือกเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ (ศิริพร นันตาคำ, 2551, หน้า 4-5)

จากการค้นคว้าการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองพอสรุปได้ว่า การรับรู้ข่าวสารมีความจำเป็นมากสำหรับนำไปประกอบกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองยังน่าจะแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิหลังที่แตกต่างกัน

2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น

2.3.1 ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายในต่าง ๆ ซึ่งความรู้สึกภายในนี้อาจเป็นเพียงเจตคติหรือความเชื่อหรือความนิยมที่ได้แสดงออกมาโดยการพูดหรือการเขียน ซึ่งในการแสดงออกนี้จะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ก่อนที่จะมีการตัดสินใจแสดงออกมา ซึ่งแต่ละคนอาจจะมีความคิดเห็นเหมือนกันหรือต่างกันได้

ราชบัณฑิตสถาน (2546, หน้า 236) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง เป็นข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาและความคิดประกอบ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม

สุชา จันทน์เอม (2552, หน้า 23) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนกับทัศนคติ คนเรามักจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป ความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ

จำลอง เงินดี (2534, หน้า 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ความคิดเห็นนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกของทัศนคติก็ได้ สิ่งเกิดและวัดได้จากคนแต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้นเจ้าตัวอาจจะตระหนักหรือไม่ตระหนักก็ได้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538, หน้า 735-736) ได้กล่าวว่า ความเห็น (ทิฎฐิ) หมาย ความรวมถึง ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎี ความเข้าใจตามนัยเหตุผลข้อที่เข้ากับความเข้าใจของตน หลักการที่เห็นสมควร ข้อที่ถูกต้อง ข้อที่เชิดชูเอาไว้ ความใฝ่ฝันหรือที่ปัจจุบันเรียกว่าค่านิยม รวมไปถึงอุดมการณ์ แนวทัศนคติในการมองโลกและชีวิต ที่เรียกว่า โลกทัศน์และชีวะทัศน์ต่าง ๆ ตลอดจนทัศนคติพื้นฐานที่สืบเนื่องจากการเก็บความเข้าใจและความใฝ่ฝันเหล่านั้น ถ้าจะจัดเข้าเป็นพวก ๆ ก็คงมี 2 ระดับ คือ ความเห็น ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่า ดี ไม่ดี ควรจะเป็น เป็นต้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2532, หน้า 25) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกซึ่งวิจารณ์ญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิดเห็นมีลักษณะที่แคบกว่าทัศนคติในขณะที่ทัศนคติเป็นสิ่งที่แสดงภาพความรู้สึกทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ แต่ความคิดเห็นจะอธิบายเหตุผลเฉพาะ

โสภา ชูพิกุลชัย (2523, หน้า 17) ได้ให้คำจำกัดความของ ความคิดเห็นว่า “ความคิดเห็น เป็นการรวมความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และความรู้หรือความจริงซึ่งได้แก่ ความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งความรู้สึก ซึ่งเป็นการประเมินค่าทั้งบวกและลบ ซึ่งทั้งหมดจะเกี่ยวพันกัน ความคิดเห็นเมื่อได้ก่อรูปขึ้นมาแล้วยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้

โอนนิมุส (Anonymous) (1996, pp. 12-15) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็น มีหลายความหมายได้แก่ 1) ความเชื่อ ทัศนคติ การพิจารณา หรือการวินิจฉัย หรือการประเมินผลอย่างมีรูปแบบ ในใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ 2) ความเชื่อที่มีน้ำหนักมากกว่าความรู้สึกในใจและมีน้ำหนักน้อยกว่าความรู้สึกที่แท้จริง หรือมุมมองที่เกิดขึ้นทั่ว ๆ ไป 3) การแสดงออกถึงการพิจารณาหรือคำแนะนำอย่างมีรูปแบบโดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญหรือการแสดงออก เช่น การตัดสินใจ การพิจารณาคดี หรือการวินิจฉัยอย่างมีรูปแบบด้วยเหตุผลกฎหมาย หรือหลักเกณฑ์ที่ขึ้นอยู่กับตัดสินใจที่มีกฎหมายรองรับ

แมรี แอล กู๊ด (Mary L. Good) (2006, p.17) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็น (Opinion) ไว้หลายความหมาย ได้แก่

1) ความหมายทั่วไป หมายถึง ความเชื่อ ความคิดเห็น ข้อพิจารณา ความรู้สึก หรือทัศนคติ ยังไม่ได้รับการพิสูจน์อย่างแน่นอน และยังขาดน้ำหนักทางเหตุผลหรือการวิเคราะห์ หรือกล่าวกว้าง ๆ ได้ว่ามีความเป็นไปได้มากกว่าความรู้

2) ความหมายเฉพาะ หมายถึง การพิจารณาหรือการวินิจฉัยอย่างมีแบบแผนจากแหล่งข้อมูล หรือบุคคลที่เชื่อถือได้

3) ความคิดเห็นสาธารณะ (Public Opinion) หมายถึง การพิจารณาหรือข้อวินิจฉัยรวม ๆ ของกลุ่มคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ หรือข้อเท็จจริง

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2527, หน้า 174-175) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นเพียงการแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายในต่าง ๆ ซึ่งความรู้สึกภายในนั้นอาจเป็นเพียงเจตคติหรือความเชื่อหรือความนิยม หรือถ้าจะกล่าวในลักษณะของพฤติกรรมในแง่ของจิตวิทยา ก็กล่าวได้ว่าเจตคติ ความเชื่อ ความนิยมเป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่มีผู้ใดสังเกตหรือทราบได้นอกจากตัวของเขาผู้นั้น แต่ความคิดเห็นพฤติกรรมภายนอกที่ผู้อื่นสามารถสังเกตหรือทราบได้อย่างชัดเจน ดังนั้นคนที่มีเจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเขาไม่แสดงความคิดเห็นออกมาก็จะไม่มีผู้ใดทราบได้เลยว่าเขามีเจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมเช่นใด

อุทัย หิรัญโต (2529, หน้า 80-81) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นของคนมีหลายระดับ คือ อย่างผิวเผินก็มี อย่างลึกซึ้งก็มี สำหรับความคิดเห็นที่เป็นทัศนคตินั้น เป็นความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งและติดตัวไปเป็นเวลานาน เป็นความคิดเห็นทั่ว ๆ ไป ไม่เฉพาะอย่างและมีอยู่เป็นเวลานานสั้น เรียกว่า ความคิดเห็น เป็นความคิดเห็นประเภทหนึ่งที่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานของพยานหลักฐานที่เพียงพอแก่การพิสูจน์ มีความรู้แห่งอารมณ์น้อยและเกิดขึ้นได้ง่ายแต่ก็สลายตัวเร็ว

สุชา จันทรเอม และสุรางค์ จันทรเอม (2520, หน้า 104) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่าความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ เราไม่สามารถแยกความคิดเห็นและทัศนคติออกจากกันได้ เพราะความคิดเห็นมีลักษณะคล้ายทัศนคติ แต่ความคิดเห็นแตกต่างจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้น เป็นความพร้อมทางจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจแสดงออกมาได้ทั้งคำพูดและการกระทำ ทัศนคติไม่เหมือนกับความคิดเห็นตรงที่ไม่ใช่สิ่งเร้าที่จะแสดงออกมาอย่างเปิดเผยหรือตอบสนองอย่างตรง ๆ และลักษณะของความคิดเห็นไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ

เฟลด์ เอ็ม พี แมน (Feld M.P. Man) (1971, p.3) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า การสำรวจความคิดเห็น เป็นการศึกษาค้นคว้าความรู้สึกของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมาโดยการพูด การเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือการเปลี่ยนแปลงระบบงานรวมทั้งในการฝึกทำงานด้วย เพราะจะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นไปตามความพอใจของผู้ร่วมงาน

นูนัลลีพจัม ซี (Nunally Jum C.) (1950, p. 285) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่าทั้งความคิดเห็นและทัศนคติเป็นเรื่องของการแสดงออกของแต่ละบุคคลต่อประชาธิปไตยทั่วไป ต่อขนบธรรมเนียมประเพณี และการแสดงออกทางความคิดเห็นในรูปที่เกี่ยวกับตัวเขา และได้กล่าวต่อไปอีกว่า คำว่า ความคิดเห็นนั้น จะใช้ในเรื่องเกี่ยวกับการลงความคิดเห็น (Judgment) และความรู้ (Knowledge) ในขณะที่ทัศนคตินั้นมักใช้กันมากในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้สึก (Feeling) และความชอบพอ (Preference) ท้ายที่สุดเขาได้สรุปว่า เรามักใช้คำว่าความคิดเห็นมากกว่าทัศนคติ

เฮิร์ลล็อก อี (Hurlock E.) (1995, pp.155-158) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่ได้อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจบุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้าง หรือการแสดงเหตุผลสนับสนุนหรือปกป้องความคิดเห็นนั้น ความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการแปลความหมายของข้อเท็จจริง ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของแต่ละคน เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน สภาพแวดล้อม และมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ การแสดงความคิดเห็นอาจจะได้รับการยอมรับ หรือปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้

2.3.2 ลักษณะของความคิดเห็น

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2529, หน้า 92) ได้กล่าวว่า “ลักษณะของความคิดเห็นจะเป็น 2 มิติ คล้าย ๆ กับวัตถุ ซึ่งเป็นมิติความกว้างและมิติความยาว ลักษณะของความคิดเห็นจะประกอบด้วยมิติ มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ทิศทางมีอยู่ 2 ทิศทาง คือ ทางบวกและทางลบ ทางบวก ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทาง ในทางที่ดี ชอบหรือพึงพอใจ ส่วนทางลบ ก็เป็นไปทางตรงกันข้าม ได้แก่ ความรู้สึกหรือท่าทางในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบและไม่พึงพอใจ

2. ความเข้มข้นมีอยู่ 2 ขนาด คือ ความเข้มข้นมาก และความเข้มข้นน้อย เช่นบางคนมีความรู้สึกชอบสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยมาก แต่บางคนมีท่าทีไม่เต็มใจ ถ้าบุคคลมีความคิดเห็นที่มีความเข้มข้นมาก จะเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น”

นวม สงวนทรัพย์ (2535, หน้า 77) ได้สรุปเกี่ยวกับความคิดเห็นว่า ความคิดเห็นมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความคิดเห็น คือ ความพร้อมทางจิตหรือระบบประสาท กล่าวอีกนัยหนึ่งความคิดเห็น คือ การแสดงออกแห่งภาพทางสมองทางจิตเกี่ยวกับวัตถุ ปัจเจกชน และสถานการณ์ต่าง ๆ

2. ความคิดเห็นไม่ใช่สิ่งติดมาแต่กำเนิด หากเป็นการเรียนรู้ของมนุษย์

3. ความคิดเห็นทำหน้าที่กระตุ้นหรือเร้าให้บุคคลควรประพฤติ หรือแสดงปฏิกิริยาในอาการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อปัจเจกชน วัตถุ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ

2.3.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2540, หน้า 50) ได้กล่าวว่า “อายุ มีผลต่อเจตคติของบุคคลส่วนใหญ่มักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ยาก ซึ่งทำให้มีผลต่อเจตคติของเขาเอง นอกจากอายุแล้วยังมีตัวแปรอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ปฏิกริยาของบุคคลต่อสิ่งเร้า ข่าวสาร เป็นต้น บุคคลที่แตกต่างกัน จะมีปฏิกริยาไม่เหมือนกัน ผลที่จะมีต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความคิดย่อมแตกต่างกันไปด้วย

รัชณี พิทักษ์ญาติ (2546, หน้า 20) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

1.1) ระดับการศึกษา การศึกษามีอิทธิพลมากต่อการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นเพราะ การศึกษาจะทำให้บุคคลนั้น ๆ มีความรู้เรื่องต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น คนที่มีความรู้มากมักจะมีความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

1.2) ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในการยอมรับต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจแตกต่างกันออกไป เช่น ความเชื่อในการนับถือศาสนา เป็นต้น

1.3) สถานภาพทางสังคม หมายถึง สิทธิและหน้าที่ที่มีต่อผู้อื่น และต่อสังคมหรือกลุ่ม เป็นส่วนรวม

1.4) ประสบการณ์ เป็นสิ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบของงาน ซึ่งจะส่งผลต่อความคิดเห็น

2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

2.1) การอบรมของครอบครัว หมายถึง การที่พ่อแม่หรือบุคคลในครอบครัวสั่งสอนโดยตรงหรือทางอ้อม ให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนหรือรับเอาระเบียบวิธี กฎเกณฑ์ค่านิยมต่าง ๆ ที่กลุ่มนั้นได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติ และความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมนั้น

2.2) กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง มีอิทธิพลต่อบุคคลอย่างมาก เพราะเมื่อบุคคลอยู่ในกลุ่มใด หรือสังคมใดก็จะต้องยอมรับ และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคมนั้น และในที่สุดก็มักจะมีความคิดเห็นคล้ายตามไปกับกลุ่มและสังคมนั้นด้วย

2.3) สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล เพราะเป็นสิ่งที่สร้างความคิดทั้งทางด้านบวก และด้านลบ

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางด้านความรู้สึก หรือความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียน โดยมีอารมณ์ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในขณะนั้น เป็นพื้นฐานของการแสดงออก ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่บุคคลจะแสดงความคิดเห็นออกมา รวมทั้งอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้ ความคิดเห็นนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา

2.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

McClosky (1968, p. 252) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำโดยการสมัครใจ ซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมโดยตรงหรือทางอ้อมในการเลือกผู้ทำหน้าที่ปกครองประเทศ การกำหนดนโยบายสาธารณะการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสาร การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการเข้าร่วมประชุม การบริจาค และการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลักษณะความกระตือรือร้นของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจพิจารณาได้จากการสมัครเข้าเป็นสมาชิกการเมืองอย่างเป็นทางการ การลงคะแนนเสียงตามบัญชี การกล่าวสุนทรพจน์การเขียนบทความ การรณรงค์หาเสียง การแข่งขันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคหรือเจ้าหน้าที่รัฐทั้งนี้ไม่รวมถึงกิจกรรมที่ไม่สมัครใจ เช่น การเป็นทหาร การเสียภาษี

ไวเนอร์ (Wiener) (1971, p. 94) ได้สรุปความหมาย หรือนิยามของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้กว้าง ๆ ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้น โดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ มีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกันจะใช้วิธีถูกต้องตามกฎหมาย หรือไม่ถูกต้อง เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐ ตลอดจนการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาลไม่ว่าจะในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น

มิบราท และ โกลด์ (Mibrath and Goal) (1997, p.11) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้อย่างกว้าง ๆ และครอบคลุมว่า หมายถึงกิจกรรมทั้งหลายของประชาชนแต่ละคนที่ต้องการมีอิทธิพลผลักดันให้เกิดผลทางการเมืองความต้องการ รวมถึงกิจกรรมที่เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการด้วย สำหรับผู้ที่ยอมรับรัฐบาลต้องแสดงออกด้วยการปรับพฤติกรรมตามคำสั่งหรือข้อเรียกร้องของรัฐบาล แต่ผู้ไม่เห็นด้วยก็พยายามสร้างอิทธิพลผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาใหม่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีทั้งเป็นการต่อต้าน เช่น การเดินขบวนประท้วงการจลาจล และมีทั้งที่เป็นการสนับสนุน เช่น การให้ความร่วมมือกับทางการในการเสียดายการเกณฑ์ทหาร เป็นต้น

Huntington and Dominguez (1975, p.33) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยที่การกระทำหรือความพยายามนั้นเป็นไปได้ทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมายใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง สำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจและไม่สมัครใจ รวมทั้งการเลือกตั้ง การร่วมในการรณรงค์หาเสียง การรวมตัวเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันรัฐบาล การประท้วง และการใช้กำลังรุนแรง

นรนิติ เศรษฐบุตร และคณะ (2541, หน้า 4) อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง การปฏิบัติการโดยสมัครใจใด ๆ ที่ไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ก็ตามจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว หรือต่อเนื่องก็ได้ และจะใช้วิธีที่ถูกต้องโดยได้รับการยอมรับตามกฎหมายหรือไม่ก็ได้ โดยที่การกระทำนั้นจะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะและการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับ ท้องถิ่น

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ (2538) กล่าวถึงความหมายของ การมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง บุคคลที่สนใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความเข้าใจการเมือง เชื่อว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีความศรัทธาในกระบวนการทางการเมืองและตัวนักการเมืองและคิดว่าหากเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของตนเป็นคนที่มีความสามารถในการเข้าสังคม และเป็นคนมีหวังในชีวิต

ถวิลวดี บุรีกุล (2543, หน้า 161) การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการปฏิบัติการโดยสมัครใจ ที่ไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่มีการจัดองค์กรหรือไม่ก็ตาม จะเกิดเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง

และใช้วิธีที่ถูกต้องโดยได้รับการยอมรับตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม การกระทำนั้นมุ่งประสงค์ที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การบริหารงานนโยบายสาธารณะ และการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น โดยเน้นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องเป็นการกระทำโดยใจสมัคร

เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2546, หน้า 12) การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการกระทำ (Action) ที่ปัจเจกบุคคล (Individual) หรือกลุ่มบุคคล (Group) ที่ไม่ว่าจะมีระดับของการจัดองค์การมากน้อยอย่างไรเพื่อมีอิทธิพลต่อการเลือกสรรผู้นำทางการเมืองหรือรัฐบาลทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และเพื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะและน่านโยบายไปปฏิบัติ ทั้งให้การสนับสนุนหรือต่อต้าน

จรรยา สุภาพ (2526, หน้า 333) ให้ความหมายว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องของการกำหนดนโยบายการตัดสินใจและกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลในทางการเมือง หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในคณะรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2538, หน้า 32) ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เกิดจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับระบบการเมืองเป็นอย่างดี เห็นคุณค่าและความสำคัญในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้ เพื่อควบคุมกำกับ และตรวจสอบให้ผู้ปกครองทำการปกครองเพื่อสนองความต้องการของประชาชนและการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมืองอันเป็นตัวชี้วัดระดับความเป็นประชาธิปไตย

สุจิต บุญบงการ (2537, หน้า 36-38) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงกิจกรรมที่บุคคลมีจุดประสงค์เพื่อมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล โดยแยกลักษณะที่น่าสนใจไว้หลายประการ คือ

ประการแรก มีความหมายในเรื่องกิจกรรมไม่ใช่ทัศนคติ ไม่ใช่เรื่องของความคิด ความรู้สึก หรือความเชื่อทางการเมือง แต่ยอมรับว่าทัศนคติทางการเมืองมีผลต่อรูปแบบหรือการแสดงออกของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ไม่ใช่เป็นกิจกรรม

ประการที่สอง การมีส่วนร่วมทางการเมืองใช้กับบุคคลธรรมดา ส่วนนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองนั้น เราถือว่าเป็นบทบาทการเมือง (Political role)

ประการที่สาม การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเรื่องของการแสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ เช่น ถ้านักศึกษาชุมนุมประท้วงในมหาวิทยาลัยเพื่อไล่อธิการบดีออกจากตำแหน่ง จะไม่ใช่เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง จนกว่านักศึกษาจะใช้การประท้วงนี้ กดดันรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมืองให้ช่วยบังคับให้อธิการบดีลาออก ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงควรเป็นเรื่องของความพยายามที่จะมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล สนับสนุนรัฐบาล เปลี่ยนแปลง

ผู้นำรัฐบาลปกป้องหรือเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำและสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ การมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็น ได้ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย สันติหรือรุนแรง ความประสงค์ที่จะผลักดันรัฐบาลนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งก่อสร้างหรือริเริ่มขึ้น จากตัวผู้มีส่วนร่วมเอง แต่อาจจะมาจากผู้อื่น รวมทั้งผู้นำทางการเมืองได้ด้วย

ประการสุดท้าย การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของผู้นำหรือรัฐบาลแต่อย่างใด แม้ว่าผู้มีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์กดดันรัฐบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีผลมาน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วม ซึ่งมักมีอำนาจทางการเมืองไม่มากนักและไม่สามารถผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลได้ตลอดเวลาและทุก ๆ เรื่อง

จุฑามาศ ประยูรทอง (2547, หน้า 10) ได้สรุปความหมายคำว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบกว้าง ๆ ไว้หลาย ๆ ความดังนี้

การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง สภาพที่บุคคลไม่อยากจะเข้าไปร่วมทางการเมืองเพราะเห็นว่า หาประโยชน์อะไรไม่ได้เลยหรือได้น้อยมาก การเข้าร่วมทางการเมืองจะหมายความรวมถึงผู้ที่มีความกระตือรือร้นหรือตื่นตัวทางการเมืองเป็นพิเศษ เช่น ผู้ที่สมัครเข้ารับเลือกตั้งเพื่อเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การเข้าร่วมการประชุมทางการเมือง และการให้เวลาสนใจต่อปัญหาสาธารณะ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการเข้าร่วมทางการเมืองในระดับต้น ๆ ด้วยเช่นการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (ซึ่งถือว่าการกระทำที่มีแรงจูงใจน้อยมาก) หรือการไม่ได้ไปเลือกตั้ง หว่าได้พูดคุยและสนทนากันในเรื่องราวทางการเมืองกับเพื่อนบ้าน การแสดงความคิดเห็นและประชามติทางการเมือง การให้ความสนใจข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน

การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีความหมายต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีสถานะที่เป็นสถาบัน นอกจากนี้ ยังรวมถึงการกระทำที่เป็นครั้งคราวซึ่งเกิดขึ้นมาอย่างทันทีทันใดและมีระดับความรุนแรง เช่น การจลาจลจู่โจม การรวมกลุ่มยกพวกตีกัน การลอบฆ่ากันในทางการเมือง

การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่เป็นความพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติการของข้าราชการ

การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีผลกระทบต่อการเมืองในระดับชาติและการเมืองในระดับท้องถิ่น

การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึงการกระทำทางการเมือง แต่ทว่าในขณะที่เดียวกันในแต่ละสังคมการกระทำทางการเมืองจะมีความแตกต่างกันออกไป ในสังคมหนึ่งอาจถือว่าการกระทำทางการเมืองแต่อีกสังคมอาจถือว่ามีไม่ได้หรือแม้กระทั่งในวันเวลาหนึ่งอาจจะเป็น แต่อีกเวลาหนึ่งไม่นับว่าเป็น เช่น การรวมกลุ่มแล้วทำลายทรัพย์สิน ในบางครั้งบางแห่งจะมองว่าเป็นการกระทำที่เป็นอาชญากรรม แต่ก็อาจจะมองว่าเป็นการกระทำทางการเมืองในอีกทัศนะหนึ่งก็ได้เช่นกัน

สมบัติ อารังธัญวงศ์ (2538, หน้า 32) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึงการแสดงออกซึ่งการกระทำทางการเมืองซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ได้แก่

1. การกำหนดตัวผู้ปกครอง การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญที่สุดของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย คือการแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ดังนั้น การที่ประชาชน ปรากฏตัวแสดงตนในการใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือถอดถอนผู้นำทางการเมือง จึงเป็นการแสดงออกในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจะแสดงออกซึ่งการกำหนดตัวผู้ปกครองโดยฝ่ายกระบวนการเลือกตั้ง ดังนั้น การจัดการเลือกตั้งผู้ปกครอง หรือผู้นำทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร จึงเป็นการกระทำทางการเมืองเพื่อยืนยันสิทธิในการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยของประชาชนการที่ผู้นำทางการเมืองจะมีโอกาสได้ปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับที่ยอมรับหรือการให้ฉันทานุมัติจากประชาชนการกระทำทางการเมืองนี้เป็นการยืนยันว่า รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยต้องเป็นรัฐบาลของประชาชนและโดยประชาชนเท่านั้น และรัฐบาลจะดำรงอยู่ได้นานแค่ไหน ก็ขึ้นอยู่กับผลงานของรัฐบาลว่า ได้กระทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน สมดังเจตจำนงทั่วไปของประชาชนหรือไม่ ดังนั้น กระบวนการเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่สะท้อนทั้งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยของปวงชน และสะท้อนเจตจำนงทั่วไปของประชาชน ด้วยเหตุนี้ การเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งเพื่อกำหนดผู้นำทางการเมืองของตน จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในสังคมใดถ้าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการเลือกตั้ง ผู้นำทางการเมืองจะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสได้ผู้นำทางการเมืองที่ดีกล่าวคือจะทำให้ได้ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมทางการเมืองผู้ปกครองประเภทนี้จะส่งเสริมให้ประชาชนมีชีวิตที่ดี ปัญหาของประชาชนจะได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีชีวิตที่มีความสุข ในทางตรงกันข้ามถ้าสังคมใดประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจและตระหนัก ในคุณค่าและความสำคัญของการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำทางการเมืองจะเท่ากับเปิดโอกาสให้บุคคลที่ด้อยประสิทธิภาพและฉ้อฉลเข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนมากยิ่งขึ้นทั้งนี้เพราะปัญหาของประชาชนจะมิได้รับการเอาใจใส่แก้ไขให้บรรลุผลชั่วร้ายจะยิ่งก่อให้เกิดปัญหาที่ทวีคูณยิ่งขึ้นเมื่อบุคคลเหล่านี้ใช้อำนาจฉ้อฉลเพื่อประโยชน์ส่วนตนการส่งเสริมให้ประชาชนแสดงออกซึ่งการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้นำทางการเมืองอย่างกว้างขวางและทั่วถึงจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยโดยจำต้องส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าใจสิทธิเลือกตั้ง ด้วยความรู้ความเข้าใจ ใจความสำคัญของการเลือกตั้งอย่างแท้จริงมิใช่ส่งเสริมด้วยการกระทำที่มง่ายและไร้เหตุผลด้วยอำมสินจ้าง

2. การผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย คือการมีส่วนร่วมในการผลักดันการตัดสินใจที่สำคัญของรัฐบาลในสังคม

ประชาธิปไตยทั่วไปจะมีลักษณะเป็นสังคมพหุ (Pluralist society) กล่าวคือเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยกลุ่มหลากหลายทางสังคมอาทิชมรมสมาคมกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ กลุ่มเหล่านี้มักมีวัตถุประสงค์เฉพาะของกลุ่มการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของกลุ่มอาจเป็นไปเพื่อนการรักษาผลประโยชน์ของตนหรือเพื่อนรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและจะมีผลเกี่ยวกับการผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลเพื่อตอบสนองเป้าหมายของกลุ่มในสังคมที่มีระดับการพัฒนาสูงกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ จะเข้มข้นการต่อสู้หรือต่อรองระหว่างกลุ่มจะเป็นไปอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะความพยายามในการผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลเพื่อให้ตอบสนองต่อเป้าหมายของกลุ่มคนในหลายกรณีกลุ่มต่าง ๆ อาจเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องการสนับสนุนจากประชาชนเพื่อแสดงให้ประชาชนเห็นว่าการเรียกร้องของกลุ่มตนสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเพื่อเพิ่มอิทธิพลต่อการผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลหรืออาจจะกระทำผ่านพรรคการเมืองที่กลุ่มตนสนับสนุนก็ได้ทั้งนี้เพื่อให้ข้อเรียกร้องมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น โดยมีเงื่อนไขการให้ความสนับสนุนแก่พรรคการเมืองในการเลือกตั้งครั้งต่อไปเป็นเครื่องต่อรอง

3. การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ในสังคมประชาธิปไตยถือว่าประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการที่จะวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของรัฐบาลได้ทั้งในการสนับสนุนและคัดค้านอาจกระทำโดยการเขียน การพูด และการโฆษณาเผยแพร่ทั้งปวง การแสดงออกของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของรัฐบาล ทั้งในเรื่องนโยบายและการบริหารงาน ถือเป็น การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น โดยการเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ หรือด้วยการพูด การอภิปราย และการให้สัมภาษณ์เพื่อวิจารณ์การกระทำของรัฐบาลได้อย่างเสรี แต่จะต้องกระทำด้วยความสร้างสรรค์และมีเหตุมีผล

4. การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ในสังคมประชาธิปไตยประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพที่จะชุมนุมและเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ทั้งในการสนับสนุนและคัดค้านการกระทำของรัฐบาล การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองถือเป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้รัฐบาลรู้ว่าประชาชนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับนโยบายและการกระทำของรัฐบาล และเพื่อแสดงการเรียกร้องทางการเมือง เมื่อการต่อรองกับรัฐบาลด้วยการเจรจาไม่ประสบผลสำเร็จกลุ่มผู้เรียกร้องจึงจัดให้มีการชุมนุมเคลื่อนไหวเพื่อเพิ่มพลังการต่อรองให้สูงขึ้น ถ้าการชุมนุมเคลื่อนไหวได้รับการสนับสนุนจากสื่อมวลชน โดยสื่อมวลชนเสนอข่าวสารที่เป็นผลประโยชน์ต่อผู้ชุมนุมจะมีผลให้ประชาชนให้ความสนใจ และอาจเข้ามีส่วนร่วมในการชุมนุมมากขึ้น และในที่สุด จะเป็นการบีบบังคับให้รัฐบาลจะต้องทำตามข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุม

การชุมนุมเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนรัฐบาลส่วนใหญ่จะเป็นไปโดยสงบ และเป็นระเบียบเรียบร้อย มีลักษณะเป็นการชุมนุมเพื่อให้กำลังใจ อาจจะมีป้ายคำขวัญที่กล่าวยกย่องชื่นชมประกอบ

การชุมนุมด้วย การชุมนุมลักษณะนี้จะไม่มีการยึดถือ ส่วนใหญ่จะเริ่มต้นและสิ้นสุดตามที่กำหนดไว้ล่วงหน้า แต่การชุมนุมเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านรัฐบาล จะมีลักษณะตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ การชุมนุมประเภทนี้ โดยส่วนใหญ่จะเริ่มต้นจากความไม่พอใจต่อนโยบายหรือการกระทำของรัฐบาล อาจเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของกลุ่ม หรือประโยชน์ของสังคมก็ได้ การชุมนุมจะเพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้น หากของเรียกร้องของผู้ชุมนุมไม่ได้รับการตอบสนองจากรัฐบาล การชุมนุมอาจจะตั้งมั่นอยู่กับที่ หรือการเคลื่อนไหวเพื่อเพิ่มความกดดันต่อรัฐบาลก็ได้ถ้าประเด็นที่เคลื่อนไหวเป็นเรื่องประโยชน์ของสังคมและประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วย ประชาชนอาจเข้าร่วมมากขึ้น จนในที่สุด หากรัฐบาลไม่ยอมตกลงตามข้อเสนอ อาจเกิดการประจันหน้าและนำไปสู่การปะทะกันกลายเป็นการจลาจลในที่สุด

โดยสรุปแล้วการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีลักษณะเป็นกิจกรรม การแสดงออกหรือการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยมีความหมายที่ครอบคลุมค่อนข้างหลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปความหมายกว้าง ๆ ได้ว่าเป็นกิจกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วมในแง่มุมต่าง ๆ ทางการเมือง ตั้งแต่การสนทนา พูดคุยกันในเรื่องการเมือง การสนใจข่าวสารบ้านเมือง การไปใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ หรือการสนับสนุนนักการเมืองหรือพรรคการเมือง รวมไปถึงการสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเลยไปถึงการสมัครเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เพราะฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

Milbrath (1971, pp. 12-16) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไว้ 6 รูปแบบ คือ การเลือกตั้ง การเป็นเจ้าของที่พรรค และเจ้าหน้าที่ที่รณรงค์หาเสียง การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน การติดต่อกับทางราชการ การเป็นผู้ประท้วงและการเป็นผู้สื่อข่าว

1. การเลือกตั้ง (Voting) พบว่า การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แยกจากกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองแต่รวมได้กับกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติ ซึ่งแสดงออกโดยการเคารพธงชาติ การเสียภาษี การเคารพกฎหมายและสนับสนุนประเทศให้ต่อต้านสงคราม ซึ่งผลจากการวิจัยได้พบอีกว่า การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นการแสดงออกถึงการจงรักภักดีต่อระบบมากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของตนที่มีต่อระบบการเมืองจึงเห็นว่า การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น เชื่อได้ยากกว่าทำให้เกิดความแตกต่างที่สำคัญต่อผลผลิตทางการเมือง โดยให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า บุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น เป็นผู้ที่มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองมีความสำนึกในบรรทัดฐานของสังคม และมีวิถีการดำรงชีวิตในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชนนอกจากนี้การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ไม่ต้องการสื่อข่าวสารและแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ

2. การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง (Party and campaign workers) หมายถึงการเข้าร่วมในพรรคการเมือง ทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและในการเลือกตั้ง ขอบเขตของกิจกรรม ได้แก่ การมีบทบาทในการรณรงค์หาเสียง บริจาคเงินช่วยเหลือพรรคผู้สมัคร ชักชวนประชาชนไปลงทะเบียนเพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียงเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง พยายามชักชวนให้ประชาชนลงคะแนนเสียงแก่พรรค หรือผู้สมัครที่ตนชอบ การลงสมัครรับเลือกตั้งและการร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของชุมชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวนี้เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ Mibrath พบว่า ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีน้อยมากเนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวต้องอาศัยการตื่นตัวและความสนใจอย่างแท้จริง พวกที่เข้าร่วมกิจกรรมประเภทนี้จัดอยู่ในพวกนักสู้ (Gladiators)

3. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community activists) ขอบเขตของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ได้แก่ การรวมกันขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาสังคม การทำงานร่วมกับกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับสังคม การเป็นสมาชิกที่มีความกระตือรือร้นขององค์กรที่มีบทบาทเกี่ยวกับกิจการสาธารณสุขอื่น ๆ และติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม “ผู้มีบทบาทในชุมชน” มีลักษณะคล้ายกับ “เจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง” ในหลาย ๆ ด้านด้วยเนื่องจากเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูงและมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูงเช่นเดียวกัน จะแตกต่างกันคือ “ผู้มีบทบาทในชุมชน” มีความเกี่ยวข้องกับพรรคและการรณรงค์หาเสียงน้อยกว่าผู้มีบทบาทในพรรคการเมือง

4. การติดต่อกับทางราชการ (Contracting officials) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้เป็นเรื่องเฉพาะ การติดต่อกับทางราชการในเรื่องภาษีโรงเรือน การทำงานถนนการตรวจสอบความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น การมีส่วนร่วมแบบนี้ มีผลโดยตรงต่อบุคคลนั้นเองเท่านั้น การเข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวนี้ เกือบจะไม่ใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความหมายที่แท้จริง แต่เรียกการมีส่วนร่วมแบบนี้ว่า การมีส่วนร่วมอย่างแคบ (parochial participation)

5. การเป็นผู้ประท้วง (Protestors) ของเขตกิจกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ คือ การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนน หรือก่อให้เกิดการจลาจลเพื่อบังคับให้รัฐแก้ไขบางอย่าง ซึ่งเกี่ยวกับการเมืองให้ถูกต้อง การประท้วงอย่างแข็งขันและเปิดเผยต่อสาธารณชน ถ้ารัฐบาลกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรมการเอาใจใส่กับการชุมนุมประท้วง การเข้าร่วมกับกลุ่มผู้ประท้วงรัฐบาล และการปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

6. การเป็นผู้สื่อข่าว (Communicators) รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ มีขอบเขตของกิจกรรม คือ การเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง การส่งจดหมายสนับสนุนผู้นำเมื่อเขาทำดี การเข้าร่วมแก้ปัญหาทางการเมือง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชนที่อาศัยอยู่ การให้ความสนใจกับทางราชการ และเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ กิจกรรมแต่ละอย่างต้องการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างภายในชุมชนผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของ

“ผู้สื่อข่าว” นี้มักเป็นพวกมีการศึกษาสูงมีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมาก และมีความสนใจในการเมืองมากด้วย “ผู้สื่อข่าวทางการเมือง” จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่า เจ้าหน้าที่พรรค หรือผู้รักชาติ แต่จะไม่แสดงออกด้วยกิจกรรมการประท้วง

Verba, Nie, and Kim (1978, p.73) ได้แยกการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น 4 ด้านใหญ่ ๆ คือ การออกเสียงเลือกตั้ง (voting) กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (campaign activity) กิจกรรมเพื่อชุมชน (communal activity) การติดต่อทางการเมือง (particularized contacts) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Welch (อ้างใน ชลัช จงสีพันธ์, 2527, หน้า 13) ที่แบ่งกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้เป็น 4 แบบ ได้แก่ การลงคะแนนเสียงการรณรงค์หาเสียง การร่วมกันในกิจกรรมบางอย่างขององค์กรหรือกลุ่มที่เกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองและสังคม และการติดต่อเผชิญหน้ากับรัฐบาล

วสันต์ สุวรรณ (2547, หน้า 15-18) ได้ให้รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การเลือกตั้ง (Voting) การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่เห็นเด่นชัดที่สุดสามารถที่จะแสดงให้เห็นถึงแรงสนับสนุนจากประชาชน หรือกดดันให้รัฐบาลปรับนโยบายเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนอีกครั้ง แต่ระหว่างประชาชนและผู้นำจะมีการสื่อสารกันน้อยมาก การแสดงออกของประชาชนว่าพึงพอใจต่อผู้สมัครคนใดนั้นจึงไม่ปรากฏชัดเจนซึ่งความนิยมของประชาชนและแรงกดดันที่มีต่อผู้สมัคร จะเป็นผลทำให้ผู้สมัครแต่ละคนได้รับการคัดเลือกและจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมการทำงานของรัฐบาล

2. การรณรงค์การเลือกตั้ง (Campaign activity) การรณรงค์การเลือกตั้งเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเลือกตั้งซึ่งจะเป็นการแสดงออกอย่างเด่นชัดของประชาชนว่านิยมหรือขึ้นชมนับผู้สมัครคนใดมากกว่าคนอื่น ๆ และเป็นกิจกรรมที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าการไปเลือกตั้งเพราะจะแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในลักษณะของความพึงพอใจ และจะทำให้ประชาชนได้ใกล้ชิดกับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้มากขึ้น

3. การติดต่อในฐานะพลเมือง (Citizen-initiate contacts) ในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยทั่วไปมักจะมุ่งไปที่กิจกรรมในกระบวนการเลือกตั้งเท่านั้น แต่หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเลือกตั้ง ก็จะพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเราสามารถที่จะพิจารณาได้จากกิจกรรมบางอย่างที่แตกต่างออกไปจากกิจกรรมในการเลือกตั้ง นั่นคือ การที่เข้าไปติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ โดยนำเรื่องราวต่าง ๆ ที่เห็นว่ามีปัญหาหรือควรปรับปรุงเข้าสู่วาระการประชุม ก็ถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเรียกว่า การติดต่อในฐานะพลเมือง โดยอาจจะแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ

4. การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กร (Cooperative activity) เป็นกิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปรวมกันเป็นกลุ่ม หรือ องค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมและทางการเมือง คล้ายกับการติดต่อในฐานะพลเมืองแต่จะแตกต่างที่เป็นการรวบรวมกลุ่ม โดยกลุ่มอาจเริ่มจากคนเพียงไม่กี่คน

แต่ภายหลังก็จะมีคนอื่น ๆ ที่เห็นด้วยเข้ามาร่วมกลุ่ม ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการตระหนักถึงที่เกิดขึ้น ลักษณะดำเนินงานของกลุ่มอาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ กิจกรรมการรวมกลุ่มถือเป็น กิจกรรมทางการเมืองที่เห็นได้ชัดเจน จะมีพลังและมีผลมากกว่าการที่บุคคลเพียงคนเดียวที่จะเข้าไปติดต่อ ซึ่งสามารถที่จะแสดงความต้องการหรือความพึงพอใจของประชาชน ที่มีอิทธิพลต่อรัฐได้มากยิ่งขึ้น

5. การลอบบี้ (Lobbying) หมายถึง การมีบุคคลพยายามติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำทางการเมือง โดยหาทางที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายประเด็นที่กระทบต่อประชาชนจำนวนมาก จากความเป็นจริงจะเป็นลักษณะของกิจกรรมที่มุ่งจะก่อให้เกิดแรงสนับสนุน หรือต่อต้านพระราชบัญญัติหรือการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร

6. การประท้วง (Protest) ได้แก่ การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนน ซึ่งเกี่ยวกับการประท้วงอย่างแข็งขัน เปิดเผยมต่อกรณีที่ได้รับและกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม การให้ความเอาใจใส่กับการชุมนุมประท้วง การเข้าร่วมกลุ่มประท้วงรัฐบาล และการปฏิเสธยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

7. การเข้ามีส่วนร่วมในบทบาทของผู้สื่อข่าวทางการเมือง (Communicator) หมายถึง การติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่เสมอ การส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนให้แก่ผู้นำทางการเมือง เมื่อเขากระทำในสิ่งที่ถูกต้อง หรือส่งคำคัดค้านเมื่อเขากระทำในสิ่งที่เลวร้าย การร่วมแก้ปัญหาทางการเมือง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชน การให้ความสนใจกับทางราชการ และการเขียนจดหมายหรือบทความถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มักเป็นพวกที่มีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมากและมีความสนใจทางการเมืองมากด้วย

8. การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยผ่านกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) หมายถึง กลุ่มใด ๆ ซึ่งต้องการประโยชน์เฉพาะอย่าง ประสงค์ที่จะรักษาผลประโยชน์ของตนไว้ หรือต้องการที่จะขยายผลประโยชน์ที่มีอยู่แล้วให้กว้างขวาง ต้องการที่จะหาหลักประกันให้กับผลประโยชน์ของตน หรือ ประสงค์ให้มีการสนับสนุนเพิ่มพูนผลประโยชน์ของตนให้มากขึ้น

9. การแสดงประชามติ (Referendum) เป็นการให้ประชาชนเข้าร่วมในการพิจารณาและตัดสินใจที่จะรับหรือไม่รับกฎหมายที่จะออกมามีผลบังคับใช้แก่ตน โดยที่กฎหมายเหล่านั้นผ่านการพิจารณาของสภาในขั้นต้นมาแล้ว ประชามติอาจจะมิตั้งแบบบังคับให้ประชาชนต้องแสดงประชามติ และไม่บังคับต้องแสดงประชามติก็ได้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นว่ามากน้อยเพียงใด

10. การริเริ่มเสนอกฎหมาย (Initiative) ได้แก่ การชุมนุมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อทำคำร้องเสนอกฎหมาย และลงมติในบัตรเลือกตั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อให้ประชาชนได้ผ่านกฎหมายบางอย่าง โดยไม่ต้องฟังความคิดเห็นของสภา

11. การเลือกออก (Recall) หมายถึง การให้อำนาจประชาชนในการถอดถอนเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง เมื่อเห็นว่าผู้นั้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน หรือปฏิบัติตนไม่สมควร

12. การร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจ (Plebiscite) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญเมื่อรัฐบาลไม่สามารถตัดสินใจปัญหานั้นได้

จากรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีอยู่มากมายหลายรูปแบบดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละระบอบการเมือง

จันทนา สุจิจारी (2544, หน้า 412-414) ได้สรุปแบ่งประเภทการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้เป็น 2 รูปแบบดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ เป็นการมีส่วนร่วมโดยมีกฎหมายรองรับให้กระทำได้ หรือต้องกระทำ ที่สำคัญและยอมรับปฏิบัติกันทั่วไปในระบอบประชาธิปไตยมีดังนี้

ก. การเลือกตั้ง ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การเลือกตั้งเป็นรูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด ในทางการวิจัยสามารถวัดระดับประเมินค่าของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมได้แน่นอนชัดเจนมากกว่าพฤติกรรมอื่น ๆ

ข. การใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในประเด็น หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะของประชาชน เช่น การพูด การอภิปราย เขียน พิมพ์ ในระบอบประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมโดยการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นด้วยวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้มีความสำคัญมากเพราะเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมือง (Political communication) ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล รัฐบาลจะมีโอกาสได้รับรู้ปัญหา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ วิจัย ท้วงติง การทำงานของรัฐบาลจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการทำงานของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ค. การจัดตั้งและเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความเห็นทางการเมืองตรงกัน และมีความมุ่งหมายที่จะเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศให้เป็นไปตามอุดมการณ์ของพรรค โดยในส่วนของประชาชนผู้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด ในช่วงที่จะมีการเลือกตั้ง ก็สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการรณรงค์หาเสียงช่วยพรรคนั้น ๆ

ง. การมีส่วนร่วมโดยการรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง การที่กลุ่มคนมารวมกัน เพราะมีอาชีพการงานหรือมีผลประโยชน์ มีความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันและใช้พลังงานของกลุ่มให้มีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่มตน การรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์เพื่อมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเงื่อนไขสำคัญและจำเป็นสำหรับ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นช่องทางให้ปัญหา ความต้องการและผลประโยชน์ที่หลากหลายของประชาชนแต่ละคนที่มีอยู่มากมายในประเทศได้มีโอกาสรวมกันเป็นกลุ่มก้อน (Interest aggregation) และสามารถเรียกร้องต่อรัฐบาลได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม (Interest articulation)

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งในระบบการเมืองแบบเผด็จการไม่ยอมรับและไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม โดยจะมีกฎหมายห้ามไว้อย่างชัดเจน แม้ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยบางประเทศ จะมีได้ห้ามแต่อาจมิได้ระบุหรือมิได้มีกฎหมายรองรับว่าได้กระทำได้

ก. การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 “เดินขบวน” หมายถึง ยกกันไปเป็นหมู่เป็นพวกเพื่อเรียกร้อง ส่วน “ประท้วง” หมายถึง การกระทำหรือแสดงกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการคัดค้านเพราะไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจอย่างยิ่ง รวมความแล้ว การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วงจึงเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างหนึ่ง โดยประชาชนรวมตัวกันเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยกับนโยบายหรือการดำเนินการของรัฐบาลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเป็นการรวมตัวเพื่อเรียกร้องต่อรัฐบาลในการกำหนดนโยบายหรือกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความต้องการของประชาชนผู้ชุมนุม

ข. การก่อความวุ่นวายทางการเมือง การก่อความวุ่นวายทางการเมืองเป็นวิธีแสดงออกของประชาชนโดยการไม่เชื่อฟังอำนาจรัฐ หรือปฏิบัติการที่ละเมิดกฎหมายโดยอ้างความบกพร่องของรัฐบาลเป็นเหตุ วิธีนี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบเป็นความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงทางการเมือง ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ ในขั้นเริ่มต้นอาจยังไม่ผิดกฎหมายและระบบการเมืองยินยอมให้กระทำได้ เช่น การนัดการหยุดงาน แต่หากรัฐบาลไม่สามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ เหตุการณ์อาจยืดเยื้อเป็นความวุ่นวายทางการเมือง เกิดความไม่สงบในบ้านเมืองได้ อาจมีการใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกายและทรัพย์สินซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

สรุปแล้วรูปแบบในการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นสามารถแบ่งได้หลายรูปแบบโดยแตกต่างกันไปแล้วแต่เกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนก ตั้งแต่ การใช้ความเข้มข้นในการเข้าร่วมเป็นเกณฑ์ หรือการใช้การเข้าร่วมแบบปกติ กับ แบบไม่ปกติเป็นเกณฑ์ เป็นต้นซึ่งแต่ละวิธีนั้นสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในแง่มุมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

2.5 บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์และสิทธิเสรีภาพ

2.5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง บุคคลที่สนใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความเข้าใจการเมือง เชื่อว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีความศรัทธาในกระบวนการทางการเมือง

และตัวนักการเมือง คิดว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของตนเป็นคนที่มีความสามารถ ในการเข้าสังคม และเป็นคนมีหวังในชีวิต

ความหมายคำว่า “การเมือง”

การนิยามหรือการให้ความหมายของศัพท์แต่ละศัพท์นั้น มีความจำเป็นต่อการศึกษาในแต่ละศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง เพราะศัพท์ ๆ เดียวอาจจะมีนัยเป็นหลายทางตามความมุ่งหมายของผู้ศึกษา ดังนั้นการศึกษาเรื่อง “การเมือง” ในแง่ที่เกี่ยวกับศาสนาก็เป็นลักษณะจำเพาะอย่างหนึ่ง เช่น การให้ความหมายการเมืองคือธรรมะ หรือธรรมะคือการเมือง เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาในบทนี้จะมีผลส่ง โยงไปถึงตัวบุคคล คือพระสงฆ์ในศาสนาว่ามีความเกี่ยวข้องกันอยู่กับการเมือง แต่ในแง่ใดลักษณะใด นั้นจำต้องให้ความหมายของคำว่าการเมืองไว้ประกอบการศึกษาดังต่อไปนี้

ท่านพุทธทาสภิกขุ (2534, หน้า 12) ได้ให้ความหมาย การเมือง คือ การจัดการทำให้คนที่ อยู่กันมาก ๆ นั้นอยู่กันด้วยสันติสุข ด้วยความสงบสุขอย่างแท้จริง

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2531, หน้า 32) การเมือง เป็นเรื่องของการ แสวงหาอำนาจทางการเมือง วัตถุประสงค์หนึ่ง เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของแต่ละกลุ่ม พระสงฆ์ ไม่ใช้กลุ่มผลประโยชน์ในสังคม ดังนั้น พระสงฆ์จึงไม่ควรเกี่ยวข้องกับการแสวงหาอำนาจทางการเมือง ไม่ว่าโดยตรง หรือโดยอ้อม

เทพ สุนทรศาสตร์กุล (2531, หน้า 11) ได้ให้ความหมายการเมือง คือ การปกครอง ประเทศชาติบ้านเมือง โดยมีจุดมุ่งหมายตรงกันคือ เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ และ เพื่อความผาสุกของประชาชน

พฤทธิสาน ชุมพล ม.ร.ว. (2539, หน้า 23) ได้ให้ความหมาย การเมือง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจตกลงใจ เพื่อที่จะจัดสรรทรัพยากรและเพื่อควบคุมการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมด้วยการ กำหนดและปฏิบัติตามข้อบัญญัติ รวมทั้งการยอมรับการใช้อำนาจในสังคม โดยมักจะมีทางบังคับ (Sanction) ในรูปของการลงโทษหรือการให้รางวัลอยู่เสมอ

ดังนั้น ความหมายของคำว่า การเมืองตามที่กล่าวมาจึงมี ลักษณะ คือ

1. ความหมายในลักษณะที่กว้าง ซึ่งได้แก่ความหมายที่มุ่งกล่าวถึงการเมือง คือกระบวนการที่ทำให้บ้านเมืองมีความสงบสุข เรียบร้อย มีความสุขมั่นคงปลอดภัย
2. ความหมายในลักษณะที่แคบ ซึ่งได้แก่ การกระทำต่าง ๆ (Action) ที่เกี่ยวกับการที่ต้องใช้อำนาจมาเป็นเครื่องมือในการบริหารรัฐ การจัดระเบียบสังคมของรัฐ รวมถึงการใช้อำนาจการตัดสินใจเพื่อให้เกิดการจัดสรรคุณค่าในสังคม เพื่อให้สังคมมีระเบียบและอยู่ร่วมกันโดยการยอมรับข้อกำหนดและปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อบัญญัติในการอยู่ร่วมกัน

สมภาร พรหมทา (2528, หน้า 9) ได้ให้ความหมายการเมืองว่า การเมืองคือกิจกรรมภายในสังคมการเมือง คำว่า “สังคมการเมือง” (Political Society) มีนิยามกว้าง ๆ ว่าสังคมใดประกอบ

ผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง เราเรียกสังคมนั้นว่าสังคมการเมือง โดยคำนิยามนี้สังคมการเมืองย่อมมีได้หลายประเภท และหลายขนาด ในสังคมการเมืองขนาดใหญ่ อาจมีสังคมการเมืองขนาดย่อยซ้อนอยู่มากมาย ยกตัวอย่างเช่นประเทศไทยถือว่าเป็นสังคมการเมืองขนาดใหญ่ ภายในสังคมการเมืองนี้ประกอบด้วยสังคมการเมืองขนาดย่อยลดหลั่นลงไปเป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และครอบครัว เป็นต้น

2.5.2 ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญ

เสถียร โปธินันทะ (2543, หน้า 29) พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ มาตั้งแต่ครั้งก่อตั้งชาติไทย อดีตบูรพกษัตริย์ทรงรับเอาพระพุทธศาสนามาประดิษฐานไว้ในประเทศไทย ดังนั้นคุณธรรม จริยวัตรในการปกครองไพร่ฟ้าของพระองค์ท่านล้วนมาจากพุทธศาสนา จึงสามารถกล่าวในที่นี้ได้ว่า พระพุทธศาสนาได้เคียงคู่กับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย จึงเป็นหนึ่งในสามสถาบันหลักสำคัญ อันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของปวงชนชาวไทย รัฐธรรมนูญจึงมีบทบัญญัติรับรองไว้ในหมวด 2 พระมหากษัตริย์ มาตรา 9 ซึ่งบัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามะกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก” ซึ่งหมายถึงว่าพระมหากษัตริย์ไทยนั้นต้องนับถือศาสนาพุทธอย่างเดียวเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อสังคม ให้บุคคลที่มีฐานะหน้าที่ในทางการเมืองการปกครองต้องมีคุณธรรม เพื่อป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบซึ่งส่งผลต่อความเจริญของสังคม การศึกษาอบรมต้องจัดให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม มาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรมนั้นหาได้จากพระธรรมคำสั่งสอน ซึ่งมีอยู่ในสถาบันศาสนาเท่านั้นดังบทบัญญัติ

มาตรา 77 บัญญัติว่า “รัฐต้องให้... จัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และพนักงานหรือลูกจ้างอื่นของรัฐ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่”

มาตรา 81 บัญญัติว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม...”

พระภิกษุสงฆ์ในรัฐธรรมนูญ

พระภิกษุสงฆ์เป็นบุคคลธรรมดา แต่มีกรอบวิถีทางดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากพลเมืองทั่วไปอย่างสิ้นเชิง แม้เป็นบุคคลที่ต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัจจัยสี่ แต่ด้วยความศรัทธาต่อคุณธรรมอันยิ่งในศาสนา จึงต้องยอมละความสุขแบบชาวโลกมาแสวงหาธรรมที่เหนือโลก และทำที่สุดก็ย้อนกลับมาเป็นคุณต่อสังคมไทยอยู่นั่นเอง บทบาทพระภิกษุสงฆ์ไทยที่มีต่อสังคมนั้นเป็นที่ประจักษ์ให้เห็นมาทุกยุคสมัยว่า ท่านมีคุณูปการมากจนเกินที่จะพรรณนาได้ ตั้งแต่การรักษาความเป็นชาติไทยเคียงคู่มาพร้อมกับสถาบันพระมหากษัตริย์ สืบทอดวัฒนธรรมอันดีงาม ส่งเสริมให้สังคมมีความร่มเย็น เป็นต้น แต่เมื่อพิจารณาในอีกมุมหนึ่งพระสงฆ์เกือบจะถูกกลืนจากสังคมไทย หากจะกล่าวไปแล้วในรัฐธรรมนูญ

มิได้มีบทบัญญัติใดที่จะส่งเสริม หรือรับรองสถานะสงฆ์ให้มีความพิเศษแตกต่างจากพลเมืองทั่วไป ทั้ง ๆ ที่อยู่ในสถาบันศาสนาอันเป็นสถาบันหลักของประเทศ ในทางกลับกันต้องถูกจำกัดสิทธิหลายประการในทางกฎหมาย เช่น สงฆ์ไม่ได้รับสิทธิเข้าร่วมพิจารณาออกกฎหมาย ไม่ได้รับสิทธิในการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยจะเห็นจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ตรีตรา 106 บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งคือ เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช”

พระภิกษุสงฆ์มี 2 สถานะ คือฐานะพลเมืองของรัฐต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายของรัฐ เช่นเดียวกับพลเมืองทั่วไป นอกจากพระภิกษุจำถูกจำกัดสิทธิในบางส่วนแล้ว สิทธิในบางส่วนยังไม่เกินไปกว่าพลเมืองทั่วไป ดังบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 38 พระภิกษุสงฆ์ก็อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญเสมือนกับพลเมืองทั่วไปที่นับถือในศาสนา ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ในการใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อ แตกต่างจากบุคคลอื่น” ส่วนฐานะที่สองต้องอยู่ภายใต้กรอบพระธรรมนูญวินัยสงฆ์ และต้องไม่ขัดต่อกฎหมายคณะสงฆ์ ซึ่งฝ่ายบ้านเมืองได้บัญญัติเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยป้องกันบุคคลผู้มีเจตนาไม่สุจริตอาศัยร่มเงาพระพุทธศาสนาหาประโยชน์ใส่ตน อันเป็นต้นเหตุให้เกิดความเสื่อมศรัทธาของชุมชนและเป็นการส่งเสริมสถาบันสงฆ์อันเป็นสถานะที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของศาสนา เนื่องจากพระภิกษุเป็นตัวแทนของศาสนาในฐานะองค์พระสังฆรัตนะซึ่งเป็นที่เคารพบูชา จึงมีความพิเศษแตกต่างจากพลเมืองทั่วไป

ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นพลเมืองของประเทศ รัฐธรรมนูญได้กำหนดหน้าที่พลเมืองไว้ในหมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย จึงหมายความว่า พระสงฆ์มีหน้าที่เช่นเดียวกับพลเมืองของประเทศ ดังบทบัญญัติ มาตรา 66 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา...” และมาตรา 67 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย” พระภิกษุสงฆ์จึงมีหน้าที่ต้องรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่กระทำการใดอันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 3699-3739/2541 พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุดโจทก์ ได้ฟ้องจำเลยกับพวกรวม 80 คน ในชั้นพิจารณาจำเลยได้ยกข้อต่อสู้ไว้ว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฯ นั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญในเรื่องเสรีภาพในการนับถือศาสนาต้องถูกจำกัดภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ประเด็นนี้ได้ขึ้นไปสู่ศาลฎีกา และศาลฎีกาได้พิพากษาว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 38 บัญญัติว่า

บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา มีเสรีภาพในการปฏิบัติตาม ศาสนบัญญัติ แต่ก็ได้ บัญญัติแสดงความมุ่งหมายไว้ด้วยการใช้เสรีภาพดังกล่าวจะต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของ พลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน พระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 บัญญัติขึ้นเพื่อให้การ ปกครองคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยป้องกันมิให้บุคคลมีเจตนาไม่สุจริตอาศัยร่มเงาพระพุทธ ศาสนาหาประโยชน์ใส่ตน อันเป็นเหตุให้เสื่อมศรัทธาแก่ผู้ที่มีศรัทธาอยู่แล้ว และไม่ก่อให้เกิดศรัทธาแก่ผู้ ที่ไม่มีศรัทธามาก่อน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 จึงชอบด้วยรัฐธรรมนูญ”

5.2.3 ความหมายของพระสงฆ์

คณะนิติบัญญัติ (2532, หน้า 285) ได้ให้ความหมายของคำว่า “พระสงฆ์” ว่าเป็น คำรวมที่ใช้เรียกศาสนบุคคลในพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระภิกษุ สามเณร และพระภิกษุสงฆ์ โดยพระภิกษุ สงฆ์ คือ ผู้ที่ได้รับการอุปสมบทตามพระธรรมวินัย และระเบียบแบบแผนประเพณีของคณะสงฆ์ไทย ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2526) พระภิกษุในประเทศไทย ปัจจุบันแบ่งได้ 2 แบบ คือ แบบบวชชั่วคราวได้ถึง 3 เดือน หรือบวชไม่ครบพรรษา กับบวช 3 เดือน จำพรรษา 1 พรรษาหรือ มากกว่านั้น แต่ไม่เกิน 5 พรรษา อีกประเภทหนึ่งบวชเป็นทายาทสืบพระศาสนาพระภิกษุประเภทหลัง นี้บวชเป็นเวลารวม บางรูปบวชตลอดชีวิต ตามความรู้สึกรักของคนที่บวชไป พระสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุ สามเณร ที่บวชเพื่อศึกษาเล่าเรียนตามพระธรรมวินัย เพื่อเป็นศาสนทายาทสืบทอดอายุพระพุทธ ศาสนาเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นศาสนบุคคล ที่พึงปฏิบัติ และบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ในพระพุทธ ศาสนา ได้แบ่งพระสงฆ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สมมติสงฆ์ หมายถึง กุลบุตรผู้เข้ามาบวชเป็นภิกษุด้วยญัตติจตุตถกรรม เพื่อปฏิบัติและ รักษาพระธรรมวินัย ตามความรู้ ความสามารถ และปฏิบัติตนเพื่อความสะอาด สว่าง สงบของจิตใจ
2. อริยสงฆ์ หมายถึง สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้บรรลุนิพพานตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูงสุด แต่เดิมเรียกว่า สาวกสงฆ์ความหมายเฉพาะสมมติสงฆ์นั้น หมายถึง เอาเฉพาะผู้ที่ถือเพศบรรพชิต และต้องมีจำนวนตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป อริยสงฆ์ มิได้จำกัดเพศว่าเป็นภิกษุหรือคฤหัสถ์ก็ได้

สรุปว่า การคำนึงถึงอุปการคุณของคฤหัสถ์โดยการตอบแทนด้วยการสั่งสอนอบรมให้ตั้งอยู่ในความดี บอกทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องให้เป็นต้น จึงทำให้พระสงฆ์ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ ของชาวบ้าน หรือถ้ากล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้ให้การอุปการพระสงฆ์นั้นเป็นชนทุกกลุ่ม นับแต่พระราชามหา กษัตริย์ จนถึงประชาชนทั่วไป พระสงฆ์จึงต้องทำตนเป็นกัลยาณมิตรแก่บุคคลเหล่านั้นทุกกลุ่ม กิจกรรมใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่บ้านเมืองพระสงฆ์จึงเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะผู้สงเคราะห์ อนุเคราะห์ การเมืองเป็นกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งมีส่วนที่ทำให้พระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้อง เพราะคำว่าการเมือง นั้นไม่ได้มีความหมายเพื่อสร้างอำนาจผลประโยชน์ แต่เป็นเรื่องของการให้ผลประโยชน์ การให้ ความสงบสุขแก่ประชาชนแก่บ้านเมือง

2.5.4 พระสงฆ์กับสิทธิทางกฎหมาย

ดร.ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์ (2547, หน้า 6) ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทยในปัจจุบัน ประชาชนได้รับสิทธิ และเสรีภาพค่อนข้างกว้างขวาง และครอบคลุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการเดินทางออกนอกประเทศ คนไทยที่ถือสัญชาติไทยทุกคนเพียงแต่มีบัตรประจำตัวประชาชน และเงินค่าธรรมเนียม 1,000 บาท ก็สามารถไปยื่นเรื่องเพื่อขอรับหนังสือเดินทางที่มีอายุ 5 ปีได้จากกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรวดเร็ว เพียงไม่กี่วันบุคคลนั้นก็จะได้รับหนังสือเดินทางอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ที่น่าแปลกใจก็คือ ขณะนี้ยังมีประชาชนไทยอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีจำนวนไม่น้อย ถูกละเลยสิทธิขั้นพื้นฐานนี้ไป ด้วยเหตุผลเพียงว่าบุคคลเหล่านี้เป็น “พระสงฆ์” ในพระพุทธศาสนา จึงต้องทำตามกฎข้อบังคับพิเศษของคณะสงฆ์ไทย ก่อนที่จะไปยื่นเรื่องขอหนังสือเดินทางจากกระทรวงการต่างประเทศ กล่าวคือ พระสงฆ์ที่จะขอหนังสือเดินทางจะต้องยื่นเรื่องเพื่อขออนุมัติจากเจ้าอาวาสในวัดที่ตนสังกัดอยู่ หลังจากนั้นต้องยื่นเรื่องเพื่อขออนุมัติจากเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะภาคตามลำดับ ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้กินเวลานานหลายเดือน เนื่องจากตำแหน่งเจ้าคณะทั้งหมดนี้เป็นตัวบุคคล มิได้มีสำนักงานที่ชัดเจน การเสนอเพื่อขอลายเซ็นอนุมัติจึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก และมีความเป็นไปได้สูงที่จะถูกปฏิเสธในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ถ้าหากพระสงฆ์รูปนั้นไม่เป็นที่ต้องอภัยค้ายของเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะรูปใดรูปหนึ่งดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ที่มีทรศนะที่ก้าวหน้า ต้องการเห็นการปฏิรูปคณะสงฆ์ไทยไปในทิศทางที่ดีขึ้น กล้าวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงสร้างสรรค์ หรือพระสงฆ์ที่ไม่เห็นด้วยกับการบริหารงานของเจ้าอาวาส หรือผู้มีอำนาจในคณะสงฆ์ระดับใดระดับหนึ่ง หรือพระสงฆ์ที่ออกมาเปิดโปงความประพฤตินิยมชอบ หรือความฉ้อฉลบางประการของผู้มีอำนาจบางรูปในคณะสงฆ์ ก็จะถูกปฏิเสธในการขอหนังสือเดินทาง ขั้นตอนการอนุมัติเพื่อขอหนังสือเดินทางจึงกลายเป็นอีกกลไกหนึ่ง ของผู้มีอำนาจในคณะสงฆ์ที่จะควบคุมพระสงฆ์ทั้งหลายให้อยู่ในอำนาจของตน พระสงฆ์ที่ผ่านความยุ่งยากในการขอหนังสือเดินทางดังกล่าว และได้เดินทางไปต่างประเทศแล้ว ยังประสบกับความยุ่งยากในการต่อหนังสือเดินทางอีกด้วย โดยปรกติแล้วคนไทยในต่างประเทศ เมื่อหนังสือเดินทางหมดอายุก็สามารถยื่นเรื่องขอต่ออายุหนังสือเดินทางไปอีก 5 ปีได้ที่สถานทูตไทยหรือสถานกงสุลไทยในประเทศนั้น ๆ สำหรับพระภิกษุสามเณรแล้ว หนังสือเดินทางมีอายุเพียง 2 ปีเท่านั้น เมื่อใกล้หมดอายุแล้ว ไม่สามารถต่ออายุที่สถานทูตหรือกงสุลไทยในต่างประเทศได้ ต้องเดินทางกลับมาต่ออายุในประเทศไทยเพียงสถานเดียว และต้องมาเริ่มต้นกระบวนการอันยุ่งยากซับซ้อนนั้นใหม่ทั้งหมด นับเป็นความสูญเสียทั้งในด้านค่าใช้จ่าย และในด้านโอกาสอย่างใหญ่หลวงทีเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระภิกษุที่กำลังศึกษาอยู่ในต่างประเทศ ต้องเสียเงินค่าตัวเครื่องบินไปกลับอีกรอบ ต้องเสียเวลา และต้องเสี่ยงต่อการไม่ได้รับอนุมัติให้เดินทางกลับไปศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนมีตัวอย่างให้เห็นมาแล้ว เหตุผลที่มหาเถรสมาคมนำมาใช้กล่าวอ้าง เพื่ออธิบายกฎข้อบังคับการขอหนังสือเดินทางที่สลับซับซ้อนของพระสงฆ์ไทยก็คือ เพื่อป้องกันมิให้พระสงฆ์ไปทำ

ความเสื่อมเสียแก่พระศาสนาในต่างประเทศ เหตุผลดังกล่าวไม่น่าจะมีน้ำหนักเพียงพอ ที่จะนำมาใช้ในการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของพระสงฆ์ ในฐานะประชาชนไทยคนหนึ่ง ซึ่งได้รับการคุ้มครองโดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ที่ว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” กฎของมหาเถรสมาคมว่าด้วยเรื่องการทำหนังสือเดินทางของพระสงฆ์ จึงน่าจะขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมีขอบด้วยกฎหมาย มหาเถรสมาคมน่าจะจะมีวิธีการที่ดีกว่านี้ ในการป้องกันปัญหาพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศที่ประพฤติดนเสื่อมเสีย ปัญหาพื้นฐานอันหนึ่งของคณะสงฆ์ไทยก็คือ คุณภาพของพระภิกษุสงฆ์ทั้งในด้านปริยัติ (การศึกษาเชิงทฤษฎี) ปฏิบัติ (การปฏิบัติธรรม) และปฏิเวธ (มรรคผลที่ได้รับจากการปฏิบัติธรรม) ถ้าหากมหาเถรสมาคมจะมาเข้มงวดกวัดขั้นคณะสงฆ์ไทยในเรื่องที่เป็นเนื้อหาสาระเช่นนี้แล้ว สังคมไทยก็จะมีพระภิกษุสามเณร (รวมทั้งภิกษุณี และสามเณรี) ที่มีคุณภาพ ปัญหาพระสงฆ์ที่จะประพฤติดนเสื่อมเสียในต่างแดนก็จะหมดไป

อีกประการหนึ่งผู้ที่บวชเรียนเป็นพระภิกษุสงฆ์ในประเทศไทย ในทางหนึ่งก็คือ “พระสงฆ์” ในพระพุทธศาสนา แต่ในอีกทางหนึ่งก็คือ “ประชาชน” ที่มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เช่น เมื่ออายุครบเกณฑ์พระสงฆ์มีหน้าที่ต้องไปรายงานตัว และขอผ่อนผันการเกณฑ์ทหารกับทางราชการ และพระสงฆ์มีสิทธิที่จะศึกษาต่อในคณะหรือสาขาวิชาที่เหมาะสมของมหาวิทยาลัยทางโลก เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้พระสงฆ์จึงควรจะมีสิทธิถือ “ใบสุทธิ” ซึ่งเป็นบัตรประจำตัวของพระสงฆ์ และ “บัตรประชาชน” ซึ่งเป็นบัตรประจำตัวของคนไทยทุกคนในขณะเดียวกัน เช่นเดียวกับที่ข้าราชการมีสิทธิที่จะถือ “บัตรข้าราชการ” และ “บัตรประชาชน” ในเวลาเดียวกัน หากกระทำได้เช่นนี้ กฎข้อบังคับอันขัดต่อรัฐธรรมนูญก็จะหมดความจำเป็นและยุติลง กฎระเบียบของคณะสงฆ์ไทยก็จะสอดคล้องกับพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยโดยสมบูรณ์

2.6 ประชาธิปไตยและการปกครองคณะสงฆ์

ในแวดวงวิชาการของการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยได้มีผู้ให้คำนิยามของคำว่า “ประชาธิปไตย” (Democracy) หลายทัศนะแตกต่างกันออกไป พอสรุปได้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 656) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย ไว้ว่า “ประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่, การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2541, หน้า 34-36) ให้ความหมายว่า ประชาธิปไตยแยกออกเป็น ประชา กับ อธิปไตย แปลว่า ประชาชนเป็นใหญ่ เป็นคำที่ถอดได้ใกล้เคียงกับคำอังกฤษมาก คือคำอังกฤษที่ว่า Democracy นั้น มาจากภาษากรีกว่า Demokratia อีกต่อหนึ่ง ภาษากรีกคำนี้แยกได้ดังนี้ Demos = ประชาชน Kratia = อำนาจ เมื่อแปลรวมกันตรงกับคำอังกฤษว่า People' Power คำนิยามของประชาธิปไตยอย่างสั้น ๆ มีอยู่ว่า “ประชาธิปไตย คือรูปการปกครองที่ประชาชนทรงอำนาจ

สูงสุด และใช้อำนาจนั้นทางผู้แทนของตน” (Democracy is a form of government in which the people retain supremacy and exercise their power through representatives)

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล (2548) คำว่าประชาธิปไตยนั้นไม่มีความหมายที่แน่นอนและเป็นสากล คำจำกัดความของประชาธิปไตยมักเน้นที่คุณภาพ กระบวนการและสถาบัน ประชาธิปไตย ประชาธิปไตยมีหลายประเภทแตกต่างกันไปตามแนวทางการปฏิบัติ ผลที่ได้รับ ความเข้าใจ ประสบการณ์ความเชื่อของผู้ศึกษาเรื่องประชาธิปไตยและประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มักถูกนำมาบูรณาการเพื่อสร้างคำจำกัดความของคำว่าประชาธิปไตยที่มีคุณค่า และเหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

คณาภา อารังมาศ (2552) ประชาธิปไตย มาจากคำสองคำ คือ “ประชา” เป็นคำสันสกฤต รูปศัพท์เดิม คือ “ประชา” แปลว่า ลูกชายลูกสาว ราษฎรหรือประชาชน และส่วน “อธิปไตย” ก็เป็นคำสันสกฤตรูปศัพท์เดิม คือ “อธิปัตติ” แปลว่า เจ้าของ เจ้านาย พระราชา หรือความเป็นใหญ่อย่างยิ่ง ดังนั้นจึงมีความหมายที่รวมคำได้ว่า ประชาชนเป็นใหญ่อย่างยิ่ง สรุปแล้วประชาธิปไตย คือ การปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ

Austin Ranney (1962, p. 172) กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นรูปการปกครอง ซึ่งเป็นไปตามหลักการใช้อำนาจประชาธิปไตยปวงชน (Popular Sovereignty) ความเสมอภาคทางการเมือง (Political Equality) การปรึกษากับประชาชน (Popular Consultation) และการปกครองโดย กฎเสียงข้างมาก (Majority Rule)

Abraham Lincoln ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกากล่าวสรุปสั้น ๆ ว่า “ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน” (Government of the people, by the people, for the people)

Robert A. Dahl ประชาธิปไตยตามทรรศนะ คือ ระบอบการเมืองระบอบหนึ่งที่ทางรัฐบาลต้องตอบสนองความชอบของประชาชนที่ถือว่าเป็นความเท่าเทียมของการเมืองซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของประชาธิปไตยความรับผิดชอบ ประชาชนต้องมีโอกาสในการกำหนดความพอใจของเขา นั่นคือต้องประกันว่าประชาชนมีเสรีภาพที่จะรวมตัวกัน มีเสรีภาพในการแสดงออก สิทธิในการลงคะแนน มีแหล่งทางเลือกของข้อมูล มีเสรีภาพ มีการเลือกตั้งที่ยุติธรรม ผู้นำทางการเมืองมีสิทธิในการแข่งขันเพื่อการเลือกตั้งและมีสถาบันในการดำเนินการตามนโยบายที่มาจาก การเลือกตั้ง และมีสถาบันในการดำเนินการตามนโยบายที่มาจาก การเลือกตั้งและการแสดงออกของประชาชน ดังนั้น ในความคิดของ Dahl ประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือเพื่อการมีอิสรภาพซึ่งมีหลายมิติ กล่าวคือเป็นเรื่องของ

1. การแข่งขัน ซึ่งเป็นการแข่งขันระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม (โดยเฉพาะพรรคการเมือง)
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกผู้นำและนักการเมืองอย่างน้อยโดยการเลือกตั้งที่ยุติธรรมที่ไม่มีการละเว้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

3. เสรีภาพของประชาชน และเสรีภาพของการเมืองเป็นเสรีภาพในการแสดงออกประชาสัมพันธ์ทางสื่อ รวมตัวเป็นกลุ่ม เมื่อแน่ใจว่ามีการแข่งขันและมีการมีส่วนร่วมที่ตรงไปตรงมา

จะเห็นว่าการนิยามความหมายของประชาธิปไตยนั้นจะมีการเน้นหลักการทางประชาธิปไตยเพื่อชี้ให้เห็นว่าหลักการทางประชาธิปไตยนั้นจะมีการเน้นหลักการทางประชาธิปไตยนั้นมีความเป็นสากลที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการปัจจัย พื้นฐานในการดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิในขั้นพื้นฐานที่จะแสวงสุขและหลีกเลี่ยงทุกข์หรือภาวะที่ตนไม่พึงประสงค์ อีกทั้งเป็นหลักที่สร้างความสำนึกในหน้าที่ที่ตนเองต้องปฏิบัติต่อสถาบันต่าง ๆ ด้วยความรับผิดชอบ (Responsibility) เพื่อสร้างความเข้าใจให้กระชับในหลักการทางประชาธิปไตย คือการนิยามความหมายอย่างแคบและกว้าง

1. ความหมายอย่างแคบ หมายถึง “ประชาธิปไตยที่เป็นระบบการเมืองการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจปกครองตนเอง” ซึ่งเห็นได้ว่าหลักการนี้เป็นการใช้อำนาจในการปกครองตนเองที่ประชาชนยอมมอบอำนาจผ่านคณะผู้บริหาร เช่น รัฐบาล และสถาบันทางการเมืองในรูปแบบการเลือกตั้งเป็นต้น

2. ความหมายอย่างกว้าง หมายถึงประชาธิปไตยที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มีการยอมรับสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ความสำคัญและประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งกันและกันโดยมีเหตุผลเป็นเครื่องนำทางซึ่งความสุขร่วมกัน ปัจจุบันประชาธิปไตยมีลักษณะสำคัญทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

รูปแบบของประชาธิปไตย

รูปแบบประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตย หรือการปกครองตนเองของประชาชนอาจจะแบ่งได้เป็นหลายลักษณะ ดังนี้

บวรศักดิ์ อูวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล (2548) ได้นำเสนอรูปแบบต่างของประชาธิปไตยไว้ 4 รูปแบบ ได้แก่

1. ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) เป็นระบบที่ให้ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยด้วยตนเอง หรือร่วมใช้อำนาจอธิปไตย โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ประชาชนเป็นผู้ริเริ่ม โดยการริเริ่มนั้นต้องมีสภาพบังคับให้มีการเริ่มต้นกระบวนการ และ (2) ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้าย การขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งย่อมทำให้รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ๆ ไม่อาจเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ การตัดสินใจในขั้นสุดท้ายโดยประชาชนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของประชาธิปไตยทางตรง ปัจจุบันมีการใช้ประชาธิปไตยทางตรงในเรื่องของการลงประชามติ (Referenda) การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน (Initiative) การถอดถอนผู้แทนรายบุคคลหรือทั้งสภา (Recall) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่เป็นไม่ได้ในรัฐสมัยใหม่ที่ประชาชนทุกคนจะสามารถใช้อำนาจอธิปไตยทั้งนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการด้วยตนเองโดยตรง

2. ประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Representative Democracy) เป็นระบบที่ให้ประชาชนเลือกผู้แทนไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนเอง ประชาธิปไตยแบบผู้แทนอาจกล่าวได้ว่าเป็นประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) อย่างไรก็ดี ประชาธิปไตยแบบผู้แทนยังมีปัญหาอยู่ที่ว่าผู้แทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปนั้นจะทำหน้าที่สมกับการเป็นผู้แทนของปวงชนหรือไม่

3. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เป็นการเรียกระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองและในการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น เช่น การเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และความคืบหน้าของการบริหารจัดการประเทศโดยผู้ที่ทำหน้าที่แทนประชาชน ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับวิธีการกระจายอำนาจและทรัพยากรต่าง ๆ ดังนั้น จึงหมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุก ๆ คนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนร่วม

4. ประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ โดยทั่วไปประชาธิปไตยมักเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดของประเทศ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับนักกฎหมายและการออกกฎหมายอื่น ๆ รัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรจึงเป็นเครื่องประกันต่อประชาชนว่ารัฐบาลจะปฏิบัติตามแนวทางที่แน่นอนและถูกต้อง จุดแข็งของการเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงขึ้นอยู่กับสิทธิขั้นพื้นฐานที่แน่นอนและเสรีภาพ ซึ่งในหลายประเทศได้ถูกระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ

ประเภทของประชาธิปไตย (The Type of the Democracy)

จากหลักการของประชาธิปไตยที่กล่าวมานั้น จะเห็นว่าเน้นในหลักสิทธิเสรีภาพความเสมอภาค และภราดรภาพ

1.ทัศนะเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ (The view of Rights and Liberty)

ทองทิพ วิริยะพันธุ์ และคณะ (2531, หน้า 236) คำว่า สิทธิและเสรีภาพนี้ มาจากศัพท์ 2 คำรวมกัน คือคำว่า สิทธิ (Right) + เสรีภาพ (Liberty) สิทธิเสรีภาพนั้น นับว่าเป็นหลักสำคัญโดยอาศัยเสียงข้างมากจากระบอบนี้ ดังสุภาษิตกฎหมายโรมันที่ว่า “เสียงของประชาชนดังเสียงสวรรค์” แต่ทั้งนี้ก็ต้องระลึกเสมอว่า สิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นต้องอยู่ภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 1193) สิทธิ (Rights) คือ อำนาจอันชอบธรรมหรือความสามารถที่จะกระทำการได้โดยชอบธรรม สิทธิของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับโดยธรรมเนียมประเพณีหรือกฎหมาย เพราะฉะนั้นอำนาจอื่นแม้กระทั่งอำนาจของรัฐจะก้าวภายในสิทธิของบุคคลไม่ได้

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 1217) เสรีภาพ (Liberty) หมายถึง ความอิสระในการกระทำการใด ๆ ได้ตามปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคขัดขวางแต่มีขอบเขตอำนาจจำกัดว่า การกระทำนั้น ๆ ต้องไม่ละเมิดกฎหมายหรือสิทธิของบุคคลอื่น

ผศ.ดร.วิชัย สัมประไพ (2545, หน้า 256-257) สิทธิและเสรีภาพในระบบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตั้งแต่ มาตรา 26-มาตรา 65 ยกมาเป็นสังเขป ดังนี้

มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์การของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 27 สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญที่รับรองไว้โดยชัดแจ้งโดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องกำเนิดเชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

จำแนกเสรีภาพออกได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้ คือ

1. เสรีภาพในการพูด การพิมพ์ และการโฆษณา รัฐประชาธิปไตยโดยทั่วไปอนุญาตให้มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน ตราบเท่าที่ความที่นำมาเผยแพร่ นั้นไม่หยาบคายลามก หมิ่นประมาท หรือละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น

2. เสรีภาพในการนับถือศาสนา ศาสนาเป็นเรื่องของความเชื่อคนแต่ละคนย่อมมีสิทธิโดยสมบูรณ์ที่จะเลือกนับถือศาสนาหรือศรัทธาในศาสนาหนึ่งศาสนาใดอย่างไรก็ดีในบางประเทศที่เคารพเสรีภาพสูง เช่น สหรัฐอเมริกา การหลีกเลี่ยงกฎหมายของประเทศเพราะขัดต่อหลักการของศาสนา ได้รับการยอมรับว่าไม่เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายไม่ต้องรับโทษแต่อย่างใด

3. เสรีภาพในการสมาคมหรือรวมกลุ่ม บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการที่จะรวมกลุ่มกันซึ่งอาจจัดตั้งในรูปสมาคมเพื่อวัตถุประสงค์ใดที่ไม่ขัดต่อกฎหมายก็ได้ อย่างไรก็ตามกลุ่มหรือสมาคมที่จัดตั้งขึ้นนั้นต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์แห่งกฎหมายและไม่เป็นอันตรายหรืออุปสรรคต่อผลประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวม

4. สิทธิในทรัพย์สิน บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีทรัพย์สินสมบัติเป็นของตนเอง รัฐจะต้องทำหน้าที่ป้องกันภัยอันจะเกิดต่อทรัพย์สินของประชาชนภายในรัฐด้วย

5. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย หากบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องหาไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรืออาญา (Civil or Criminal Cases บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อหาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมตลอดถึงการได้รับทราบสิทธิที่จะสามารถกระทำได้ เช่น ขอบพบทนายความเพื่อรับคำปรึกษา หรือ

ผลัดการให้การ ที่สำคัญที่สุดคือ บุคคลจะต้องไม่ถูกลงโทษถึงแก่ชีวิต เสียอิสรภาพ หรือเสียทรัพย์สิน โดยปราศจากการพิจารณาตามขบวนการแห่งกฎหมาย

6. สิทธิส่วนบุคคล สิทธิมูลฐานที่ถือเป็นสิทธิส่วนบุคคลมีหลายประการ เช่น เสรีภาพในร่างกาย การไปไหนมาไหน การเลือกประกอบอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้การสมรส การหย่าร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว เหล่านี้ล้วนเป็นสิทธิส่วนบุคคลทั้งสิ้น บุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพตราบเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

2. ทักษะเกี่ยวกับความเสมอภาค (The view of Equality)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2543, หน้า 17-18) ความเสมอภาค (Equality) นับว่าเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะระบอบประชาธิปไตยถือว่าคนทุกคนมีความเท่าเทียมกันเป็นส่วนหนึ่งของรัฐเหมือนกัน อีกทั้งเป็นขอบเขต และเป็นเครื่องสมานอีกด้วย การที่จะใช้เสรีภาพต้องมีขอบเขต คือความเสมอภาค ที่ไม่ล่วงล้ำก้ำเกิน ไม่ละเมิดต่อผู้อื่นและมีโอกาสที่จะใช้เสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันพร้อมกันนั้นความเสมอภาคไม่ใช่เป็นเพียงขอบเขตแต่ที่สำคัญคือเป็นเครื่องสมานด้วย สมานอย่างไร ก็คือความสม่ำเสมอในการที่จะร่วมกันแก้ปัญหาและร่วมสร้างสรรค์ ซึ่งตรงกับคำว่าเสมอในสุขและทุกข์ ในภาษาเก่าที่ใช้คำว่า มีสุขและทุกข์เสมอกัน แปลอย่างสมัยปัจจุบันว่า ร่วมสุขร่วมทุกข์ การร่วมสุขร่วมทุกข์นั้นเป็นความเสมอภาคที่สำคัญ และเป็นความเสมอภาคเชิงสมานและความเสมอภาคในแง่นี้ก็คือ ความมีสมานฉันท์ ความเสมอภาคนี้ถ้ามองไม่ดีก็ทำให้เกิดการแก่งแย่งช่วงชิงกันโดยคอยระแวงและจ้องกัน ความเสมอภาคแบบนี้ เป็นความเสมอภาคแบบแบ่งแยกและแก่งแย่ง แต่ความเสมอภาคเชิงสมานคือ เสมอในทุกข์และสุข ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมในการสร้างสรรค์และแก้ปัญหา เสมอโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เสมอโดยไม่ดูถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม เสมอโดยไม่เอาวัดเอาเปรียบกัน เสมอแบบนี้เป็นการเสมอแบบสมาน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า คนไทยสมัยก่อนให้ความสำคัญของคำว่า เสมอภาคนี้มาก กล่าวคือว่า เสมอภาคในเชิงสร้างสรรค์ แต่ปัจจุบัน คนไทยตีความของคำนี้ไปในทางที่ไม่ค่อยจะสร้างสรรค์ ความเสมอภาค เป็นคำควรจะต้องให้ความสำคัญและนำมาปฏิบัติในสังคมและมวลมนุษยชาติให้มาก เพราะเป็นถือว่าเป็นหลักการที่สำคัญอย่างหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3. ทักษะเกี่ยวกับภราดรภาพ (The view of Fraternity)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2543, หน้า 19) ภราดรภาพ (Fraternity) คือ ความเป็นพี่น้อง ชื่อนี้เราอาจใช้ศัพท์อื่นไม่จำเป็นต้องใช้ศัพท์นี้ ความจริงในสายวัฒนธรรมของเราก็มีถ้อยคำที่ใช้กันมาในทางพุทธศาสนาท่านใช้คำว่า “สามัคคี” และคำว่า “เอภิกภาพ” ที่เราใช้เป็น “เอกภาพ” สามัคคีหรือเอกภาพนั้นแหละเป็นความหมายที่ต้องการของ ภราดรภาพ ดังนั้นเราจะไม่ใช่คำว่า ภราดรภาพก็ได้ แต่ใช้คำว่า เอกภาพ หรือใช้คำว่า สามัคคีแทน หรืออีกคำหนึ่งที่ใช้ในภาษาบาลีว่า สังคหะ คือ ความประสานรวมเข้ากันได้ หรือการรวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ภราดรภาพ สามัคคีหรือ เอกภาพนี้เป็นฐานและเป็นสถานภาพแวดล้อมที่เอื้อให้การใช้เสรีภาพและความเสมอภาค เกิดผลงอกงามและสัมฤทธิ์ผลได้จริง ถ้าไม่มีภราดรภาพหรือเอกภาพแล้วเสรีภาพและความเสมอภาคจะโน้มเอียงไปในทางที่จะทำให้คนแบ่งแยกและแก่งแย่งกันแล้วก็เกิดปัญหา นอกจากเป็นสภาพเอื้อแล้ว ภราดรภาพนี้ จะเป็นตัวเพิ่มพลังด้วย คือ ทำให้เกิดกำลังมากขึ้น พระธรรมปิฎกได้ให้ทัศนะไว้ว่า “จุดที่ต้องการเน้น คือคำว่า ภราดรภาพ หรือ สามัคคี หรือ เอกภาพ เพราะเท่าที่ผ่านมาประชาธิปไตยของเรามัวแต่เน้นกันที่เสรีภาพและความเสมอภาค ความจริงภราดรภาพก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง ถ้าปล่อยให้หลบ ๆ แฉ่ง ๆ อยู่ดีไม่ดีก็จะหายไปเสียเลย”

การปกครองของคณะสงฆ์

แม้ว่าคณะสงฆ์จะเป็นสังคัมซึ่งรวมผู้คนไว้มากมายและมีความหลากหลาย เนื่องจากสมาชิกมาจากคนทุกชนชั้นวรรณะเช่นเดียวกับสังคัมโดยทั่วไป แต่มีความแตกต่างจากสังคัมโดยทั่วไปก็คือสมาชิกทั้งหมดล้วนเป็นบรรพชิตหรือนักบวช ซึ่งผู้ที่ให้กำเนิดคณะสงฆ์ขึ้นมาคือพระพุทธเจ้าคณะสงฆ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นหลังจากพระองค์ทรงเผยแผ่หลักธรรมคำสอนแล้วมีผู้ตรัสรู้ตามหรือมีความศรัทธาในหลักธรรมคำสอนนั้นแล้วออกบวชเป็นบรรพชิต จากเดิมซึ่งจำนวนสมาชิกของคณะสงฆ์ยังมีจำนวนน้อย แต่ภายหลังเมื่อหลักธรรมคำสอนของพระองค์ได้รับการเผยแผ่ออกไปอย่างกว้างขวาง จำนวนสมาชิกของคณะสงฆ์ก็ค่อย ๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้นตามลำดับ เพราะฉะนั้น คณะสงฆ์จึงไม่แตกต่างจากสังคัมโดยทั่วไปซึ่งเกิดรูปแบบการปกครองขึ้น ซึ่งเดิมทีรูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์ก็เป็นแบบตามธรรมชาติเหมือนพ่อแม่ปกครองลูก เพราะพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ปกครองด้วยพระองค์เอง ด้วยความที่พระองค์ทรงเป็นพระบรมศาสดาผู้ทรงให้กำเนิดสาวกที่เป็นสมาชิกของคณะสงฆ์ภายหลังรูปแบบการปกครองจึงค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงและพัฒนาการไปตามลำดับตามจำนวนของพระสงฆ์สาวกซึ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้น ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และตามช่วงเวลาที่เหมาะสมซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ปกครองด้วยพระองค์เอง

การปกครองของคณะสงฆ์ในช่วงต้นพุทธกาล มีลักษณะการปกครองแบบธรรมชาติเหมือนพ่อแม่ปกครองดูแลลูก เนื่องจากพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ปกครองด้วยพระองค์เอง ด้วยความที่พระองค์ทรงเป็นพระบรมศาสดาผู้ทรงให้กำเนิดสาวกผู้เป็นสมาชิกของคณะสงฆ์ แม้จะมีพระสงฆ์สาวกซึ่งเป็นพระอรหันต์จาริกออกไปเผยแผ่พระสัทธรรมยังสถานที่ต่าง ๆ ในชมพูทวีปแล้ว แต่เมื่อมีกิจกรรมอันจำเป็นหรือมีปัญหาสำคัญใด ๆ เกิดขึ้นและอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคัม คณะสงฆ์หรือตัวพระสงฆ์สาวกเองในสถานที่ที่จาริกไปนั้น ไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ที่ห่างไกลเพียงใดก็ตามพระสงฆ์สาวกเหล่านั้นก็จะต้องเดินทางกลับมาเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อกราบทูลให้ทรงทราบถึงปัญหาและให้ทรงตัดสินพระทัยเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ หรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น แม้บางสถานที่จะมีพระสงฆ์สาวกผู้ใหญ่คอยดูแลตัดสินใจอยู่แล้ว แต่การตัดสินใจในเรื่องสำคัญก็ยังคงขึ้นตรงต่อพระพุทธเจ้าอยู่นั่นเอง (เสถียร

โพธิ์นันทะ, 2541, หน้า 25-26) จึงกล่าวได้ว่าพระองค์ทรงเป็นศูนย์กลางการปกครองและมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนการชี้แนะแนวทางในการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างของคณะสงฆ์ (ดร.อติเทพ ผาธา, 2551, หน้า 59-61)

จากการที่พระพุทธเจ้าทรงเป็นศูนย์กลางของการปกครองดังกล่าว พระองค์จึงทรงเป็นผู้ปกครองเช่นเดียวกับพระราชที่ปกครองประชาชนในสังคมทางการเมือง แต่ทรงเป็นผู้ปกครองในสังคมสงฆ์เท่านั้น ในฐานะที่ทรงเป็นผู้ค้นพบและเผยแผ่พระสัทธรรมออกไปจนมีพระสงฆ์สาวกจำนวนมาก จึงทรงสามารถตัดสินใจพระทัยในการปกครองการบริหารคณะสงฆ์ การสอบสวนลงโทษภิกษุผู้กระทำความผิด และการบัญญัติสิกขาบทหรือการกำหนดวางระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้พระสงฆ์สาวกปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อประโยชน์และความสงบสุขของสังคมสงฆ์ โดยอาศัยอำนาจแห่งธรรมที่พระองค์ทรงค้นพบนั่นเอง ซึ่งเป็นเป้าหมายและเป็นหลักในการดำเนินนโยบายหรือตัดสินใจพระทัยในเรื่องต่าง ๆ ในการเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ด้วยพระองค์เองพระพุทธเจ้าจึงทรงเป็นธรรมราชา คือเป็นพระราชโดยธรรม หรือเป็นพระราชแห่งธรรม ดังนั้นการปกครองคณะสงฆ์ด้วยพระองค์เองของพระพุทธเจ้า จึงไม่มีปัญหาหรือเกิดความขัดแย้งในเรื่องของการใช้อำนาจดังเช่นในสังคมทางการเมือง (พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธศาสนากับสังคมไทย, หน้า 42)

2. พระสงฆ์สาวกเป็นผู้ปกครอง

จากการที่พระสงฆ์สาวกจำนวนมากซึ่งพระพุทธเจ้าทรงส่งออกไปเผยแผ่พระสัทธรรมแล้วประสบความสำเร็จในการเผยแผ่ ทำให้กุลบุตรจากสถานที่ต่าง ๆ มีความศรัทธาประสงค์จะออกบวชเป็นพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวกแต่ละท่านจึงพากุลบุตรเหล่านั้นเดินทางจากสถานที่ต่าง ๆ มาด้วยความลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสถานที่ที่ห่างไกลและทุรกันดาร เพื่อให้พระพุทธเจ้าทรงบวชให้ และพระพุทธเจ้าทรงเห็นความยากลำบากในการเดินทางของพระสงฆ์สาวกและกุลบุตรผู้มีความประสงค์จะออกบวชซึ่งอยู่ในสถานที่ที่ห่างไกลและทุรกันดารเหล่านั้น จึงประทานอนุญาตให้พระสงฆ์สาวกเหล่านั้นทำหน้าที่บวชกุลบุตรผู้อยู่ในสถานที่ที่ห่างไกลและทุรกันดารได้ด้วยการให้บรรพชาอุปสมบทโดยการให้ไตรสรณคมน์ คือ การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ซึ่งชาวพุทธในสังคมไทยเรียกการอุปสมบทด้วยวิธีนี้ว่า “ติสรณคมนุปสัมปทา” ซึ่งเป็นการบวชที่สำเร็จด้วยอำนาจของบุคคลคือพระสาวก (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, วินัยมุข เล่ม 1, หน้า 3)

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเป็นที่มาของรูปแบบการปกครองซึ่งมีพระสงฆ์สาวกเป็นผู้ปกครองรองลงมาจากที่พระพุทธเจ้าทรงปกครองด้วยพระองค์เอง จากเดิมที่พระองค์ทรงเป็นศูนย์กลางอำนาจในการตัดสินใจทุกเรื่อง ซึ่งรวมถึงเรื่องการรับบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกของสังคมสงฆ์ด้วยการกระจายอำนาจไปให้พระสงฆ์สาวกซึ่งจาริกออกไปเผยแผ่พระสัทธรรม ให้มีอำนาจตัดสินใจบวชให้แก่กุลบุตรผู้มีความศรัทธาจะออกบวชได้แทนพระองค์ ทำให้พระสงฆ์สาวกเหล่านี้เป็นผู้ปกครองซึ่ง

มีความชัดเจนมากขึ้น ในฐานะเป็นผู้ให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรผู้มีความศรัทธาในการออกบวช เมื่อ บวชให้แล้วก็ต้องเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลกุลบุตรผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของสังฆมณฑลได้โดยตรงและยัง เป็นการช่วยแบ่งเบาภาระให้พระพุทเจ้าด้วย

จากที่กล่าวมา การที่พระพุทเจ้าทรงเปิดโอกาสด้วยการประทานอนุญาตให้พระสงฆ์สาวก ต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการปกครอง โดยสามารถตัดสินใจรับบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิก ของสังฆมณฑลได้ตามที่เห็นสมควรดังกล่าว จึงสะท้อนให้เห็นว่า พระพุทเจ้าทรงพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ไปตามความเหมาะสมของเวลาและสภาพการณ์ต่าง ๆ โดยมีได้ดำริ จะผูกขาดอำนาจทุกประการไว้แต่เพียงพระองค์เดียว แต่กลับทรงผ่อนคลายเป็นไปตามเวลาและสภาพ การณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกและความคล่องตัวในการเผยแผ่พระ สัทธรรมออกไปให้ได้อย่างกว้างขวาง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้คนจำนวนมากตามวัตถุประสงค์ซึ่ง ทรงวางไว้ เพราะฉะนั้น พระสงฆ์สาวกที่ออกไปเผยแผ่ยังสถานที่ต่าง ๆ จึงเป็นกำลังสำคัญทั้งในด้าน การเผยแผ่พระสัทธรรมและการปกครองดูแลหมู่คณะให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

3. สงฆ์เป็นผู้ปกครอง

“สงฆ์” หมายถึง หมู่สาวกของพระพุทเจ้าซึ่งเรียกว่า สาวกสงฆ์ ดังคำสวดในสังฆคุณ ประกอบด้วยคูปุรุษ 4 คู่ หรืออริยบุคคล 8 เริ่มตั้งแต่พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ใน โสดาปัตติผลคู่ 1 พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีผลคู่ 1 พระผู้ตั้งอยู่ใน อนาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีผลคู่ 1 พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ใน อรหัตตผลคู่ 1 สงฆ์เหล่านี้รวมเรียกว่า “อริยสงฆ์” หรือ “ทักษิณียบุคคล” คือบุคคลผู้ควรแก่ ทักขิณา และปรากฏว่า “อริยสงฆ์” เหล่านี้มีทั้งบุคคลผู้เป็นบรรพชิตและเป็นคฤหัสถ์ และต่างจาก “สงฆ์” อีกประเภทหนึ่งคือ “ภิกษุสงฆ์” คือหมู่แห่งภิกษุหรือขุมนุมภิกษุหมู่หนึ่งตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป ซึ่ง สามารถประกอบสังฆกรรมต่าง ๆ ได้ตามกำหนดทางพระวินัย เรียกว่า “สมมติสงฆ์” (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า 295)

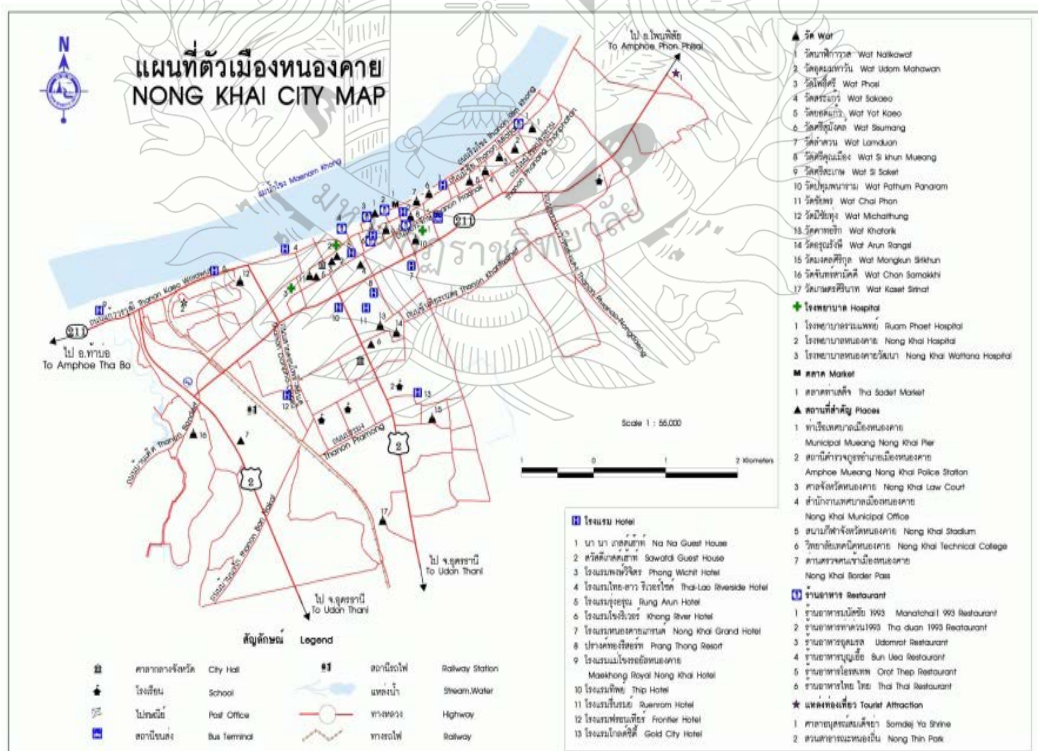
จากความหมายดังกล่าว การให้สงฆ์เป็นผู้ปกครองจึงไม่ได้หมายถึงการให้อริยสงฆ์ ภิกษุ สงฆ์ หรือภิกษุณีสงฆ์เพียงรูปใดรูปหนึ่งเป็นผู้ปกครอง แต่การให้สงฆ์เป็นผู้ปกครองนั้น หมายถึง การ ให้กลุ่มบุคคลผู้เป็นบรรพชิตคือภิกษุสงฆ์หรือภิกษุณีสงฆ์จำนวนตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป ซึ่งอยู่รวมกันเป็น หมู่เป็นคณะในสถานที่ต่าง ๆ มีวัดและอารามเป็นต้น เพื่อดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสั่งสอนของ พระพุทเจ้านั้น ได้ช่วยกันดำเนินการกิจกรรมอันสำคัญต่าง ๆ ตามที่พระพุทเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้ สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี เนื่องจากทรงประสงค์จะทรงมอบการปกครองคณะไว้แก่สงฆ์ ไม่ทรงประสงค์ ปล่อยให้อยู่กันอย่างสันนิบาต จึงทรงอนุญาตให้สงฆ์เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อันเนื่องด้วยการ ปกครองคณะ มีการบวชให้กุลบุตรเป็นต้น(สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, วินัย มุข เล่ม 1, หน้า 214)

รูปแบบการปกครองที่พระพุทธเจ้าทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่นี้ค่อย ๆ พัฒนาการขึ้นมาจากการที่พระพุทธเจ้าทรงเห็นความลำบากของพระสงฆ์สาวกผู้อยู่ในที่ห่างไกลทุกกันดาร และความจำเป็นที่จะต้องมีการบัญญัติพระวินัย เนื่องจากมีภิกษุบางรูปประพฤติตนไม่เหมาะสมจนสังคมติเตียน ซึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวของพระพุทธศาสนานั้นเองซึ่งทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องให้พระสงฆ์สาวกดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันซึ่งเรียกว่า “สังฆกรรม” เนื่องจากพระพุทธองค์มิได้เสด็จอยู่ในเวลานั้นและอาจเป็นความจำเป็นซึ่งทรงเล็งเห็นถึงอนาคตของพระศาสนาเมื่อพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วด้วยก็เป็นได้ (ปรีชา ช่างขวัญยืน, ทรรศนะทางการเมืองของพระพุทธศาสนา, หน้า 98)

2.7 ข้อมูลพื้นฐานของคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

คณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย เป็นหนึ่งในจำนวน 9 อำเภอ ของจังหวัดหนองคาย ได้มีการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ ดังเช่นในหลายอำเภอเมือง มีพระครูวรณสารโกวิท ป.ธ.4 พธ.บ.ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดศรีชะเกษ เป็นเจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย พระครูวิจักษ์ปริยัติคุณ เจ้าอาวาสวัดศรีสมังคค์ เป็นรองเจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย รูปที่ 1 พระครูภาวนาธรรมโฆสิต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) เป็นรองเจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย รูปที่ 2 แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 ตำบล มีพระสงฆ์จำนวน 922 รูป

พื้นที่ที่ทำการวิจัย ได้แก่ เขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 16 ตำบล แสดงภาพแผนที่ ดังนี้

2.8 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาประเสริฐ หิตกโร (สาหิงรัมย์) (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์ไทยตามทัศนคติของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

ผลจากการศึกษา พบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์ไทยในอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยต่างกันเพียงเล็กน้อย ซึ่งหมายถึงว่า พระสงฆ์ท่านมีแนวคิดใกล้เคียงกัน การวิเคราะห์ เช่น 2 กลุ่มจะเห็นว่าการไม่เห็นด้วยกับการที่พระสงฆ์จะมีส่วนร่วมทางการเมืองและเห็นว่าการเมืองควรแยกออกจากสถาบันศาสนาและอีกกลุ่มหนึ่งเห็นด้วยกับการที่พระสงฆ์ควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง หรือช่วยพัฒนาการเมือง และให้ข้อคิดกับประชาชน โดยมองว่า พระสงฆ์ควรมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป คือ พระสงฆ์ควรปฏิบัติและศึกษาเล่าเรียน ด้านธรรมอย่างจริงจัง ควรศึกษาทางการเมืองอย่างเข้าใจถ่องแท้ การปฏิบัติสมณกิจควรอยู่ภายใต้กฎระเบียบต่าง ๆ ที่สมควร ภาครัฐและประชาชนควรส่งเสริมด้านการศึกษาของพระสงฆ์ให้เจริญก้าวหน้าทันสมัยพระสงฆ์ที่มีความรู้และปฏิบัติดีเป็นผู้ที่ประชาชนเคารพศรัทธาจะเป็นผู้ที่สั่งสอนอบรมด้านการเมืองและศีลธรรมในทางอันควรแก่ประชาชน

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุญการ), รศ.ดร. (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า”

ผลการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า (2556-2576)” ได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์ในเวทีต่าง ๆ ทำให้พบบทบาทที่พึงประสงค์ใน 6 ประเด็นหลักคือ (1) บทบาทในฐานะวิศวกรจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี (2) บทบาทพระสงฆ์กับการชี้แนะและชี้แนะทางการเมือง (3) บทบาทในการพัฒนาพลเมืองของรัฐตามระบอบประชาธิปไตย (4) บทบาทในการใช้สิทธิวิพากษ์วิจารณ์การเมืองและนโยบายแห่งรัฐ (5) บทบาทในการชุมนุมเพื่อเรียกร้องความต้องการทางการเมือง (6) บทบาทในการใช้สิทธิเลือกตั้งนักรการเมือง

ในขณะที่ชุมชน และสังคมกำลังเผชิญหน้ากับความแตกแยกและแบ่งฝายอย่างร้ายลึกในช่วง 10 กว่าปี บทบาทที่ถือได้ว่าเป็นภารกิจเร่งด่วนของของพระสงฆ์คือการเข้าไปทำหน้าที่ “วิศวกรสันติภาพ” เพื่อเสริมสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นแก่สังคมไทยตามนโยบายของรัฐบาล และข้อเสนอแนะ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติที่ว่า “บุคลากรทางศาสนาควรเพิ่มบทบาทในการลดความแตกแยก ส่งเสริมสันติภาพ และแก้ไขความขัดแย้งในสังคมโดยสันติวิธี” ฉะนั้น “ทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูหลักศีลธรรมและจริยธรรม และสนับสนุนให้สถาบันศาสนาเข้ามามีบทบาทในการลดความขัดแย้ง และยุติการใช้ความรุนแรง” โดยการเปิดพื้นที่ให้พระสงฆ์เข้าไปเป็นผู้นำกระบวนการกลุ่มเปิดเวทีพูดคุยเพราะคุณสมบัติเด่นของพระสงฆ์

คือ “การเป็นนักฟังที่ดี” (Mindful Listening) เพราะดำรงความเป็นกลางระหว่างผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มต่าง ๆ

นอกจากนี้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีความเชื่อว่า “การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ดีมีจุดเริ่มต้นมาจากพลเมืองที่ดี” พระสงฆ์ถือว่าเป็นพลเมืองของประเทศชาติที่ควรเข้าไปทำหน้าที่ในการช่วยรัฐพัฒนา “คนดี” ให้กลายเป็น “พลเมืองที่ดี” ของประเทศชาติ และของโลก ซึ่งหลักการในพระพุทธศาสนาเอื้อต่อแนวทางในการพัฒนาดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นหลักสังคหัตถุธรรม หลักสุจริตธรรม หลักการวชิรธรรม หลักเมตตาธรรม และหลักสันติธรรม ในการพัฒนาพลเมืองอย่างรอบด้านจำเป็นต้องเปิดใจให้มีการพูดคุยและวิพากษ์วิจารณ์กลุ่มคนต่าง ๆ พระสงฆ์ควรพัฒนาทักษะใน การที่จะสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) โดยเข้าใจวิธีการและกระบวนการสื่อสารทั้งระบบตามหลัก **SMCR 1**

ประกอบด้วย ผู้ส่ง (Source) ข้อมูลข่าวสาร (Message) ช่องทางในการส่ง (Channel) และผู้รับ (Receiver) การเปิดใจ (Open Mind) รับฟังจากรัฐ ผู้นำ หรือนักการเมืองด้วยใจที่เป็นกุศลในปัจจุบันและอนาคตนั้น การดำเนินกิจการทางการเมืองของพระสงฆ์โดยการชุมนุมเพื่อประท้วงนักการเมืองหรือรัฐนั้น แม้ว่าประเพณีในสังคมไทย พระธรรมวินัย และกฎหมายรัฐธรรมนูญจะเปิดพื้นที่ให้ (ก) พระสงฆ์สามารถดำเนินการประกาศคว่ำบาตรด้วยมติของสงฆ์ ทั้งระดับหมู่บ้านจนถึงระดับประเทศต่อกลุ่มบุคคลที่กระทำผิดต่อพระพุทธศาสนา (ข) คว่ำบาตรต่อรัฐ หรือนักการเมืองที่ดำเนินนโยบายกระทบต่อวิถีชีวิตของพลเมืองและวิถีธรรมของชุมชน สังคม และศาสนา เพื่อรักษาผลประโยชน์และวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย แต่พระสงฆ์ควรระมัดระวังท่าทีการแสดงออกทางกาย วาจา และใจเพราะอาจส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดพระพุทธศาสนาในรูปขององค์กรในระยะสั้นและระยะยาว โดยดำเนินการประท้วงภายใต้เกณฑ์ชีวิตใน 3 ประเด็นคือ (1) **แนวคิด** (Concept) (2) **เนื้อหา** (Content) และ (3) **บริบท** (Context)

สำหรับแนวโน้มนโยบายพระสงฆ์กับสิทธิการเลือกตั้งในอนาคตขึ้นอยู่กับตัวแปร 3 ประการคือ (1) การดำเนินนโยบายของรัฐต่อพระพุทธศาสนาที่ขาดความเข้าใจ และไม่สนับสนุนพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง แม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ของสังคมไทยจะนับถือพระพุทธศาสนาก็ตาม (2) การขาดการตระหนักรู้ของนักการเมืองต่อชาตากรรมของพระพุทธศาสนา ทั้งในเชิงพหุติณย์และนิตินัย (3) การดำเนินนโยบายของศาสนิกและศาสนาอื่น ๆ ที่กระทบต่อความรู้สึกของพุทธศาสนิกชน หรือการไม่สามารถที่ป้องกันมิให้ศาสนาหรือศาสนิกของศาสนาอื่น ๆ ทำร้าย หรือกระทำการณ์ที่บั่นทอนพระพุทธ ศาสนาในลักษณะต่าง ๆ

ร้อยตำราจโทสุรพล แก้วพิน (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของสาขาพรรคประชาธิปไตยในจังหวัดเชียงใหม่”

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) บทบาททางการเมืองของสาขาพรรคประชาธิปไตยในจังหวัดเชียงใหม่ (2) ปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาททางการเมืองของสาขาพรรคประชา-

ธิปไตยในจังหวัดเชียงใหม่ (3) แนวทางในการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสาขาพรรคประชาธิปไตยในจังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกแบบเจาะจง คือ ประธานสาขาพรรคประชาธิปไตยในจังหวัดเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ที่รับผิดชอบสาขาพรรคประชาธิปไตย และประชาชนที่เป็นผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตการณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) สาขาพรรคประชาธิปไตยในจังหวัดเชียงใหม่ มีบทบาททางการเมืองในด้านการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน และการรณรงค์การเลือกตั้ง ด้านการให้ความร่วมมือกับชุมชนในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการรับฟังปัญหา เรื่องราวร้องทุกข์ต่าง ๆ ของประชาชนและประสานความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร หน่วยงานกับประชาชน ด้านการพิจารณาคัดเลือกผู้รับสมัครเลือกตั้ง ด้านการประสานความร่วมมือเพื่อส่งเสริมชุมชนและสังคม ให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและ ด้านการแสวงหาสมาชิกพรรคเพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคง (2) การแสดงบทบาททางการเมืองของสาขาพรรคประชาธิปไตยในจังหวัดเชียงใหม่ พบปัญหาและอุปสรรคในด้านของปัจจัยภายใน คือ ขาดงบประมาณในการสนับสนุน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ขาดการวางแผนงานตามยุทธศาสตร์ การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายและไม่มีความเป็นอิสระ ขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิกสาขาพรรค และขาดการเอาใจใส่จากพรรค และปัญหาและอุปสรรคของปัจจัยภายนอก คือ พรรคการเมืองคู่แข่งมีการใช้แนวนโยบายประชานิยม สาขาพรรคไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคคลในพื้นที่ และสถานการณ์ทางการเมืองยังคงมีความขัดแย้งทางความคิด (3) แนวทางในการพัฒนาบทบาททางการเมืองของสาขาพรรคประชาธิปไตยในจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านของปัจจัยภายใน คือ ควรมีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย การส่งเสริมบุคลิกภาพ ควรแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหรือตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลัง ควรบริหารจัดการด้านทรัพยากรอย่างเหมาะสม ควรมีการจัดสรรงบประมาณ การจัดทำแผนนโยบายอย่างชัดเจน ควรมีการประสานความร่วมมือกับในชุมชน สังคม และ แนวทางในการพัฒนาปัจจัยภายนอก คือ ประชาชนควรมีการยอมรับกติกากฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ด้วยจิตสำนึกของคุณธรรมจริยธรรม ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ๆ และควรมีการสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน ร่วมกับ องค์กร หน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนประชาชนในชุมชนและสังคมให้มีการดำเนินตามวิถีความพอเพียง เพื่อลดความขัดแย้งทางความคิดลง

มยุรี ถนอมสุข (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์”

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน และศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬาคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือ นิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ผลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาวิจัย พบว่านิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสนมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อยโดยที่ปัจจัยอายุ ภูมิภาค และการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ เพศ ชั้นปี รายได้ของครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง และการglomglomทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิจารณ์ แสนเพชร (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร”

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร และ 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามสถานภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือนักการเมืองท้องถิ่นในเขตอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น บทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ในภาพรวม มีบทบาทอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยระดับบทบาทสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการลงไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเลือกตั้ง ส่วนด้านที่มีระดับบทบาทต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น 2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามสถานภาพ พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นที่มีอายุต่างกันมีบทบาททางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ส่วนนักการเมืองท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษา รายได้ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง และการเป็นสมาชิกองค์กร ต่างกันมีระดับบทบาททางการเมืองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กิริวฒฺ กิตติยาคิตฺย (2556) ได้ทำเอกสารวิชาการเรื่อง “ **สิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์**” เอกสารงานวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์ ในการแสดงออกในเรื่องต่าง ๆ
2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองพระภิกษุสงฆ์
3. เพื่อศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์
4. เพื่อให้เกิดความชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

ผลจากงานวิชาการพบว่า พระภิกษุสงฆ์ คือ หมุ่สาวกผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ในทางรัฐศาสตร์ พระภิกษุสงฆ์หรือองค์การทางศาสนาเป็นกลุ่มทางสังคม ที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง (รวมด้วย) คือ ให้รัฐบาลช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของคณะสงฆ์และมีนโยบายการพัฒนาคณะสงฆ์/พระพุทธศาสนา

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องแห่งปัจจุบันสมัยที่ทุกคนควรเข้าไปเกี่ยวข้อง บางคนที่มีความคิดล้าหน้ามองว่า พระสงฆ์ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และการเรียกร้องสิทธิของคณะบุคคลเท่าที่ควรจะเป็น โดยเหตุนี้ พระสงฆ์จึงคงเหลือบทบาทหรือพันธกิจอยู่เพียง 2 บ และ 2 ส คือ บ = บิณฑบาต บ = บังสุกุล และ ส = สังฆทาน และ ส = สวดมนต์ ซึ่งเป็นเรื่องกิจวัตรและกิจกรรมทางพิธีกรรม โดยไม่ได้ใส่ใจต่อทุกข์สัจของสังคมรอบด้าน

หน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ มีทั้งหน้าที่หลัก และหน้าที่รอง ซึ่งล้วนแต่เป็นกิจที่พระภิกษุสงฆ์ไม่อาจเลี่ยงได้ การจะปฏิบัติกิจใด ๆ ก็ตามต้องไม่ละเลยการประพฤติในส่วนที่เรียกว่า “พรหมจรรย์” ซึ่งเป็นความประพฤติเพื่อความประเสริฐ เพื่อบรรลุถึงความสิ้นกิเลส โดยประพฤติให้เป็นไปตามพุทธบัญญัติและต้องเอื้อเพื่อ ไม่ละเมิดพุทธอาณัติอันเป็นข้อห้ามมิให้ประพฤติ หรือเรียกว่าประพฤติให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ซึ่งถือว่าหน้าที่นั้นเป็นหน้าที่หลักของพระภิกษุสงฆ์ เพราะพระธรรมวินัยนี้เป็นหน้าที่หลักการของพระพุทธศาสนาได้ทั้งหมด จึงถือได้ว่าการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นหน้าที่แรกของสงฆ์ในพระพุทธศาสนา และเป็นหลักข้อกำกับควบคุมการกระทำหน้าที่อื่น ๆ ได้ทั้งหมดของพระภิกษุสงฆ์

พระภิกษุสงฆ์กับการเมืองในทางกายกรรมเป็นสิ่งที่พึงระวังในคติโลก เพราะไม่เช่นนั้นจะทำให้การข้องเกี่ยวกลายเป็นมลทินในพระศาสนาไป แทนที่จะกลายเป็นสิ่งเกื้อกูลกัน การแสดงบทบาทและหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ คือให้พระภิกษุสงฆ์ดำรงอยู่ในหลักพระธรรมวินัยพร้อม ๆ กับให้สั่งสอนธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ทางปกครอง การเป็นอยู่ในสังคมร่วมกันอย่างชอบธรรมและเป็นธรรม มิให้พระภิกษุสงฆ์ลงมือไปในทางกายกรรม แต่จะเน้นหนักไปในทางวจีกรรม คือการเทศนา

สั่งสอนธรรมด้วยมโนกรรม คือ ใจที่ประกอบด้วยเมตตาปรารถนาดีต่อประชาชน พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจึงไม่ใช่พระภิกษุสงฆ์ที่แสวงหาอำนาจใด ๆ โดยเฉพาะอำนาจทางการเมือง เพื่อทำตนให้เป็นใหญ่ในเมือง ตรงกันข้ามพระภิกษุสงฆ์ต้องมุ่งปฏิบัติเพื่อละ ลด หมดตัณหา มานะ ทิฐิ เพียงแต่ดำรงตนเป็นกลางในสังคม

พระภิกษุสงฆ์เป็นบุคคลประเภทหนึ่งซึ่งมีบทบาทและหน้าที่จำเพาะในทางการเมือง บทบาทและหน้าที่ทางการเมืองของพระภิกษุสงฆ์ที่สำคัญก็คือ การแนะนำสั่งสอนธรรมเกี่ยวกับการเมือง โดยเฉพาะการแสดงหลักการปกครองที่ดีงามชอบธรรมและเป็นธรรม สอนให้นักการเมืองหรือผู้ปกครองเป็นนักการเมืองหรือผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรม ดำเนินกิจการการเมืองและปกครองโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง ความเหมาะสมหรือความสมควรแก่สมณเพศในการแสดงบทบาทดังกล่าวก็คือ การตั้งอยู่ในธรรมของสงฆ์ กล่าวคือมีความเป็นกลางที่จะแสดงธรรมเพื่อมุ่งประโยชน์สุขของประชาชน มิใช่เพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์ส่วนตัว แก่บุคคลกลุ่มคน หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ในประวัติศาสตร์ได้มีพระภิกษุสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในทางการเมือง เพื่อให้ความคิดและเป็นสื่อกลางระหว่าง “หลักการ” กับ “วิธีการ” เพื่อให้บ้านเมืองสงบสุข

พระภิกษุภิกษุสงฆ์และสามเณรเป็นพลเมืองไทยกลุ่มหนึ่งที่ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพมากที่สุด ทั้งทางกฎหมาย และทางสังคมในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระภิกษุสงฆ์มีเสรีภาพที่จะแสดงออกทางการเมืองได้ เพราะพระธรรมวินัยไม่ได้ห้ามเอาไว้ การแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์ไม่ว่าทางใด ต้องยึดหลักการที่ว่า “เพื่อประโยชน์และความสุขของคนเป็นจำนวนมากเพื่ออนุเคราะห์ จะประกาศพรหมจรรย์อันมีความงามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุด” โดยการดำรงตนเป็นกลางต่อทุกฝ่าย ยึดธรรมะ คือ ความถูกต้องดีงามเป็นที่ตั้ง พระภิกษุสงฆ์กับการเมืองควรเกี่ยวเนื่องกันในภาวะที่เหมาะสม จะทำให้สงฆ์สามารถบำเพ็ญสมณธรรมได้สะดวกโดยมุ่งหมายที่เสรีภาพทางใจเป็นสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันพระภิกษุสงฆ์ก็ยังสามรถบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมได้ด้วย โดยการเป็นสติปัญญาให้กับสังคมในการแก้ปัญหาสังคมรูปแบบต่าง ๆ

นิติ ศรีพุทธา (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พระสงฆ์กับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย กรณีศึกษา พระสงฆ์อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี”

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประการแรกคือเพื่อศึกษาระดับการรับรู้ความคิดเห็น และมีส่วนร่วม เกี่ยวกับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์ ประการที่สองเพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ ความคิดเห็น และมีส่วนร่วมเกี่ยวกับสิทธิทางการเมืองของพระสงฆ์ตามตัวแปรคุณลักษณะทางประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ พระสงฆ์อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความคิดเห็น และมีส่วนร่วม เกี่ยวกับสิทธิทางการเมืองของพระสงฆ์ และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ one way ANOVA และ Independent

sampling T-test เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการรับรู้ ความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับสิทธิทางการเมืองของพระสงฆ์ ภิกษุศึกษา พระสงฆ์อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ตามตัวแปรคุณลักษณะทางประชากร ผลการศึกษา พบว่า

1. พระสงฆ์ติดตามข่าวสารสถานการณ์ทางการเมืองไทยเป็นประจำ และเห็นว่าพระสงฆ์ควรมีสิทธิแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3.82 อยู่ในระดับที่มาก และค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 2.96 อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

2. พระสงฆ์เคยเทศนาสอนประชาชนโดยเปรียบเทียบกับสถานการณ์ทางการเมืองปัจจุบัน ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3.01 อยู่ในระดับปานกลาง

3. พระสงฆ์เห็นว่าไม่ควรมีสิทธิในการออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวกว้างทางการเมืองได้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3.92 อยู่ในระดับที่ตีมาก

4. คุณลักษณะด้านนิกาย และตำแหน่งของพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์ต่อระดับการรับรู้ความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมือง

5. คุณลักษณะด้านอายุ และจำนวนพรรษาของพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์ต่อระดับการรับรู้ความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมือง

6. คุณลักษณะด้านการศึกษาของพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์ต่อระดับการรับรู้ ความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จำลอง พรหมสวัสดิ์ (2554) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช 2551-2553”

การศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช 2551-2553 มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาบริบททางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช 2551-2553 (2) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของชนชั้นกลางเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยและผลของความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางที่มีต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผลการศึกษาพบว่า

1. บริบททางการเมืองมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช 2551-2553 มาก ทั้งนี้เนื่องจากบริบททางการเมืองอันได้แก่รัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2550 ที่ให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทสำคัญเป็นผู้เล่นไม่ใช่ผู้ดูตามแนวคิดของการเมืองแนวใหม่หรือการเมืองภาคประชาชนประกอบด้วยชนชั้นกลางในช่วงที่ทำ

การศึกษาที่มีความกระตือรือร้นและมีจิตสำนึกทางการเมืองมาก ขณะเดียวกันไม่ต้องการเห็นรัฐบาลมีพฤติกรรมการคอร์รัปชันเชิงนโยบายและการขัดกันของผลประโยชน์อย่างกว้างขวาง

2. บริบททางสังคมมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช 2551-2553 ค่อนข้างมากเนื่องจากบริบทสังคมไทยระยะหลังสังคมพหุนิยม และพหุวัฒนธรรมเป็นสังคมข่าวสารข้อมูลทำให้ชนชั้นกลางสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองและมีการรวมกลุ่มเป็นแนวร่วมกับกลุ่มการเมืองอื่น ๆ เป็นต้น

3. บริบททางเศรษฐกิจมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลค่อนข้างน้อย เพราะตัวแบบของ Lipset ที่นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยใช้ไม่ได้กับประเทศในเอเชียรวมทั้งไทย

4. การสำรวจความคิดเห็นของชนชั้นกลางเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยและผลของความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางที่มีต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยพบว่า ชนชั้นกลางส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมมาก ($\bar{X} = 4.09$) แสดงให้เห็นว่าชนชั้นกลางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความรู้ความเข้าใจในการเมืองระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างดีทั้งความรู้ทางด้านบวกและทางด้านลบเป็นผลของความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางที่มีต่อการเมืองไทยพบว่าค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองชนชั้นกลางทั้ง 4 ด้านมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมมาก ($\bar{X} = 4.06$) การที่ผลปรากฏเช่นนี้เนื่องมาจากรัฐธรรมนูญปี 2550 ที่ให้ความสำคัญกับการเมืองแนวใหม่หรือการเมืองภาคประชาชนหรือประชาธิปไตยทางเลือกรมากกว่าประชาธิปไตยตัวแทนที่มีข้อจำกัด

พระมหากฤษฎิ์ อธิภูฐานโน (สนธิสุข) (2548) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดประชาธิปไตยในพุทธปรัชญาเถรวาท กับแนวคิดประชาธิปไตยในสังคมปัจจุบัน”

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดประชาธิปไตยในพุทธปรัชญาเถรวาทกับแนวคิดประชาธิปไตยในสังคมปัจจุบัน โดยผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นที่สำคัญในการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น คือ (1) แนวคิดประชาธิปไตยในพุทธปรัชญาเถรวาท (2) แนวคิดประชาธิปไตยในสังคมปัจจุบัน (3) การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดประชาธิปไตยในพุทธปรัชญาเถรวาทกับแนวคิดประชาธิปไตยในสังคมปัจจุบัน

ผลการศึกษามีดังนี้

1. ในพุทธปรัชญาเถรวาทไม่มีการแบ่งการปกครองที่ชัดเจนว่าเป็นแบบไหนแต่อย่างไรก็ตามการปกครองนั้นก็เพื่อสันติของสังคมโลกโดยส่วนรวมการปกครองตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทได้แก่ การปกครองโดยยึดหลักอภิธานิยธรรม 7 และหลักอธิปไตย 3 ประการ พระพุทธเจ้าได้ตรัสหลักการของอธิปไตยไว้ 3 ประการด้วยกัน คือ

- 1) อัตตาธิปไตย คือ ความมีตนเป็นใหญ่
- 2) โลกาธิปไตย คือ ความมีโลกเป็นใหญ่
- 3) ธรรมาธิปไตย คือ ความมีธรรมเป็นใหญ่

พุทธปรัชญาไม่เน้นหลักอธิปไตยในเชิงการเมืองและการปกครอง แต่เราสามารถนำเอา อธิปไตยทั้ง 3 ที่กล่าวแล้วไปประยุกต์ใช้กับระบบการเมือง การปกครองได้ หรือแม้แต่การทำงานทุก อย่าง ซึ่งเป็นการนำเอาหลักธรรมไปประยุกต์ใช้นั่นเอง

2. แนวคิดประชาธิปไตยในสังคมปัจจุบันเป็นที่คนะที่มองการเมืองว่าประชาธิปไตยนั้นมีทั้ง แบบ โดยตรงและโดยอ้อม กล่าวคือแบบโดยตรง คือการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรง ประชาชนใช้อำนาจปกครองกันเองเลือกเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยตนเอง การปกครองลักษณะนี้เหมาะ สำหรับ กลุ่มประเทศเล็ก ๆ มีประชากรไม่มากนัก เช่น นครรัฐกรีกในสมัยโบราณ ส่วนประชาธิปไตย แบบโดยอ้อมนั้นคือการที่ประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ใช้อำนาจอธิปไตยทางด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการแทนประชาชน ประชาธิปไตยเช่นนี้ แบ่งรูปแบบของรัฐบาล เป็น 3 ระบบ คือ แบบรัฐสภา แบบประธานาธิบดี และแบบกึ่งรัฐสภา กึ่งประธานาธิบดี

3. ระบบการบริหารการปกครองในพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นประชาธิปไตยแบบโดยตรง ซึ่ง มีลักษณะกรรมวิธีและกระบวนการที่แตกต่างไปจากประชาธิปไตยในปัจจุบัน เพราะประชาธิปไตย ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น เป็นประชาธิปไตยที่ทั้งผู้ปกครอง และ ผู้อยู่ใต้ปกครองจะต้องมี คุณธรรมด้วยกัน เพื่อความเจริญของสถาบัน สังคมประเทศชาติ หรือสังคมโลก ส่วนประชาธิปไตยใน ปัจจุบันนั้น มุ่งเน้นไปในเชิงปริมาณเป็นเกณฑ์ตัดสิน เช่น การหาเสียงเลือกตั้ง คะแนนที่ได้ เหล่านี้ เป็นเครื่องตัดสินความเป็นประชาธิปไตย ส่วนหลักการ ที่ว่า ประชาธิปไตยต้องมี สิทธิเสรีภาพ ความ เสมอภาค และภราดรภาพนั้น เป็นเพียงอุดมคติ เพราะถ้าจะให้เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง จะต้องมีการ พัฒนารากฐานของภูมิปัญญาปัจเจกชน ให้มีคุณธรรมและจริยธรรม กล่าวโดยสรุปคือ ต้องมีการ พัฒนาให้สามารถนำไปถึงขั้นธรรมาธิปไตยให้ได้ จึงจะเป็นการปกครองที่ถูกต้องตามอุดมคติการ ปกครองแบบพุทธปรัชญาเถรวาท

นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง (2556) ได้จัดทำสารนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบและหลักการของการ ปกครองในพระไตรปิฎก”

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของการปกครองในพระไตรปิฎก และเพื่อวิเคราะห์หลัก การของการปกครองในพระไตรปิฎก

ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบของการปกครองทางการเมืองมี 2 รูปแบบ ได้แก่ การปกครองแบบราชาธิปไตย ซึ่งผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียวในการปกครองรูปแบบนี้คือพระราชา และการปกครองแบบ

สามัคคีธรรม ซึ่งอำนาจอยู่ในมือของชนชั้นสูงและมีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบการปกครองแบบอภิชนาธิปไตยในปรัชญากรีก ส่วนรูปแบบการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นมีพัฒนาการโดยเริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ในฐานะธรรมราชา จนกระทั่งพระพุทธองค์ได้ทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการปกครอง จึงเป็นรูปแบบการปกครองเฉพาะตน

2) หลักการของการปกครองแบบราชาธิปไตย ได้แก่ หลักธรรมต่าง ๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้จำนวนมากเพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งในการใช้อำนาจของผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองแบบราชาธิปไตยมีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียว และหลักการของการปกครองแบบสามัคคีธรรมมีหลักการปกครองที่สำคัญคืออภิธานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีและหลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ส่วนหลักการของการปกครองของคณะสงฆ์นั้นมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครองสำคัญ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดีภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัย

รัฐ กันภัย (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง”

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการสื่อสารทางการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของการสื่อสารทางการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง และ 3) เพื่อศึกษาการสื่อสารทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง ซึ่งอยู่ในเขต พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง จำนวน 399 คน โดยใช้วิธีการเลือก แบบโควตา และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 20 คน ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง มีความเห็นว่าการสื่อสารทางการเมือง มีการสื่อสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด และด้าน การพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อยู่ในระดับ มากที่สุด

2. การสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลเขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง มีความสัมพันธ์ทางบวก โดยมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01

3. การสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งผลโดยตรงต่อการ พัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง มีค่าอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 54.9

ประพิศ อัครินธวัจกุล (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยของ โรงเรียนอนุบาลภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต”

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการสร้างเสริมวิถีประชาธิปไตย ระดับ ความเป็นประชาธิปไตย และความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างเสริมวิถีประชาธิปไตยกับความเป็น

ประชาธิปไตยในโรงเรียนอนุบาลนครภูเก็ต เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหาร คณะ กรรมการครูและผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 430 คน โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถามที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ใน การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการ วิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย พบว่า

1) โรงเรียนอนุบาลภูเก็ตมีการสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนเพื่อสร้างเสริมประชาธิปไตย รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยส่วน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย

2) ความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลภูเก็ต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รายการนักเรียนได้เลือกตั้งคณะ กรรมการดำเนินกิจกรรม

3) การสร้างเสริมประชาธิปไตยในแต่ละด้าน มีความสัมพันธ์กับความเป็นประชาธิปไตย ของนักเรียน .90 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อ ส่งเสริมประชาธิปไตย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .903 รองลงมา คือ ด้านการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมประชาธิปไตย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .894 ส่วนด้านที่มีความ สัมพันธ์ต่อการสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษาน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดองค์การบริหารให้มี ลักษณะเป็นประชาธิปไตย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .812

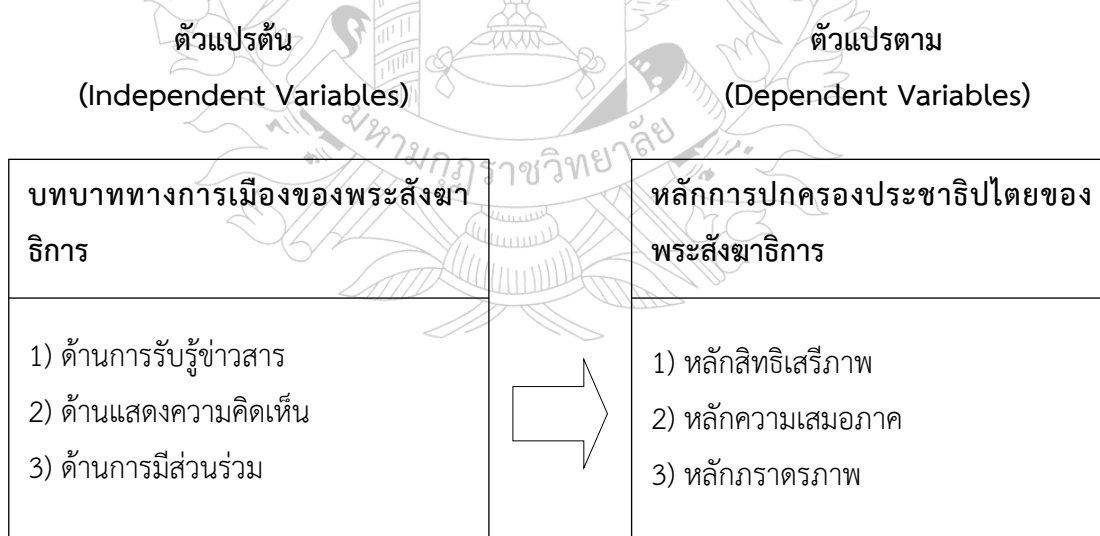
พรภิรมณ์ ศรีทองคำ และ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ (2558) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง “ทัศนคติทาง การเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบล บ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทัศนคติทางการเมืองแบบ ประชาธิปไตยของประชาชนใน ตำบลบ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของ ประชาชนในตำบลบ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในตำบลบ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 356 คน โดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน คำนวณสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในตำบลบ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับสูง จาก การทดสอบสมมติฐานพบว่า ตัวแปรทางด้านอาชีพ และรายได้ มีผลต่อทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ส่วนตัวแปรทางด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา และการกลมกลืนทางการเมือง ไม่มีผลต่อทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

2.9 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

ในงานวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ได้ทบทวนวรรณกรรมทั้งในส่วนที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยของ นิติ ศรีพุทธา (2554) ร้อยตำรวจโทสุรพล แก้วพิน (2557) มา กำหนดเป็นตัวแปรอิสระ ซึ่งตัวแปรตามคือ บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย ผู้วิจัยได้ศึกษามาจากงานวิจัยของ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2557) พระมหาประเสริฐ หิตกุกโร (2555) และ มยุรี ถนอมสุข (2554) ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย สามารถแสดงได้ดังภาพ

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เจ้าอาวาสในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน 193 รูป โดยการแบ่งเจ้าอาวาสออกตามตำบลได้ทั้งหมด 16 ตำบล (งานสำรวจพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัด สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย, 2559)

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนตำบล

ที่	ชื่อตำบล	จำนวน (คน)
1.	ตำบลในเมือง เขต 1	5
2.	ตำบลในเมือง เขต 2	6
3.	ตำบลในเมือง เขต 3	6
4.	ตำบลมีชัย	6
5.	ตำบลโพธิ์ชัย	10
6.	ตำบลกวนวัน	8
7.	ตำบลเวียงคุก	9

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อตำบล	จำนวน (คน)
8.	ตำบลวัดธาตุ เขต 1	7
9.	ตำบลวัดธาตุ เขต 2	10
10.	ตำบลหาดคำ	16
11.	ตำบลหินโงม	9
12.	ตำบลบ้านเตือ เขต 1	8
13.	ตำบลบ้านเตือ เขต 2	5
14.	ตำบลค่ายบกหวาน เขต 1	11
15.	ตำบลค่ายบกหวาน เขต 2	7
16.	ตำบลค่ายบกหวาน เขต 3	5
17.	ตำบลหนองสองห้อง	7
18.	ตำบลพระธาตุบังพวน เขต 1	10
19.	ตำบลพระธาตุบังพวน เขต 2	14
20.	ตำบลหนองกอมเกาะ	8
21.	ตำบลปะโค	12
22.	ตำบลเมืองหมี่	7
23.	ตำบลสีกาย	7
รวม		193 รูป

3.1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ รวมจำนวน 5 รูป ได้แก่

1. พระอาจารย์เจริญ สุขวฑฒโก (เจริญ ประโยชน์สลิต, น.ธ.เอก, พธ.บ.) ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะตำบลมีชัย
2. พระครูสุตริตนาภรณ์ (สุดใจ วรรณญาณ, น.ธ.เอก, ป.ธ.4, ศศ.ม.) ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลมีชัย
3. พระครูวรรณสารโกวิท (สำเร็จ สุจารี, น.ธ.เอก, ป.ธ.4, พธ.บ.) ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย
4. พระครูปลัดสมพงษ์ สุขเมธ (น.ธ.เอก, ป.ธ.3, ร.ม.) ตำแหน่ง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
5. พระปลัดเกษฎา มหาปัญญา อาจารย์พิเศษ มจร.วิทยาเขตหนองคาย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

3.2.1.1 ลักษณะของแบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถามมีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลี มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 31 ข้อ โดยแบ่งคำถามตามบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 102)

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 31 ข้อ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 102)

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี

3.2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.3.1 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

1) ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับ บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จากตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสรุปเป็นคำนิยามศัพท์ในการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามจากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

5. เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทดลองใช้กับหน่วยการวัดที่มีใช้ประชากรในการวิจัย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น

6. หากพบว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นแล้ว จึงนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

2) ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ได้แก่

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุรินทร์ ภู่งกุล

การศึกษา Ph.D.(Political Science)

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. อาจารย์ ดร. ปดิษฐ์ คำดี

การศึกษา Ph.D.(Political Science)

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

3. อาจารย์ ดร. ทองแพ ไชยตันเทือก

การศึกษา Ph.D.(Political Science)

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. ดร. พูลสวัสดิ์ นาทองคำ

การศึกษา Ph.D. (การพัฒนา)

ตำแหน่งปัจจุบัน นายกเทศมนตรีตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ

จังหวัดกาฬสินธุ์

5. อาจารย์ ดร. วินิจ ฝางเจริญ

การศึกษา (Political Science)

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

จังหวัดเชียงใหม่

2. นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของข้อคำถาม (Index of Congruence : IOC)

3. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปทำการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูปจากเจ้าอาวาสในอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย แล้วนำมาตรวจคะแนนหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่น บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เท่ากับ .950 และได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เท่ากับ .966

4. แบบสอบถามที่หาค่าความเชื่อมั่นแล้วนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

3.3.1 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

1) ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสรุปเป็นคำนิยามศัพท์ในการวิจัย
3. สร้างแบบสัมภาษณ์จากกรอบเนื้อหาในคำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
5. เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

2) ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้
2. นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ไปให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ
3. นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามเพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม

1. ขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองหนองคาย เพื่อเรียนพระครูวรรณสารโกวิท เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มประชากรเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 193 รูป
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
4. นำแบบสอบถามที่รวบรวมมาได้จำนวน 193 ฉบับ ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ได้จำนวนทั้งสิ้น 193 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อขอสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. ทำการนัดหมายวันเพื่อสัมภาษณ์
3. ทำการสัมภาษณ์
4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์แล้วและลงรหัสแล้วประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยดำเนินการดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)

1. ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล
2. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อธิบายข้อมูลบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ กับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)

1. การวัดค่าตัวแปร ประกอบด้วย บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ กับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

โดยคำตอบเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) สร้างคำตอบตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

สำหรับการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) หรือค่า r เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรที่สนใจ และการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ด้วยการ วิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy}) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.81-1.0 หมายถึง ความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.61-0.80 หมายถึง ความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.41-0.60 หมายถึง ความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.21-0.40 หมายถึง ความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.01-0.20 หมายถึง ความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก

พิจารณาทิศทางความสัมพันธ์จากค่า r โดยถ้า r เป็นบวกแสดงว่า 2 ตัวแปรนั้น มีทิศทางความสัมพันธ์กันทางบวก ถ้า r เป็นลบแสดงว่า 2 ตัวแปรนั้น มีทิศทางความสัมพันธ์กันทางลบ

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)

1. ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

2. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูลระดับบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)

1. การวัดค่าตัวแปร ประกอบด้วย บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยคำตอบเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) สร้างคำตอบตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ และมีเกณฑ์การให้คะแนนคือ

ตอบ มากที่สุด มีค่าคะแนนเท่ากับ 5

ตอบ มาก มีค่าคะแนนเท่ากับ 4

ตอบ ปานกลาง มีค่าคะแนนเท่ากับ 3

ตอบ น้อย มีค่าคะแนนเท่ากับ 2

ตอบ น้อยที่สุด มีค่าคะแนนเท่ากับ 1

2. การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment Correlation Coefficient) หรือค่า r เพื่อทดสอบสมมติฐานระหว่าง บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy}) ดังนี้ พระนิทัศน์ วงศ์วังเพิ่ม (2558, หน้า 67) อ้างมาจาก (Bartz, 1999, p. 184) สุขมาส อังคุโชติ และชูชาติ พวงสมจิตร (2556, หน้า 57)

ถ้า (r) อยู่ระหว่าง 0.81-1.0 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงมาก

ถ้า (r) อยู่ระหว่าง 0.61-0.80 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง

ถ้า (r) อยู่ระหว่าง 0.41-0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง

ถ้า (r) อยู่ระหว่าง 0.21-0.40 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำ

ถ้า (r) อยู่ระหว่าง 0.00-0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำมาก

พิจารณาทิศทางการความสัมพันธ์จากค่า r โดย

ถ้า r เป็นบวกแสดงว่า 2 ตัวแปรนั้น มีทิศทางการความสัมพันธ์กันทางบวก

ถ้า r เป็นลบแสดงว่า 2 ตัวแปรนั้น มีทิศทางการความสัมพันธ์กันทางลบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (2) เพื่อศึกษาหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ กับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 193 รูป โดยใช้จำนวนประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มประชากร โดยอธิบายเหตุผลและวิธีการตอบ พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาในการรับแบบสอบถามเป็นเวลา 20 วัน โดยกำหนดให้กลุ่มประชากรมีเวลาตอบแบบสอบถาม และทำการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 5 รูป ในช่วงวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ถึง 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 รวมเป็นระยะเวลา 6 วัน จากนั้นทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยการใช้ตารางประกอบการบรรยายและใช้สัญลักษณ์อธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอที่สะดวกและอ่านเข้าใจง่าย ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	แทน	จำนวนประชากร
r	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

(Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

X ₁	แทน	การรับรู้ข่าวสาร
X ₂	แทน	การแสดงความคิดเห็น
X ₃	แทน	การมีส่วนร่วม
Y ₁	แทน	หลักสิทธิเสรีภาพ
Y ₂	แทน	หลักความเสมอภาค
Y ₃	แทน	หลักภราดรภาพ
Sig.	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significance)
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
**	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สามารถนำมาแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

- 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4.2 ผลวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ
- 4.3 ผลการวิเคราะห์หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ
- 4.4 ผลการวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
- 4.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
- 4.6 ผลการสัมภาษณ์บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
- 4.7 องค์กรความรู้จากการวิจัย

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาทางแผนกธรรม วุฒิการศึกษาทางบาลี วุฒิการศึกษาทางโลก

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N = 193)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	2	1.1
31 - 35 ปี	22	11.4
36 - 40 ปี	17	8.8
41 - 50 ปี	48	24.9
51 - 55 ปี	36	18.7
56 - 60 ปี	33	17.1
61 ปีขึ้นไป	35	18.1
รวม	193	100
พรรษา		
ต่ำกว่า 5 พรรษา	1	0.5
6 - 10 พรรษา	47	24.4
11 - 15 พรรษา	52	26.9
16 - 20 พรรษา	39	20.2
21 พรรษา ขึ้นไป	54	28.0
รวม	193	100
วุฒิการศึกษาทางแผนกธรรม		
นักธรรมชั้นตรี	25	13.0
นักธรรมชั้นโท	41	21.2
นักธรรมชั้นเอก	127	65.8
ไม่มี	-	-
รวม	193	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
วุฒิการศึกษาทางบาลี		
เปรียญธรรม 1 - 2 ประโยค	86	44.6
เปรียญธรรม 3 ประโยค	72	37.3
เปรียญธรรม 4 ประโยค	26	13.5
เปรียญธรรม 5 ประโยค	4	2.1
เปรียญธรรม 6 ประโยค	4	2.1
เปรียญธรรม 9 ประโยค	1	0.5
รวม	193	100
วุฒิการศึกษาทางโลก		
ประถมศึกษา	38	19.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	28	14.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	42	21.8
อนุปริญญา/ปวส.	8	4.1
ปริญญาตรี	57	29.5
ปริญญาโท	16	8.3
ปริญญาเอก	4	2.1
รวม	193	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า แสดงจำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสามารถอธิบายรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

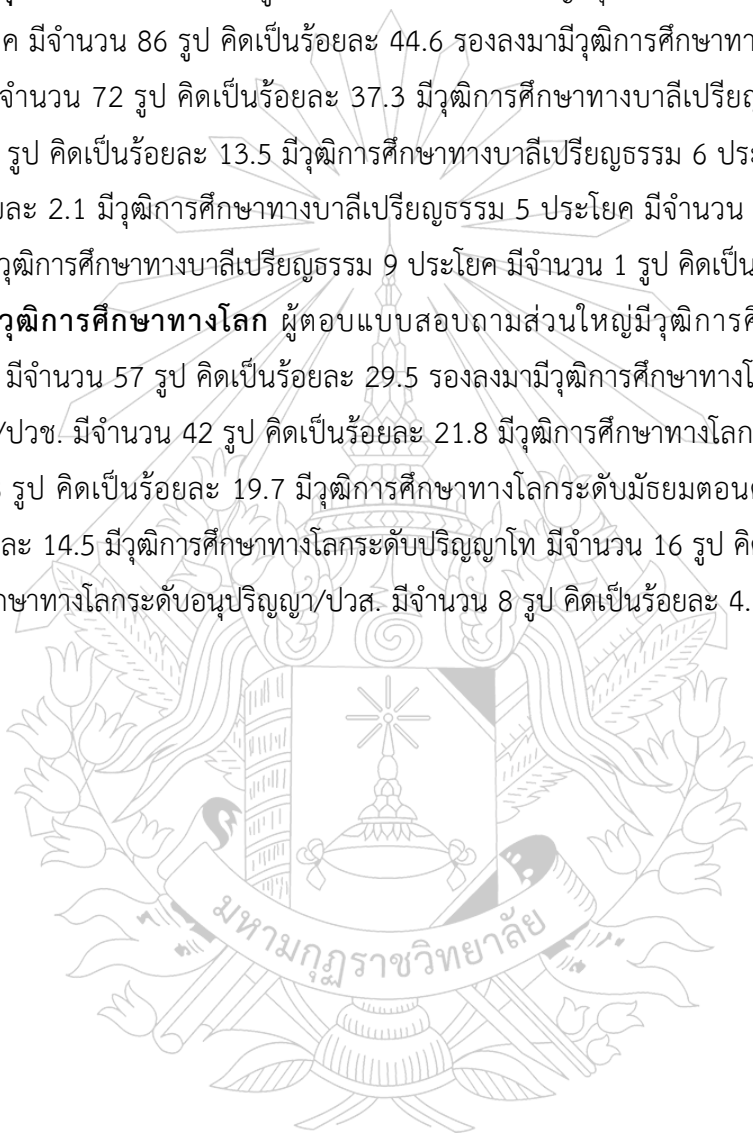
อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 24.9 รองลงมามีอายุ 51-55 ปี มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7 มีอายุ 61 ปีขึ้นไป มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 18.1 มีอายุ 56-60 ปี มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 มีอายุ 31-35 ปี มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 มีอายุ 36-40 ปี มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และมีอายุ ต่ำกว่า 30 ปี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0

พรรษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา 21 พรรษาขึ้นไป มีจำนวน 54 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมา มีพรรษา 11-15 พรรษา มีจำนวน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.9 มีพรรษา 6-10 พรรษา มีจำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.4 มีพรรษา 16-20 พรรษา มีจำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.2 และมีพรรษา ต่ำกว่า 5 พรรษา มีจำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.5

วุฒิกการศึกษาทางธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิกการศึกษาทางธรรม นักธรรมชั้นเอก มีจำนวน 127 รูป คิดเป็นร้อยละ 65.8 รองลงมามีวุฒิกการศึกษาทางบาลี นักธรรมชั้นโท มีจำนวน 41 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.2 มีวุฒิกการศึกษาทางธรรมนักธรรมชั้นตรี มีจำนวน 25 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.0

วุฒิกการศึกษาทางบาลี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิกการศึกษาทางบาลี เปรียญธรรม 1-2 ประโยค มีจำนวน 86 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.6 รองลงมามีวุฒิกการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 3 ประโยค มีจำนวน 72 รูป คิดเป็นร้อยละ 37.3 มีวุฒิกการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 4 ประโยค มีจำนวน 26 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.5 มีวุฒิกการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 6 ประโยค มีจำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.1 มีวุฒิกการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 5 ประโยค มีจำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.1 และ มีวุฒิกการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 9 ประโยค มีจำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.5

วุฒิกการศึกษาทางโลก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิกการศึกษาทางโลกระดับปริญญาตรี มีจำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 29.5 รองลงมามีวุฒิกการศึกษาทางโลกระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีจำนวน 42 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.8 มีวุฒิกการศึกษาทางโลกระดับประถมศึกษา มีจำนวน 38 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.7 มีวุฒิกการศึกษาทางโลกระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 28 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.5 มีวุฒิกการศึกษาทางโลกระดับปริญญาโท มีจำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.3 มีวุฒิกการศึกษาทางโลกระดับอนุปริญญา/ปวส. มีจำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.1

4.2 ผลวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ตามแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ด้าน แสดงด้วยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ 4.2-4.5

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้าน

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง	4.12	0.59	มาก
2. การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง	4.08	0.62	มาก
3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง	4.06	0.61	มาก
รวม	4.09	0.58	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

(N = 193)

การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ท่านอ่านข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ	4.12	0.59	มาก
2. ท่านอ่านบทความ บทวิเคราะห์ทางการเมือง และข่าวการเมืองจากนิตยสารรายสัปดาห์หรือรายปักษ์	4.01	0.71	มาก
3. ท่านรับฟังการถ่ายทอดข่าวการเมืองจากวิทยุ	3.88	0.91	มาก
4. ท่านรับฟังการถ่ายทอดข่าวการเมืองจากโทรทัศน์	4.05	0.83	มาก
5. ท่านรับฟังการวิเคราะห์ วิจัยประเด็นทางการเมืองจากวิทยุ	4.23	0.84	มาก
6. ท่านรับฟังการวิเคราะห์ วิจัยประเด็นทางการเมืองจากโทรทัศน์	4.28	0.73	มาก
7. ท่านรับฟังการแถลงนโยบาย และการดำเนินงานของรัฐบาลจากวิทยุ	4.36	0.67	มาก
8. ท่านรับฟังการแถลงนโยบาย และการดำเนินงานของรัฐบาลจากโทรทัศน์	4.12	0.83	มาก
9. ท่านรับฟังการถ่ายทอดรายการนายกฯ คู่กับประชาชนจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย	4.13	0.74	มาก
10. ท่านรับฟังการถ่ายทอดรายการนายกฯ คู่กับประชาชนจากโทรทัศน์	4.18	0.77	มาก
11. ท่านรับฟังการถ่ายทอดการประชุมสภาฯ จากวิทยุ	4.07	0.81	มาก
12. ท่านรับชมการถ่ายทอดการประชุมสภาฯ จากโทรทัศน์	3.91	0.83	มาก
13. ท่านรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากทาง Internet	4.21	0.76	มาก
รวม	4.12	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) โดย การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง รับฟังการแถลงนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลจากวิทยุ รับฟังการวิเคราะห์ วิจัยประเด็นทางการเมืองจากโทรทัศน์ รับฟังการวิเคราะห์ วิจัยประเด็นทางการเมืองจากวิทยุ รับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากทาง Internet รับฟังการถ่ายทอดรายการ

นายกฯ คุยกับประชาชนจากโทรทัศน์ รับฟังการถ่ายทอดรายการนายกฯ คุยกับประชาชนจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย อ่านข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ รับฟังการแถลงนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลจากโทรทัศน์ รับฟังการถ่ายทอดการประชุมสภาฯ จากวิทยุ รับฟังการถ่ายทอดข่าวการเมืองจากโทรทัศน์ อ่านบทความ บทวิเคราะห์ทางการเมือง และข่าวการเมืองจากนิตยสารรายสัปดาห์หรือรายปักษ์ รับชมการถ่ายทอดการประชุมสภาฯ จากโทรทัศน์ และรับฟังการถ่ายทอดข่าวการเมืองจากวิทยุ

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

(N = 193)

ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การเดินขบวนถือป็นวิธีการสำคัญในการแสดงความคิดเห็น	4.21	0.75	มาก
2. ท่านแสดงออกทางการเมืองผ่านวิทยุชุมชน	3.97	0.83	มาก
3. ท่านแสดงออกทางการเมืองผ่านหนังสือพิมพ์	4.09	0.77	มาก
4. ท่านแสดงออกทางการเมืองผ่านแผ่นป้ายโฆษณา	3.93	0.86	มาก
5. ท่านแสดงออกทางการเมืองผ่านอินเทอร์เน็ต	4.13	0.77	มาก
6. ท่านแสดงออกทางการเมืองผ่านเวทีชุมนุมประท้วง	3.91	0.84	มาก
7. ท่านแสดงออกทางการเมืองผ่านเวทีการสัมมนาทางวิชาการที่จัดในสถานที่ทั่วไป	4.17	0.83	มาก
8. ท่านแสดงออกทางการเมืองผ่านการเขียนหนังสือหรือบทความ	4.19	0.72	มาก
รวม	4.08	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) โดยการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การเดินขบวนถือป็นวิธีการสำคัญในการแสดงความคิดเห็น แสดงออกทางการเมืองผ่านการเขียนหนังสือหรือบทความ แสดงออกทางการเมืองผ่านเวทีการสัมมนาทางวิชาการที่จัดในสถานที่ทั่วไป แสดงออกทางการเมืองผ่านอินเทอร์เน็ต แสดงออกทางการเมืองผ่านหนังสือพิมพ์ แสดงออกทางการเมืองผ่านวิทยุชุมชน แสดงออกทางการเมืองผ่านแผ่นป้ายโฆษณา แสดงออกทางการเมืองผ่านเวทีชุมนุมประท้วง

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

(N = 193)

ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ท่านให้คำปรึกษาแก่นักการเมืองคนใดคนหนึ่ง	4.03	0.71	มาก
2. ท่านช่วยหาเสียงให้พรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง	3.98	0.79	มาก
3. ท่านให้คำปรึกษาแก่นักการเมืองทุกคน	4.03	0.80	มาก
4. ท่านช่วยหาเสียงให้แก่พรรคการเมืองทุกพรรคการเมือง	3.98	0.75	มาก
5. ท่านให้ใช้พื้นที่ของวัดจัดกิจกรรมทางการเมือง	4.24	0.82	มาก
6. ท่านสนับสนุนทุนทรัพย์หรืออุปกรณ์ที่จำเป็นแก่นักการเมืองหรือพรรคการเมือง	3.98	0.82	มาก
7. ท่านรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย	4.10	0.75	มาก
8. ท่านจัดเวทีพูดคุยทางการเมืองให้แก่พรรคการเมืองภายในวัดของตน	4.18	0.81	มาก
9. ท่านเข้าร่วมสัมมนาทางการเมืองเพื่อการเรียนรู้	4.02	0.78	มาก
10. ท่านจัดประชาสัมพันธ์ทางการเมืองร่วมกับภาครัฐ	4.07	0.78	มาก
รวม	4.06	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า พระสังฆาธิการ มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) โดย พระสังฆาธิการ มีส่วนร่วมทางการเมือง ให้ใช้พื้นที่ของวัดจัดกิจกรรมทางการเมือง จัดเวทีพูดคุยทางการเมืองให้แก่พรรคการเมืองภายในวัดของตน รณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย จัดประชาสัมพันธ์ทางการเมืองร่วมกับภาครัฐให้คำปรึกษาแก่นักการเมืองคนใดคนหนึ่ง ให้คำปรึกษาแก่นักการเมืองทุกคน เข้าร่วมสัมมนาทางการเมืองเพื่อการเรียนรู้ ช่วยหาเสียงให้พรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง ช่วยหาเสียงให้แก่พรรคการเมืองทุกพรรคการเมือง สนับสนุนทุนทรัพย์หรืออุปกรณ์ที่จำเป็นแก่นักการเมืองหรือพรรคการเมือง

4.3 ผลการวิเคราะห์หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ตามแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ด้าน แสดงด้วยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ 4.6-4.9

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้าน

หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ	ระดับการปฏิบัติตน		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. หลักสิทธิเสรีภาพ	3.91	0.66	มาก
2. หลักความเสมอภาค	4.09	0.63	มาก
3. หลักภราดรภาพ	3.99	0.66	มาก
รวม	4.00	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ หลักความเสมอภาค หลักภราดรภาพ และ หลักสิทธิเสรีภาพ

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านหลักสิทธิเสรีภาพ

(N = 193)

ด้านหลักสิทธิเสรีภาพ	ระดับการปฏิบัติตน		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ประชาชนคนไทยทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน	3.95	0.85	มาก
2. ประชาชนคนไทยทุกคนมีอิสระทางการเมือง	3.85	0.86	มาก
3. การชุมนุมทางการเมืองเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ของระบอบประชาธิปไตย	3.99	0.80	มาก
4. การเอาความคิดของตนเป็นที่ตั้ง อาจนำไปสู่การสร้างความคิดเห็นที่ผิดให้แก่ผู้อื่น	3.89	0.86	มาก
5. การชุมนุมต้องไม่รบกวนสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นทั่วไป	3.90	0.84	มาก
6. ท่านมีความเชื่อมั่น และชื่นชมในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มี สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดที่จะสามารถแก้ปัญหาของชาติให้มั่นคงยั่งยืน และมีความเหมาะสมต่อการปกครองในประเทศไทย	3.65	1.01	มาก
7. ท่านเชื่อว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุขสามารถสร้างความกลมเกลียวเหนียวแน่นให้กับคนในชาติได้อย่างเหมาะสม	3.89	0.88	มาก
8. การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือ ร้องเรียนความเดือดร้อนเป็นการสะท้อนความเป็น ประชาธิปไตยมากขึ้น	4.04	0.82	มาก
9. ท่านเชื่อในหลักการปกครองอย่างมีส่วนร่วมของ ประชาชนยึดมั่นในเสียงส่วนใหญ่เคารพเสียงส่วนน้อย	4.01	0.71	มาก
10. หลักเสรีภาพนั้นเป็นการที่บุคคลกระทำการสิ่งใดก็ได้ที่เหมาะสมกับตนเองแต่ต้องคำนึงว่าจะไม่กระทบหรือ ละเมิดผู้อื่น	3.97	0.81	มาก
รวม	3.91	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า พระสังฆาธิการ มีหลักสิทธิเสรีภาพ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) โดยพระสังฆาธิการ มีหลักสิทธิเสรีภาพ การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือ ร้องเรียนความเดือดร้อนเป็นการสะท้อนความเป็น ประชาธิปไตยมากขึ้น เชื่อในหลักการปกครอง อย่างมีส่วนร่วมของ ประชาชนยึดมั่นในเสียงส่วนใหญ่เคารพเสียงส่วนน้อย การชุมนุมทางการเมือง เป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ของระบอบประชาธิปไตย หลักเสรีภาพนั้นเป็นการที่บุคคลกระทำการสิ่งใดก็ได้ที่ เหมาะสมกับตนเองแต่ต้องคำนึงว่าจะไม่กระทบหรือ ละเมิดผู้อื่น ประชาชนคนไทยทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพเท่าเทียมกัน การชุมนุมต้องไม่รบกวนสิทธิเสรีภาพของ บุคคลอื่นทั่วไป การเอาความคิดของ ตนเป็นที่ตั้ง อาจนำไปสู่การสร้าง ความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ท่านเชื่อว่าระบอบการปกครองแบบ ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุขสามารถสร้างความกลมเกลียวเหนียวแน่นให้กับคนใน ชาติได้อย่างเหมาะสม ประชาชนคนไทยทุกคนมีอิสระทางการเมือง และ ท่านมีความเชื่อมั่น และชื่น ชมในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มี สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดที่จะ สามารถ แก้ปัญหาของชาติให้มั่นคงยั่งยืน และมีความเหมาะสม ต่อการปกครองในประเทศไทย

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านหลักความเสมอภาค

(N = 193)

ด้านหลักความเสมอภาค	ระดับการปฏิบัติตน		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายไม่ว่าจะอยู่ในฐานะแตกต่างกัน	4.12	0.71	มาก
2. การเคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่นนับเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง	4.11	0.81	มาก
3. หลักการปกครองแบบประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมของประชาชนยึดมั่นในเสียงส่วนใหญ่เคารพเสียงส่วนน้อย	4.19	0.76	มาก
4. การชุมนุมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ถูกต้องควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย	4.06	0.81	มาก
5. แม้ว่าคนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ทุกคนมีความเสมอภาคกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ	4.01	0.83	มาก
6. ท่านยึดหลักการและเหตุผลในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น	4.02	0.82	มาก
7. ท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ เสมอแม้ว่าจะแตกต่างจากตนเอง	4.02	0.79	มาก
8. อำนาจอธิปไตยถือเป็นอำนาจสูงสุดของประชาชนอันเป็นหัวใจของประชาธิปไตย	4.16	0.79	มาก
9. ความต้องการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมและไม่จำกัดขอบเขต	4.06	0.77	มาก
10. ทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายไม่ว่าจะมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	4.12	0.77	มาก
รวม	4.09	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า หลักความเสมอภาคของพระสังฆาธิการโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) โดย พระสังฆาธิการมีหลักความเสมอภาค หลักการปกครองแบบประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมของ ประชาชนยึดมั่นในเสียงส่วนใหญ่เคารพเสียงส่วนน้อย อำนาจอธิปไตยถือเป็นอำนาจสูงสุด

ของประชาชน อันเป็นหัวใจของประชาธิปไตย ทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายไม่ว่าจะอยู่ในฐานะแตกต่างกัน ทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายไม่ว่าจะมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน การเคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่นนับเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การชุมนุมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ถูกต้องควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ความต้องการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมและไม่จำกัดขอบเขต ยึดหลักการและเหตุผลในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ เสมอแม้ว่าจะ แตกต่างจากตนเอง และแม้ว่าคนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ทุกคนมีความเสมอภาคกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านหลักภราดรภาพ

(N = 193)

ด้านหลักภราดรภาพ	ระดับการปฏิบัติตน		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นนั้น ไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลที่เขาคิดไม่เหมือนเรา และไม่ควรบังคับให้คนอื่นคิดเหมือนเรา	4.08	0.81	มาก
2. ไม่ว่าบุคคลใดจะมีฐานะรวยกว่าหรือยากจนกว่า ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน	3.97	0.86	มาก
3. ไม่ว่าบุคคลใดจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำกว่ากัน ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน	4.10	0.79	มาก
4. ผู้ที่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ถือว่ามีศักดิ์ศรี และมีความเท่าเทียมกับผู้ให้ความช่วยเหลือ	4.09	0.76	มาก
5. การช่วยเหลือเกื้อกูลกันถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย	4.08	0.76	มาก
6. การช่วยเหลือเกื้อกูลกันหรือระบบอุปถัมภ์นั้นยังเป็น พฤติกรรมที่ปฏิบัติกันอยู่ในสังคมไทย	4.08	0.79	มาก
7. การส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับการเมืองให้ประชาชนเป็นแนวทางการส่งเสริมประชาธิปไตยที่ถูกต้อง	4.02	0.80	มาก
8. เมื่อท่านมีโอกาสดำเนินกิจกรรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งส่วนหนึ่งภายในครอบครัว วัด อยู่เสมอ	3.90	0.82	มาก
9. เมื่อท่านมีโอกาสดำเนินกิจกรรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากการตัดสินใจของคนส่วนมาก	3.78	0.95	มาก
10. เมื่อท่านได้ดำเนินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ท่านได้ให้โอกาสชี้แจงเหตุผลเสมอ	3.98	0.91	มาก
11. เมื่อท่านได้รู้ข่าวความเคลื่อนไหวทางการเมืองท่านจะส่งข้อมูลให้เพื่อนหรือบุคคลทั่วไปได้รู้เสมอ	3.80	0.83	มาก
รวม	3.99	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ลักษณะภาพของพระสังฆาธิการ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) โดย พระสังฆาธิการมีลักษณะภาพ ไม่ว่าจะบุคคลใดจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำกว่ากัน ก็ถือว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน ผู้ที่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ถือว่ามีศักดิ์ศรี และมีความเท่าเทียมกับผู้ให้ความช่วยเหลือ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นนั้น ไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลที่เขาคิดไม่เหมือนเรา และไม่ควรรังคับให้คนอื่นคิดเหมือนเรา การช่วยเหลือเกื้อกูลกันถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย การช่วยเหลือเกื้อกูลกันหรือระบบอุปถัมภ์นั้นยังเป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติกันอยู่ในสังคมไทย การส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับการเมืองให้ประชาชนเป็นแนวทางการส่งเสริมประชาธิปไตยที่ถูกต้อง เมื่อท่านได้ตำหนิเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ท่านได้ให้โอกาสชี้แจงเหตุผลเสมอ ไม่ว่าจะบุคคลใดจะมีฐานะรวยกว่าหรือยากจนกว่า ก็ถือว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน เมื่อท่านมีโอกาส ท่านจะพูดคุยปัญหาทางการเมือง ร่วมกันภายในครอบครัว วัด อยู่เสมอ และเมื่อท่านมีโอกาสดำเนินกิจกรรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากการตัดสินใจของคนส่วนมาก

4.4 ผลการวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

วิเคราะห์บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

สมมติฐานรวม บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ มีความสัมพันธ์ กับหลักประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตารางที่ 4.10 สรุปผลรวมค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการมีความสัมพันธ์กับหลักประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	Y ₀
X ₁	1	0.892**	0.884**	0.776**
X ₂		1	0.886**	0.820**
X ₃			1	0.825**
Y ₀				1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.10 พบว่า บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ (x₀) กับหลักประชาธิปไตย (y₀) ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ ด้านหลักสิทธิเสรีภาพ (x₃) กับด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง (y₃) (r=0.825) รองลงมา คือ ด้านหลักความเสมอภาค (x₂) กับด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง (y₂) (r=0.820), ด้านหลักสิทธิเสรีภาพ (x₁) กับด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง (y₁) (r=0.776) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการมีความสัมพันธ์กับหลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

(N = 193)

บทบาททางการเมืองของ พระสังฆาธิการ	R_{xy}	p-value	ระดับ ความสัมพันธ์
1.หลักสิทธิเสรีภาพ	0.776**	0.00	สูง
2.หลักความเสมอภาค	0.820**	0.00	สูงมาก
3.หลักภราดรภาพ	0.825**	0.00	สูงมาก

**มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรรายคู่ด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) พบว่า ตัวแปรอิสระ ได้แก่ บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการด้านหลักภราดรภาพ (x_0) มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงกับหลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (Y_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R_{xy}) เท่ากับ 0.808, ตามลำดับ

ส่วนตัวแปรบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการด้านหลักความเสมอภาค (x_2) ตัวแปรบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการด้านหลักสิทธิเสรีภาพ (x_1) มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงกับประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (Y_0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R_{xy}) เท่ากับ 0.742, 0.735, ตามลำดับ

4.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ข้อที่	ข้อเสนอแนะบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ	ความถี่
1.	พระสงฆ์ควรแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้ สามารถเป็นผู้นำด้านการปกครอง การบริหาร สามารถนำความรู้เรื่องการปกครองแบบประชาธิปไตยที่แท้จริงไปให้ความรู้หรือแสดงธรรมได้เกี่ยวกับการเมือง	2
2.	ควรแก้ไขกฎหมายให้พระสงฆ์มีบทบาททางการเมืองได้ตามระบอบประชาธิปไตย	3
3.	ควรให้พระสงฆ์เข้าร่วมทางการเมืองในด้านการสั่งสอน เพราะพระสงฆ์ก็เป็นผู้ที่โดนผลกระทบเหมือนกันถ้าหากการเมืองเกิดปัญหาขึ้นพระสงฆ์ย่อมได้รับความเดือดร้อนเหมือนกัน	4
ข้อที่	ข้อเสนอแนะด้านหลักประชาธิปไตย	ความถี่
1.	พระสงฆ์ควรวางตัวเป็นกลางในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในที่สาธารณะโดยให้ความรู้หลักธรรมที่สอดคล้องกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และควรมีกฎหมายที่ให้สิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเหมาะสม	2
2.	ควรให้พระสงฆ์มีสิทธิในการเลือกตั้งในการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งเป็นสิทธิของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย	5
3.	ให้พระสงฆ์แสดงออกซึ่งความต้องการทางการเมืองโดยใช้หลักคุณธรรมความถูกต้อง โดยความเสมอภาคของสิทธิประชาชน	7

4.6 ผลการสัมภาษณ์บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การสัมภาษณ์เรื่อง “บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” นี้ ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์จำนวน 4 ตอน คือ 1) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 3) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 4) ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ประกอบด้วย การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมถึงหลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย แบ่งออกเป็น 3 หลัก คือ หลักสิทธิเสรีภาพ หลักความเสมอภาค และหลักภราดรภาพ ซึ่งสรุปจากบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 5 รูป ต่อไปนี้

1. พระเจริญ สุขวฑฒโก (น.ธ.เอก, พธ.บ.) ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะตำบลมีชัย
2. พระครูสุตรัตนารณ (น.ธ.เอก, ป.ธ.4, ศศ.ม.) ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลมีชัย
3. พระครูวรรณสารโกวิท (น.ธ.เอก, ป.ธ.4, พธ.บ.) ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย
4. พระครูปลัดสมพงษ์ สุเมโธ (น.ธ.เอก, ป.ธ.3, ร.ม.) ตำแหน่ง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

เมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

5. พระปลัดเกษภา มหาปัญญา อาจารย์พิเศษ มจร.วิทยาเขตหนองคาย

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

1.1 การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่าการรับรู้ข่าวสารนั้นจัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ นอกเหนือจากปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อความอยู่รอดของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค แม้ว่าการรับรู้ข่าวสารจะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นความตายของมนุษย์เหมือนกับปัจจัยสี่ แต่การที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยสี่เหล่านั้น ย่อมต้องอาศัยการรับรู้ข่าวสารเป็นเครื่องมืออย่างแน่นอน มนุษย์ต้องอาศัย การรับรู้ข่าวสารเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ของตน และเพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม เป็นพื้นฐานของการติดต่อของกระบวนการสังคม ยิ่งสังคมมีความ สลับซับซ้อนมาก และประกอบด้วยคนจำนวนมากขึ้นเท่าใดการรับรู้ข่าวสารก็ยิ่งมีความสำคัญ

มากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสังคมจะนำมาซึ่งความสลับซับซ้อน หรือความ สับสนต่าง ๆ จนอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและไม่แน่ใจแก่สมาชิกของสังคม ดังนั้น จึงต้องอาศัยการรับรู้ข่าวสารเป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว (พระเจริญ สุขวาทมโก ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะตำบลมีชัย (วันจันทร์ที่ 11 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

การรับรู้ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ความ ต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจหรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่อง หนึ่ง นอกจากนั้นข่าวสารยังเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เปิดรับมีความทันสมัย สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโลกปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมาก ย่อมมีหูตากว้างไกล มีความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมและเป็นคน ทันสมัยทันเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย (พระครูสุตรัตนารักษ์ ให้สัมภาษณ์ วันอังคารที่ 12 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

การได้รับรู้ข่าวสารทางการเมืองไม่ว่าจะช่องทางใด ทำให้เราได้เข้าถึงความเป็นไปของสังคม สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้เพื่อเทศนาสั่งสอนบุคคลทั่วไป และยังได้นำความรู้จากการรับข่าวสารทางการเมืองมาสนทนาในกลุ่มสภธรรมิกเพื่อว่าเป็นบุคคลที่ทันต่อโลกในปัจจุบัน (พระครูวรรณสารโกวิท ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 13 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

ในแต่ละยุคสมัยข่าวสารทางการเมืองก็มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ หลายสมัยแต่ไม่ว่าจะมาในรูปแบบใด การได้รับรู้ข่าวสารทางการเมืองก็ทำให้เราผู้ได้รับรู้ได้เกิดความเข้าใจถึงสภาพของปัญหาในสังคมการเมืองปัจจุบัน แม้ว่าเราอาจไม่ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงแต่ก็ยังสามารถนำข่าวสารทางการเมืองเหล่านี้มาเผยแพร่ให้กับบุคคลญาติโยมที่ยังไม่เข้าใจว่าตนควรรับรู้ข่าวสารเหล่านี้ เพราะญาติโยมบางคนบางท่านอยากมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ก็ยังไม่เข้าใจว่าตนควรรับรู้ข่าวสารทางการเมือง การที่เราได้ดูและติดตามข่าวทางการเมืองมาหลายยุคหลายสมัยเราก็สามารถนำข่าวสารเหล่านี้มาบอกต่อ ๆ ไปให้กับบุคคลหรือกลุ่มที่มีความสนใจทางการเมือง (พระครูปลัดสมพงษ์ สุขเมโธ ให้สัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ 14 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

แม้ว่าข่าวสารทางการเมืองจะมีการนำเสนอในหลายรูปแบบ เช่น TV วิทยุ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น แต่การรับรู้ข่าวสารทั้งหมดนั้นก็ขึ้นอยู่กับความต้องการหรือความสนใจในเรื่องการเมืองบางเรื่องเท่านั้นการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองก็เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ให้ทันกับโลกสมัยปัจจุบัน แต่การรับรู้ข่าวสารในเรื่องที่ตนเองสนใจจะทำให้เราสามารถนำข่าวสารเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ได้เต็มประสิทธิภาพทั้งในด้านการสนทนา การบอกกล่าวกับบุคคลทั่วไป (พระปลัดเกษญา มหาปณฺโญ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 15 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

1.2 การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า มนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมย่อมจะต้องมีการเจรจาพาทิ แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ศิลปะ วัฒนธรรม ฯลฯ ในความเป็นจริง การแสดงความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์นั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การแสดงความคิดเห็นย่อมเป็นสิ่งที่ต้องเคารพโดยรัฐและโดยปัจเจกบุคคล トラบเท่าที่ไม่เป็นการละเมิดต่อคนอื่น เช่น การหมิ่นประมาท หรือการละเมิดกฎหมาย (พระเจริญ สุขวาทโก ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะตำบลมีชัย (วันจันทร์ที่ 11 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่จะมีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน จะช่วยทำให้การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ มีความรอบคอบทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองเพราะเป็นผลทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริงของประชาชนในสังคมนั้น ๆ การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองก็จะได้รับปัญหาและความต้องการใหม่ ๆ ของประชาชนเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาเพิ่มให้สังคมนั้น ๆ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอีกด้วย (พระครูสุตัตตนาภรณ์ ให้สัมภาษณ์ วันอังคารที่ 12 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

การแสดงความคิดเห็นสะท้อนถึงความเป็นประชาธิปไตยของประเทศนั้น ๆ เพราะผู้ปกครองที่เปิดใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนทั้งในด้านบวกและด้านลบแล้ว ย่อมเป็นโอกาสในการนำไปปรับปรุงประเทศ องค์กร และตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป (พระครูวรรณสารโกวิท ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 13 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

สังคมที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นย่อมเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเพื่อสะท้อนความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เพราะประชาชนในฐานะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยควรได้รับการยอมรับให้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองไม่ว่าจะในแง่ใดก็ตามแต่จะต้องคำนึงถึงว่าไม่ไปหมิ่นประมาทคนอื่นทำให้คนอื่นเดือดร้อนการเปิดให้แสดงความคิดเห็นจะช่วยให้การปกครองในสังคมนั้น ๆ เข้าใจกันได้ง่ายขึ้น (พระครูปลัดสมพงษ์ สุเมโธ ให้สัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ 14 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

ในการแสดงความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นซึ่งอาจแสดงออกในรูปของการพูด การเขียนและการโฆษณาถือเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง ในสังคมประชาธิปไตยนั้นเป็นสังคมที่ถือว่าประชาชน คือ เสียงสวรรค์ เป็นสังคมที่ยินยอมให้ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองโดยเสรี การแสดงความคิดเห็นจึงถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งด้วย (พระปลัดเกษฎา มหาปณฺโญ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 15 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

1.3 การมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นในทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน การกระทำด้วยความสมัครใจของสมาชิกในสังคมเพื่อมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ปกครอง และการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมกิจกรรมเหล่านี้ได้แก่การลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง การสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองการอภิปรายพูดคุยในประเด็นทางการเมืองการร่วมประชุมทางการเมืองการให้ความสนับสนุนผู้สมัครหรือพรรคการเมืองในด้านการเงินการติดต่อกับผู้แทนราษฎรนอกจากนี้ยังรวมถึงการสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการช่วยเขียนสุนทรพจน์ในการหาเสียงช่วยในการรณรงค์หาเสียงและสมัครรับเข้าเลือกตั้ง แม้ว่าพระไม่ได้มีสิทธิในการให้คะแนนเสียงหรือเข้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ก็ยังให้คำปรึกษาได้และแสดงความคิดเห็นได้จากการได้รับรู้ข่าวสารทางการเมือง (**พระเจริญ สุขวาทดมโก ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะตำบลมัยชัย (วันจันทร์ที่ 11 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)**)

การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมถึงลดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน (**พระครูสุตรัตนภรณ์ ให้สัมภาษณ์ วันอังคารที่ 12 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที**)

การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะได้ปฏิบัติหรือแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ (**พระครูวรณสารโกวิท ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 13 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที**)

การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน กลุ่มองค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และการควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างมีอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ (**พระครูปลัดสมพงษ์ สุเมธ ให้สัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ 14 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที**)

การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ มติชน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน (พระปลัด เกษญา มหาปัญญา ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 15 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

2. หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

2.1 หลักสิทธิเสรีภาพ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

รูปแบบการปกครองที่ดีก็คือ การปกครองที่เคารพสิทธิ และความเสมอภาคของมนุษย์ เชื่อว่า สมาชิกของสังคมทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจการเมือง และสังคม เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวม นอกจากนี้ระบบการเมืองจะต้องเปิดโอกาส หรือให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการดำเนินการใด ๆ ภายใต้กฎระเบียบของสังคมด้วย (พระเจริญ สุขวาทผล โก ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะตำบลมีชัย (วันจันทร์ที่ 11 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

การใช้เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย จะต้องไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพคนอื่น ก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับผู้อื่นในสังคมด้วย กล่าวได้ว่าเสรีภาพในสังคมประชาธิปไตยมีขอบเขตจำกัดในระดับหนึ่ง สิ่งที่จะมาเป็นตัวจำกัดเสรีภาพในที่นี้ก็คือ กฎหมาย ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี รวมทั้งวัฒนธรรมของสังคมนั้นเอง (พระครูสุตัตตนาภรณ์ ให้สัมภาษณ์ วันอังคารที่ 12 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

มนุษย์แต่ละคนย่อมมีความเชื่อที่เหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้างเป็นธรรมดา การนับถือหรือศรัทธาที่มนุษย์พึงมีต่อความเชื่อของศาสนาใด ๆ จึงนับได้ว่าเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานประการหนึ่งบ้าง ต่างกันบ้างเป็นธรรมดา การนับถือหรือศรัทธาที่มนุษย์พึงมีต่อความเชื่อของศาสนาใด ๆ จึงนับได้ว่าเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง รวมทั้งความเชื่อทางการเมือง ความเชื่อต่อองค์กรทางการเมือง คนทุกคนไม่เว้นแม้แต่พระสงฆ์ควรมีเสรีภาพในการตัดสินใจนั้น ๆ บนพื้นฐานประชาธิปไตย (พระครูวรณสารโกวิท ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 13 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

เสรีภาพทางการเมืองนั้น ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง การรวมตัวชุมนุมทางการเมือง ความเชื่อหรือความชอบในลัทธิการเมืองที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ต้องอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดโดยไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น คนหนึ่งชอบและสนใจลัทธิคอมมิวนิสต์หรือนาซีเยอรมันสามารถกระทำได้ แต่จะบังคับให้ผู้อื่นเชื่อเหมือนตนไม่ได้หรือแสดงออกต่อต้านด้วยการใช้

กำลังต่อความเชื่อของผู้อื่นไม่ได้ (พระครูปลัดสมพงษ์ สุเมโธ ให้สัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ 14 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

รัฐในระบอบประชาธิปไตยจะต้องส่งเสริมเสรีภาพต่าง ๆ ของปวงชน เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การอบรมศึกษา การรวมตัวกันเป็นสมาคม เป็นต้น แต่ทั้งนี้เสรีภาพเหล่านี้จะถูกจำกัดโดยกฎหมาย นั่นคือ ประชาชนต้องไม่ใช่เสรีภาพนี้เพื่อทำลายหรือรบกวนเสรีภาพของผู้อื่น (พระปลัดเกษญา มหาปัญญา ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 15 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

2.2 หลักความเสมอภาค ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

ความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน เป็นหลักที่สำคัญของอุดมการณ์ประชาธิปไตยอีกหลักการหนึ่ง ระบอบประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใด เพศใด มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือฐานะทางสังคมอย่างไรต่างเท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมกันในที่นี้ไม่ใช่ความเท่าเทียมกันในสติปัญญา ความสามารถ หรือความสูงความต่ำ แต่เป็นความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีของความเป็นคน ซึ่งทุกคนมีสิทธิที่จะอยู่รอดในสังคม (พระเจริญ สุขวาทโก ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะตำบลมีชัย (วันจันทร์ที่ 11 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

หลักความเสมอภาค มนุษย์ต่างก็มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน แม้แต่รัฐธรรมนูญไทยก็ยอมรับในบุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี โดยประการอื่นก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย ฉะนั้นกฎหมายในสังคมประชาธิปไตยจึงบังคับใช้กับบุคคลทุกคนโดยเสมอหน้ากัน (พระครูสุตรัตนภรณ์ ให้สัมภาษณ์ วันอังคารที่ 12 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

จะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ เช่น จัดให้มีโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยให้เพียงพอสำหรับคนที่ปรารถนาแสวงหาความรู้ได้มีโอกาสรับการศึกษาได้ รับความรู้ และมีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถสร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงในชีวิตให้กับตนเอง และต้องบริหารระบอบของสังคมให้เปิดโอกาสสำหรับทุก ๆ คน คนในการที่จะได้ทำงานโดยสิทธิเท่าเทียมกันเช่น เปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิเสมอภาคในการสอบคัดเลือกเข้าเป็นข้าราชการ (พระครูวรรณสารโกวิท ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 13 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

ประชาธิปไตย เป็นเรื่องของ การปกครองโดยประชาชน ถือว่าเสียงของประชาชนเป็นเสียงสวรรค์ รัฐประชาธิปไตยจึงต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองของประชาชนอย่างกว้างขวาง ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง (พระครูปลัดสมพงษ์ สุเมโธ ให้สัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ 14 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

ความเท่าเทียมกันทางสังคมของสมาชิกทุกคนในสังคม การไม่เลือกปฏิบัติเพราะความแตกต่างทางอัตลักษณ์ของบุคคล หรือ กล่าวได้ว่า ถิ่นกำเนิด ชาติพันธุ์ ภาษา ผิวสี เพศ ศาสนา รายได้

หรือทรัพย์สิน ชนชั้น วรรณะ ความสมบูรณ์ของร่างกาย สุขภาพ ความคิดเห็นที่แตกต่าง การถูก ตัดสิน ว่ากระทำผิด ไม่เป็นเหตุให้เกิดการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกัน (พระปลัดเกษญา มหาปญโญ ให้ สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 15 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

2.3 หลักการตรา ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า

ทุกคนมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ไม่นิยมการยอมตามความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากจะถูกกลบเกลี้ยงด้วยเหตุผลที่น่าเชื่อถือกว่า ยอมรับเสียงข้างมาก เคารพในศักดิ์ศรี สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีจิตใจกว้างขวาง พร้อมทั้งจะยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ (พระเจริญ สุขวฑฒโก ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะ ตำบลมีชัย (วันจันทร์ที่ 11 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

การใช้เหตุผลในการตัดสินปัญหาหรือข้อขัดแย้งระหว่างกัน ในทางปฏิบัติแม้ว่ามนุษย์ จะไม่ได้ใช้เหตุผลตลอดเวลา แต่ก็ควรใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ เพราะการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น โดยการใช้อารมณ์ จะนำมาซึ่งข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับกันโดยไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง ซึ่งจะเป็นผล ให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคม (พระครูสุตริตนาภรณ์ ให้สัมภาษณ์ วันอังคารที่ 12 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

เมื่อทุกคนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เมื่อสมาชิกของสังคมประชาธิปไตยเกิดความ รู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของประเทศ และประเทศเป็นของทุกคนแล้ว ทุกคนจะเกิดความรัก ความ รักดีต่อชาติบ้านเมือง ต่างพยายามที่จะประพฤติดนให้อยู่ในกรอบของกฎหมาย และศีลธรรมอันดีงาม และต่างก็จะพยายามทำตนเป็นพลเมืองดี ช่วยกันบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ ช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ ยากในรูปของสังคมสงเคราะห์ เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเมืองให้สะอาดร่มเย็น (พระครูวรรณ สารโกวิท ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 13 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

ทุกคนควรมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ยึดมั่นในศีลธรรม สามัคคีธรรม และปัญญา ธรรม โดยร่วมมือกันรับผิดชอบ รับผิดชอบและให้เกียรติกันและกันใช้ปัญญาเป็นหลักในการทำงาน และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ไม่ให้กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ให้หลงใหลในสิ่งที่เสียหาย ทุกคน ร่วมมือกันแบ่งปันกัน และประสานงานกันเพื่อการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้ (พระครูปลัดสมพงษ์ สุเมโร ให้สัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ 14 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

บุคคลควรรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีสติสัมปชัญญะ ปราศจากอคติ และมีความอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน (พระปลัดเกษญา มหาปญโญ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ ที่ 15 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบ การปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน แม้แต่พระสงฆ์ก็เฉกเช่นเดียวกันยังถือว่าเป็นประชาชนในระบบประชาธิปไตย

เพียงแต่ได้รับการยกเว้นไม่ให้มีสิทธิเลือกตั้ง พระสงฆ์ที่สมควรที่จะตั้งตนอยู่ในความเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (พระเจริญ สุขขุฑโโก ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะตำบลมัยชัย (วันจันทร์ที่ 11 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

การที่พระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณสิ่งที่ทำให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทมากที่สุดคือ การได้รับการยอมรับจากประชาชนในการเทศนาธรรมะอบรมสั่งสอน บางครั้งพระสงฆ์ล้มตัวในการทำหน้าที่ตามบทบาทดังกล่าว เพราะฝักใฝ่ในพรรคการเมืองที่ตนเองชอบจึงแทรกเนื้อหาโน้มน้าวในการเลือกพรรคการเมือง ซึ่งอันนี้ผิดหลักทางธรรมและทางโลก (พระครูสุตรัตนาภรณ์ ให้สัมภาษณ์ วันอังคารที่ 12 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

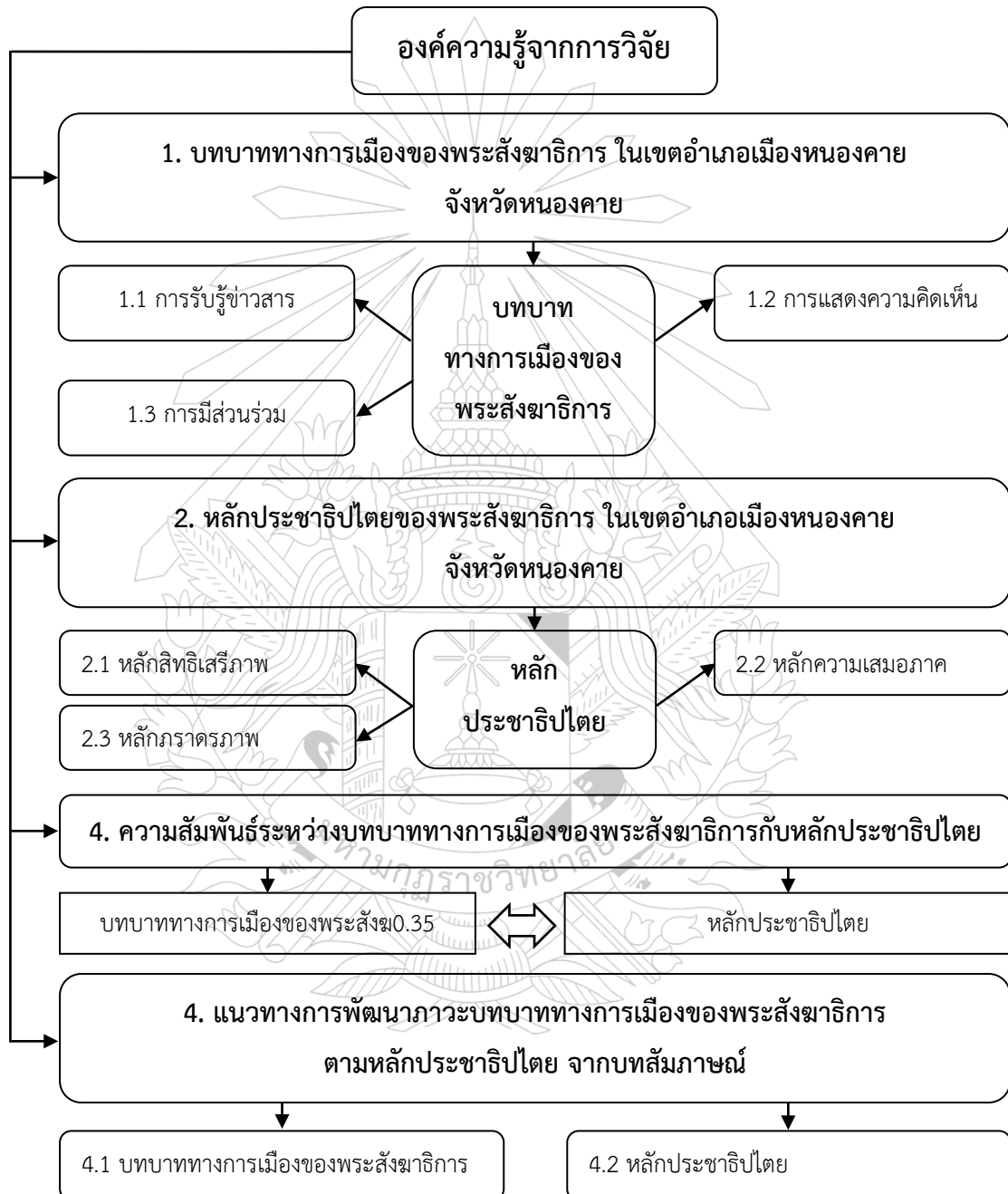
บทบาทที่พระสังฆาธิการควรจะทำมากที่สุด คือต้องยึดพระธรรมวินัยเป็นโดยเฉพาะ เวลาแสดงธรรมควรเน้นไปที่ให้ผู้ฟังในระบอบประชาธิปไตยใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองดีกว่าใช้อัตตาธิปไตย (พระครูวรรณสารโกวิท ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 13 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

พระสังฆาธิการหลักหนีไม่พ้นในเรื่องของอยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือกระทำการหน้าที่การทำงานที่ไม่ผิดต่อกฎหมาย แต่การที่พระสังฆาธิการบางรูปที่ผ่านมาใช้สิทธิและเสรีภาพในทางที่ผิด เช่น ไปเป็นแกนนำในการประท้วงรัฐบาล อันสร้างให้เกิดความแตกแยกในสังคม อันนี้ผิดทั้งกฎหมายบ้านเมืองและกฎหมาย สงฆ์ พระสังฆาธิการต้องตระหนักตัวนี้ให้ดี(พระครูปลัดสมพงษ์ สุเมธ ให้สัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ 14 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

จากประวัติศาสตร์ของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา เราจะเห็นได้ว่ามี 3 สถาบันหลักที่ทำหน้าที่เป็นแกนนำสำคัญในการปกครองประเทศชาติมาโดยตลอด คือ สถาบันกษัตริย์ สถาบันพุทธศาสนา สถาบันทหาร แต่โดยพฤตินัยจริง ๆ แล้ว สถาบันพระพุทธานามิพระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่ศาสนาธรรม จะเห็นได้จากวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางโลกล้วนแต่มีหลักทางศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้อง ฉะนั้นเรื่องของการกล่อมเกลางานการเมืองของสงฆ์ที่ในปัจจุบันมีปัญหาหลากหลายอยู่พอสมควรเพราะพระสังฆาธิการลืมบทบาทหน้าที่ของความเป็นพระ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นแกนนำให้กับพรรคการเมือง กำหนดนโยบาย รวมถึงการโน้มน้าวให้พุทธศาสนิกชนที่เข้ามาวัด เลือกพรรคการเมืองที่มีผลประโยชน์กับตน เมื่อเป็นดังนี้ พระกับโยม จะไม่มีอะไรที่แตกต่างกัน ฉะนั้น พระสังฆาธิการต้องตระหนักในจุดยืนของตนอย่างหนักแน่น (พระปลัดเกษญา มหาปัญญา ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 15 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

4.7 องค์กรความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปเป็นแผนภูมิองค์กรความรู้ได้ ดังแผนภูมิที่ 4.1 ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา “บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (2) เพื่อศึกษาหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ กับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรที่เป็นเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 193 รูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าระดับความสัมพันธ์ ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบการบรรยายและใช้สัญลักษณ์อธิบายรายละเอียด และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) ผลการวิจัยนำมาแสดงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษารolesทางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย สรุปผลได้ดังนี้

5.1.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามอายุ 41-50 ปี มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 24.9 รองลงมาคืออายุ 51-55 ปี มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7 มีอายุ 61 ปีขึ้นไป มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 18.1 มีอายุ 56-60 ปี มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 มีอายุ 31-35 ปี มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 มีอายุ 36-40 ปี มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และมีอายุ ต่ำกว่า 30 ปี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรระชา 21 พรระชาขึ้นไป มีจำนวน 54 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมาคือมีพรระชา 11-15 พรระชา มีจำนวน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.9 มีพรระชา 6-10 พรระชา มีจำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.4 มีพรระชา 16-20 พรระชา มีจำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.2 และมีพรระชา ต่ำกว่า 5 พรระชา มีจำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม นักรธรรมชั้นเอก มีจำนวน 127 รูป คิดเป็นร้อยละ 65.8 รองลงมาคือมีวุฒิการศึกษาทางบาลี นักรธรรมชั้นโท มีจำนวน 41 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.2 มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักรธรรมชั้นตรี มีจำนวน 25 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.0 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 1-2 ประโยค มีจำนวน 86 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.6 รองลงมาคือมีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 3 ประโยคมีจำนวน 72 รูป คิดเป็นร้อยละ 37.3 มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 4 ประโยค มีจำนวน 26 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.5 มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 6 ประโยค มีจำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.1 มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 5 ประโยค มีจำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.1 และมีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 9 ประโยค มีจำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับปริญญาตรี มีจำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 29.5 รองลงมาคือมีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีจำนวน 42 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.8 มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับประถมศึกษา มีจำนวน 38 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.7 มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 28 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.5 มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับปริญญาโท มีจำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.3 มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับอนุปริญญา/ปวส. มีจำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.1 ตามลำดับ

5.1.2 บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการรับรู้ข่าวสาร รองลงมาคือแสดงความคิดเห็น ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณาทางด้านสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง พบว่า โดยภาพรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุดคือ ข้อ 7 รับฟังการแถลงนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลจากวิทยุ รองลงมาคือ ข้อ 8 รับฟังการแถลงนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลจากโทรทัศน์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อ 3 รับฟังการถ่ายทอดข่าวการเมืองจากวิทยุ

2. การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง พบว่า โดยภาพรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุดคือ ข้อ 1 การเดินขบวนถือเป็นการแสดงความคิดเห็น รองลงมาคือ ข้อ 8 แสดงออกทางการเมืองผ่านการเขียนหนังสือหรือบทความ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อ 6 แสดงออกทางการเมืองผ่านเวทีชุมนุมประท้วง

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า โดยภาพรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุดคือ ข้อ 5 ให้ใช้พื้นที่ของวัดจัดกิจกรรมทางการเมือง รองลงมาคือ ข้อ 8 จัดเวทีพูดคุยทางการเมืองให้แก่พรรคการเมืองภายในวัดของตน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อ 6 สนับสนุนทุนทรัพย์หรืออุปกรณ์ที่จำเป็นแก่นักการเมืองหรือพรรคการเมือง

5.1.3 หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักความเสมอภาค รองลงมาคือภราดรภาพ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สิทธิเสรีภาพ เมื่อพิจารณารายด้านสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สิทธิเสรีภาพ พบว่า โดยภาพรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 8 การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือ ร้องเรียนความเดือดร้อนเป็นการสะท้อนความเป็น ประชาธิปไตยมากขึ้น รองลงมาคือ ข้อ 9 ท่านเชื่อในหลักการปกครองอย่างมีส่วนร่วมของ ประชาชนยึดมั่นในเสียงส่วนใหญ่เคารพเสียงส่วนน้อย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อ 6 ท่านมีความเชื่อมั่น และชื่นชมในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มี สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดที่จะสามารถ แก้ปัญหาของชาติให้มั่นคงยั่งยืน และมีความเหมาะสม ต่อการปกครองในประเทศไทย

2. หลักความเสมอภาค พบว่า โดยภาพรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 3 หลักการปกครองแบบประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมของ ประชาชนยึดมั่นในเสียงส่วนใหญ่เคารพเสียงส่วนน้อย รองลงมาคือ ข้อ 8 อำนาจอธิปไตยถือเป็นอำนาจสูงสุดของประชาชน อัน เป็นหัวใจของประชาธิปไตย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ข้อ 5 แม้ว่าคนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ทุกคนมีความเสมอภาคกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ

3. หลักภราดรภาพ พบว่า โดยภาพรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 3 ไม่ว่าจะบุคคลใดจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำกว่ากัน ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและ

สถานะเท่าเทียมกัน รองลงมา คือ ข้อ 4 ผู้ที่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ถือว่ามีศักดิ์ศรี และมีความเท่าเทียมกับผู้ให้ความช่วยเหลือ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อ 9 เมื่อท่านมีโอกาสดำเนินกิจกรรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากการตัดสินใจของคนส่วนมาก

5.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักประชาธิปไตยในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผลวิเคราะห์บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ผลการสรุปสมมติฐานรวม พบว่า

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ กับหลักประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ ด้านหลักสิทธิเสรีภาพ (x_3) กับด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง (y_3) ($r=0.825$) รองลงมา คือ ด้านหลักความเสมอภาค (x_2) กับด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง (y_2) ($r=0.820$), ด้านหลักสิทธิเสรีภาพ (x_1) กับด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง (y_1) ($r=0.776$) ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย สามารถนำมาอภิปรายในประเด็นสำคัญให้เกิดความชัดเจน ได้ดังนี้

5.2.1 บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

จากผลการวิจัย พบว่า บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจพระสังฆาธิการ ได้รับข้อมูลข่าวสารอยู่เป็นประจำทางสื่อสารต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต หรือสื่อมวลชนเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัย วิโรจน์ แสนเพชร ศึกษาเรื่อง “บทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร” พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลศึกษา นิตี ศรีพุทธา ศึกษาเรื่อง พระสงฆ์กับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย กรณีศึกษา พระสงฆ์อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัย รัฐ กัญภัย ศึกษาเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก

สำหรับบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการรายด้านเมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยสรุปได้ดังนี้

1. การรับรู้ข่าวสาร โดยภาพรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ รับฟังการแถลงนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลจากวิทยุ รองลงมา คือ รับฟังการแถลงนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลจากโทรทัศน์ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ รับฟังการถ่ายทอดข่าวการเมืองจากวิทยุ อันเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ทุกคนหรือว่าเป็นสิ่งสำคัญของทุกสิ่งอย่างบนโลกที่จะต้องเรียนรู้ จากการมองเห็น ผ่านการได้ยิน ได้ฟัง แล้วนำพาสิ่งที่เรียนรู้ไปเป็นการตัดสินใจในทุกเรื่อง หากขาดการเรียนรู้ก็จะทำให้การตัดสินใจนั้นอาจไม่สมบูรณ์ การได้ยินได้ฟังสิ่งต่าง ๆ มากมายจะทำให้คนเราตัดสินใจได้ดีมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะ (พระครูสุตธรรมารมณ์ ให้สัมภาษณ์ วันอังคารที่ 12 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) กล่าวว่า การรับรู้ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ความ ต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจหรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นอกจากนั้นข่าวสารยังเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เปิดรับมีความทันสมัย สามารถปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์ของโลกปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมาก ย่อมมีหูตากว้างไกล มีความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมและเป็นคนทันสมัยทันเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย และสอดคล้องกับทัศนะ (พระครูวรรณสารโกวิท ให้สัมภาษณ์ วันพุธที่ 13 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) กล่าวว่า การได้รับรู้ข่าวสารทางการเมืองไม่ว่าจะช่องทางใด ทำให้เราได้เข้าถึงความเป็นไปของสังคม สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้เพื่อเทศนาสั่งสอนบุคคลทั่วไป และยังได้นำความรู้จากการรับข่าวสารทางการเมืองมาสนทนาในกลุ่มธรรมมิกเพื่อว่าเป็นบุคคลที่ทันต่อโลกในปัจจุบัน

2. การแสดงความคิดเห็น โดยภาพรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การเดินขบวนถือป้ายเป็นการแสดง ความคิดเห็น รองลงมา คือ แสดงออกทางการเมืองผ่านการเขียนหนังสือหรือบทความ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ แสดงออกทางการเมืองผ่านเวทีชุมนุมประท้วง การแสดงความคิดเห็นถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเข้าอกเข้าใจถึงความคิดเห็นอื่น ทำให้คนเราได้เรียนรู้ถึงความแตกต่างของความคิด อันจะนำมาเป็นประสบการณ์ การแสดงความคิดเห็นนั้นก็สามารถแสดงออกได้หลายวิธีการ เช่น การพูดกันโดยตรง การเขียนหนังสือ ซึ่งก็เป็นสิทธิเสรีภาพของคนนั้น ๆ ที่จะแสดงออกทางด้านไหน ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะ (พระปลัดเกษภา มหาปถุญญ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 15 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) ได้แสดงทัศนะว่า ในการแสดงความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นซึ่งอาจแสดงออกในรูปของการพูด การเขียนและการโฆษณาถือเป็นการแสดงออกซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง ในสังคมประชาธิปไตยนั้นเป็นสังคมที่ถือว่าประชาชน คือ เสียงสวรรค์ เป็นสังคมที่ยินยอมให้ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองโดยเสรี การแสดงความคิดเห็นจึงถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งด้วย

สอดคล้องกับทัศนะ (พระครูสุตรัตนาภรณ์ ให้สัมภาษณ์ วันอังคารที่ 12 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) ได้ให้ทัศนะว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่จะมีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน จะช่วยทำให้การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ มีความรอบคอบทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองเพราะเป็นผลทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริงของประชาชนในสังคมนั้น ๆ การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองก็จะได้รับรู้ปัญหาและความต้องการใหม่ ๆ ของประชาชนเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาเพิ่มให้สังคมนั้น ๆ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอีกด้วย และยังมีผลสอดคล้องกับผลการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน **นิติ ศรีพุทธา** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พระสงฆ์กับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย กรณีศึกษา พระสงฆ์อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี” ผลจากการศึกษาพบว่า 1. พระสงฆ์ติดตามข่าวสารสถานการณ์ทางการเมืองไทยเป็นประจำ และเห็นว่าพระสงฆ์ควรมีสิทธิแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3.82 อยู่ในระดับที่มาก และค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 2.96 อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ 2. พระสงฆ์เคยเทศนาสอนประชาชนโดยเปรียบเทียบกับสถานการณ์ทางการเมืองปัจจุบัน ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3.01 อยู่ในระดับปานกลาง 3. พระสงฆ์เห็นว่าไม่ควรมีสิทธิในการออกมามุมนุมเคลื่อนไหวกว้างทางการเมืองได้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3.92 อยู่ในระดับที่ดีมาก 4. คุณลักษณะด้านนิกายและตำแหน่งของพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์ต่อระดับการรับรู้ความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5. คุณลักษณะด้านอายุ และจำนวนพรรษาของพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์ต่อระดับการรับรู้ ความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมือง 6. คุณลักษณะด้านการศึกษาของพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์ต่อระดับการรับรู้ ความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ให้ใช้พื้นที่ของวัดจัดกิจกรรมทางการเมือง รองลงมา คือ จัดเวทีพูดคุยทางการเมืองให้แก่พรรคการเมืองภายในวัดของตน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สนับสนุนทุนทรัพย์หรืออุปกรณ์ที่จำเป็นแก่การเมืองหรือพรรคการเมือง ทุกคนที่ได้ชื่อว่าอยู่ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่โดยตรงก็ทางอ้อม ซึ่งวัดก็จัดเข้าได้ว่าการมีส่วนร่วมเช่นกัน อาจจะทำให้การสนับสนุนทางอ้อมเพราะแต่ละในชุมชนนั้นวัดเป็นศูนย์กลางของประชาชน ที่จะให้ประชาชนมาร่วมตัวกันได้ง่ายกว่าที่ใดที่อื่น ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะ (พระราชรัตนาลงกรณ์ ให้สัมภาษณ์ วันจันทร์ที่ 11 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) ได้ให้ทัศนะว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นในทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน การกระทำด้วยความสมัครใจของสมาชิกในสังคมเพื่อมีส่วนร่วมในการ

คัดเลือกผู้ปกครองและการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมกิจกรรมเหล่านี้ได้แก่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองการอภิปรายพูดคุยในประเด็นทางการเมืองการร่วมประชุมทางการเมืองการให้ความสนับสนุนผู้สมัครหรือพรรคการเมืองในด้านการเงินการติดต่อกับผู้แทนราษฎรนอกจากนี้ยังรวมถึงการสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการช่วยเขียนสุนทรพจน์ในการหาเสียงช่วยในการณรงค์หาเสียงและสมัครรับเลือกตั้ง แม้ว่าพระไม่ได้มีสิทธิในการให้คะแนนเสียงหรือเข้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ก็ยังให้คำปรึกษาได้และแสดงความคิดเห็นได้จากการได้รับรู้ข่าวสารทางการเมือง และยังมีค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัย **วิโรจน์ แสนเพชร** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอไทรทอง จังหวัดกำแพงเพชร” ผลวิจัยพบว่า บทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น บทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในภาพรวม มีบทบาทอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **รัฐ กัญภัย** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง” ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง มีความเห็นว่า ด้านการสื่อสารทางการเมือง มีการสื่อสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด และด้าน การพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อยู่ในระดับ มากที่สุด 2. การสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาท้องถิ่นใน องค์การบริหารส่วนตำบลเขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง มีความสัมพันธ์ทางบวก โดยมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 3. การสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลโดยตรงต่อการ พัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง มีค่าอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 54.9

5.2.2 หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

จากผลการวิจัยพบว่าหลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระสังฆาธิการซึ่งเป็นศากยบุตรของพระตถาคต ย่อมรู้จักความเป็นธรรมาธิปไตย และหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างดี โดยเฉพาะหลักมัชฌิมาปฏิปทา กล่าวคือทางสายกลาง รู้จักการเคารพ อาวุโส กันต์ เป็นต้นสอดคล้องกับผลงานวิชาการ **กิริวฒติ กิตติยาศัย** ทำการศึกษาเรื่อง “สิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานสารนิพนธ์ **นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง** ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัย **ประพิศ อัครสินธวังกูร** ทำการศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยของโรงเรียนอนุบาลภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลงาน

วิจัย **พรภิรมณ์ ศรีทองคำ และ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์** ทำการศึกษาเรื่อง “ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบล บ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สำหรับหลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการโดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากทุกด้าน จากการวิจัยพบว่า พบว่า

1. หลักสิทธิเสรีภาพ โดยภาพรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือ ร้องเรียนความเดือดร้อนเป็นการสะท้อนความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น รองลงมา คือ ท่านเชื่อในหลักการปกครองอย่างมีส่วนร่วมของ ประชาชนยึดมั่นในเสียงส่วนใหญ่เคารพเสียงส่วนน้อย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านมีความเชื่อมั่น และชื่นชมในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มี สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดที่จะสามารถแก้ปัญหาของชาติให้มั่นคงยั่งยืน และมีความเหมาะสม ต่อการปกครองในประเทศไทย ประชาธิปไตยพื้นฐานแรกคือให้ประชาชนทุกคน ได้มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกในด้านต่าง ๆ อันเป็นผลทำให้ผู้ปกครองได้รับรู้ถึงปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริง แต่สิทธิเสรีภาพนี้ต้องคำนึงถึงด้วยว่าจะไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะ (พระครูปลัดสมพงษ์ สุเมโธ ให้สัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ 14 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) ได้ให้ทัศนะว่า เสรีภาพทางการเมืองนั้น ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง การรวมตัวชุมนุมทางการเมือง ความเชื่อหรือความชอบในลัทธิการเมืองที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ต้องอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดโดยไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น คนหนึ่งชอบและสนใจลัทธิคอมมิวนิสต์หรือนาซีเยอรมันสามารถกระทำได้ แต่จะบังคับให้ผู้อื่นเชื่อเหมือนตนไม่ได้หรือแสดงออกต่อต้านด้วยการใช้กำลังต่อความเชื่อของผู้อื่นไม่ได้ สอดคล้องกับทัศนะ (พระปลัดเกษญา มหาบุญโญ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 15 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) ได้ให้ทัศนะว่า รัฐในระบอบประชาธิปไตยจะต้องส่งเสริมเสรีภาพต่าง ๆ ของปวงชน เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การอบรมศึกษา การรวมตัวกันเป็นสมาคม เป็นต้น แต่ทั้งนี้เสรีภาพเหล่านี้จะถูกจำกัดโดยกฎหมายนั่นคือ ประชาชนต้องไม่ใช่เสรีภาพนี้เพื่อทำลายหรือรบกวนเสรีภาพของผู้อื่น และสอดคล้องด้านเนื้อหาที่ได้เขียนถึงสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ ภายใต้การปกครองแบบประชาธิปไตยกับงานวิชาการ **กิริวฒติ กิตติยาศิตย์** ได้ทำเอกสารวิชาการเรื่อง “สิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์” ผลงานวิชาการตอนหนึ่งได้กล่าวว่า พระภิกษุภิกษุสงฆ์และสามเณรเป็นพลเมืองไทยกลุ่มหนึ่งที่ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพมากที่สุด ทั้งทางกฎหมาย และทางสังคมในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระภิกษุสงฆ์มีเสรีภาพที่จะแสดงออกทางการเมืองได้ เพราะพระธรรมวินัยไม่ได้ห้ามเอาไว้ การแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์ไม่ว่าทางใดต้องยึดหลักการที่ว่า “เพื่อประโยชน์และความสุขของคนเป็นจำนวนมากเพื่ออนุเคราะห์ จะประกาศพรหมจรรย์อันมีความงามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุด” โดยการดำรงตนเป็นกลางต่อทุกฝ่าย ยึด

ธรรมะ คือ ความถูกต้องดีงามเป็นที่ตั้ง พระภิกษุสงฆ์กับการเมืองควรเกี่ยวเนื่องกันในภาวะที่เหมาะสม จะทำให้จะสงฆ์สามารถบำเพ็ญสมณธรรมได้สะดวกโดยมุ่งหมายที่เสรีภาพทางใจเป็นสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันพระภิกษุสงฆ์ก็ยังสามารถบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมได้ด้วย โดยการเป็นสติปัญญาให้กับสังคมในการแก้ปัญหาสังคมรูปแบบต่าง ๆ และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัย **ประพิศ อัครสินธวังกูร** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยของโรงเรียนอนุบาลภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัย พบว่า 1) โรงเรียนอนุบาลภูเก็ตมีการสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมประชาธิปไตย รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย 2) ความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลภูเก็ต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รายการนักเรียนได้เลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินกิจกรรม และ 3) การสร้างเสริมประชาธิปไตยในแต่ละด้าน มีความสัมพันธ์กับความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียน .90 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .903 รองลงมา คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมประชาธิปไตย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .894 ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์ต่อการสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษาน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดองค์กรบริหารให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .812

2. หลักความเสมอภาค โดยภาพรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักการปกครองแบบประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมของ ประชาชนยึดมั่นในเสียงส่วนใหญ่ เคารพเสียงส่วนน้อย รองลงมา คือ อำนาจอธิปไตยถือเป็นอำนาจสูงสุดของประชาชน อัน เป็นหัวใจของประชาธิปไตย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ แม้ว่าคนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ทุกคนมีความเสมอภาคกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ ความเสมอภาคความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์ทุกคนภายใต้การปกครองแบบประชาธิปไตยได้เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะรวยหรือจน สติปัญญาหรือในด้านต่าง ๆ ทุกคนก็ต้องได้รับความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน ภายใต้กฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับทศนะ (พระราชรัตนาลงกรณ์ ให้สัมภาษณ์ วันจันทร์ที่ 11 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) ได้ให้ทศนะว่า ความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน เป็นหลักที่สำคัญของอุดมการณ์ประชาธิปไตยอีกหลักการหนึ่ง ระบอบประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใด เพศใด มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือฐานะทางสังคมอย่างไรต่างเท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมกันในที่นี้ไม่ใช่ความเท่าเทียมกันในสติปัญญา ความสามารถ หรือความสูงความต่ำ แต่เป็นความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีของความเป็นคน ซึ่งทุกคนมีสิทธิที่จะอยู่รอดในสังคม สอดคล้องกับ

ทัศนะ (พระครูสุตฺตรัตนารณ ให้สัมภาษณ์ วันอังคารที่ 12 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) ได้ให้ทัศนะว่าหลักความเสมอภาค มนุษย์ต่างก็มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน แม้แต่รัฐธรรมนูญไทยก็ยอมรับในบุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี โดยประการอื่นก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย ฉะนั้นกฎหมายในสังคมประชาธิปไตยจึงบังคับใช้กับบุคคลทุกคนโดยเสมอหน้ากัน สอดคล้องกับทัศนะ (พระครูปลัดสมพงษ์ สุเมโธ ให้สัมภาษณ์ วันพฤหัสบดีที่ 14 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) ได้ให้ทัศนะว่า ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของการปกครองโดยประชาชน ถือว่าเสียงของประชาชนเป็นเสียงสวรรค์ รัฐประชาธิปไตยจึงต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองของประชาชนอย่างกว้างขวาง ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และสอดคล้องกับงานวิจัย **พรภิรมณ์ ศรีทองคำ และ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์** ได้ทำงานวิจัยเรื่อง “ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบล บ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในตำบลบ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับสูง

3. หลักภราดรภาพ โดยภาพรวมและรายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ไม่ว่าบุคคลใดจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำกว่ากัน ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน รองลงมา คือ ผู้ที่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ถือว่ามีศักดิ์ศรี และมีความเท่าเทียมกับผู้ให้ความช่วยเหลือ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เมื่อท่านมีโอกาสดำเนินกิจกรรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากการตัดสินใจของคนส่วนมาก เป็นสิ่งสำคัญของผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครองที่จะมีจิตใจเอื้ออารีต่อกัน แม้ว่าจะเป็นคนต่างครอบครัว เมื่อเข้ามาอยู่ภายใต้ปกครองแล้วต้องให้ทั้งสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ ทั้งแสดงออกในด้านต่าง ๆ ได้ ดุจดิดากับบุตร เหมือนคนในครอบครัวเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะ (พระปลัดเกษญา มหาปัญญา ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 15 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) ได้ให้ทัศนะว่า ความเท่าเทียมกันทางสังคมของสมาชิกทุกคนในสังคม การไม่เลือกปฏิบัติเพราะความแตกต่างทางอัตลักษณ์ของบุคคล หรือกล่าวได้ว่า ถิ่นกำเนิด ชาติพันธุ์ ภาษา ผิวสี เพศ ศาสนา รายได้หรือทรัพย์สิน ชนชั้น วรณะ ความสมบูรณ์ของร่างกาย สุขภาพ ความคิดเห็นที่แตกต่าง การถูกตัดสินว่ากระทำผิด ไม่เป็นเหตุให้เกิดการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกัน

5.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักประชาธิปไตย ในอำเภอมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัย พบว่า บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ด้านการรับรู้ข่าวสาร (x_1) ด้านการแสดงความคิดเห็น (x_2) ด้านการมีส่วนร่วม (x_3) มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงกับหลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R_{xy}) เท่ากับ 0.808, ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระสังฆา

การ ได้มีการรับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง มากมายในช่องสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ เฟซบุ๊ก หรือช่อง ทางอินเทอร์เน็ต ก็ได้แสดงความคิดเห็น ในด้านต่าง ๆ เช่นความต้องการการมีส่วนร่วมในการแนะนำตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ให้คนเป็นคนดี มีศีลธรรมคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ ทัศนะ (พระครูสุตริตนาภรณ์ ให้สัมภาษณ์ วันอังคารที่ 12 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) กล่าวว่า การรับรู้ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ความ ต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจหรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่อง หนึ่ง นอกจากนั้นข่าวสารยังเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เปิดรับมีความทันสมัย สามารถปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์ของโลกปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมาก ย่อมมีหูตากว้างไกล มีความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมและเป็นคน ทันสมัยทันเหตุการณ์กว่า บุคคลที่เปิด รับข่าวสารน้อย สอดคล้องกับทัศนะของ (พระปลัดเกษม มหาบุญโญ ให้สัมภาษณ์ วันศุกร์ที่ 15 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) ได้แสดงทัศนะว่า ในการแสดงความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นซึ่งอาจแสดงออกในรูปของการพูด การเขียนและการโฆษณาถือเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง ในสังคมประชาธิปไตยนั้นเป็นสังคมที่ถือว่าประชาชน คือ เสี่ยงสวรรค์ เป็นสังคมที่ยินยอมให้ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองโดยเสรี การแสดงความคิดเห็นจึงถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งด้วย และสอดคล้องกับทัศนะของ (พระเจริญ สุขวฑฒโก ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะตำบลมัยชัย (วันจันทร์ที่ 11 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที) ได้ให้ทัศนะว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นในทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน การกระทำโดยความสมัครใจของสมาชิกในสังคมเพื่อมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ปกครองและการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมกิจกรรมเหล่านี้ได้แก่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตามข่าวสารทางการเมือง การอภิปรายพูดคุยในประเด็นทางการเมืองการประชุมทางการเมืองการให้ความสนับสนุนผู้สมัครหรือพรรคการเมืองในด้านการเงินการติดต่อกับผู้แทนราษฎรนอกจากนี้ยังรวมถึงการสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการช่วยเขียนสุนทรพจน์ในการหาเสียงช่วยในการณรงค์หาเสียงและสมัครรับเข้าเลือกตั้ง แม้ว่าพระไม่ได้มีสิทธิในการให้คะแนนเสียงหรือเข้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ก็ยังให้คำปรึกษาได้และแสดงความคิดเห็นได้จากการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

5.2.4 ผลการสัมภาษณ์บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

สรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 5 รูป เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ กับหลักประชาธิปไตย ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ครั้งนี้ทำให้ทราบถึง บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ

ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ทั้ง 3 ด้าน คือ การรับรู้ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วม รวมถึงหลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายทั้ง 3 หลัก คือ หลักสิทธิเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักภราดรภาพ และข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

1.1 การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า การรับรู้ข่าวสารนั้นจัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ นอกเหนือจากปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อความอยู่รอดของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค แม้ว่า การรับรู้ข่าวสารจะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นความตายของมนุษย์เหมือนกับปัจจัยสี่ แต่การที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยสี่เหล่านั้น ย่อมต้องอาศัยการรับรู้ข่าวสารเป็นเครื่องมืออย่างแน่นอน มนุษย์ต้องอาศัย การรับรู้ข่าวสารเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ของตนและเพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม เป็นพื้นฐานของการติดต่อของกระบวนการสังคม ยิ่งสังคมมีความ สลับซับซ้อนมาก และประกอบด้วยคนจำนวนมากขึ้นเท่าใดการรับรู้ข่าวสารก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสังคมจะนำมาซึ่งความสลับซับซ้อน หรือความ สับสนต่าง ๆ จนอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและไม่แน่ใจแก่สมาชิกของสังคม ดังนั้น จึงต้องอาศัยการรับรู้ข่าวสารเป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาประเสริฐ หิตกกโร เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์ไทยตามทัศนคติของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลจากการศึกษา พบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์ไทยในอยู่ในระดับปานกลางเห็นด้วยกับการที่พระสงฆ์ควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง หรือช่วยพัฒนาการเมือง และให้ข้อคิดกับประชาชน โดยมองว่า พระสงฆ์ควรมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป คือ พระสงฆ์ควรปฏิบัติและศึกษาเล่าเรียน ด้านธรรมอย่างจริงจัง ควรศึกษาทางการเมืองอย่างเข้าใจถ่องแท้ การปฏิบัติสมณกิจควรอยู่ภายใต้กฎระเบียบต่าง ๆ ที่สมควร ภาครัฐและประชาชนควรส่งเสริม ด้านการศึกษาของพระสงฆ์ให้เจริญก้าวหน้าทันยุคทันสมัยพระสงฆ์ที่มีความรู้และปฏิบัติดีเป็นผู้ที่ประชาชนเคารพศรัทธาจะเป็นผู้ที่สั่งสอนอบรมด้านการเมืองและศีลธรรมในทางอันควรแก่ประชาชน

1.2 การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า มนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมย่อมจะต้องมีการเจรจาพาทิ แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ศิลปะ วัฒนธรรม ฯลฯ ในความเป็นจริง การแสดงความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์นั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์และภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การแสดงความคิดเห็นย่อมเป็นสิ่งที่ต้องเคารพโดยรัฐและโดยปัจเจกบุคคล トラบเท่าที่ไม่เป็นการ

ละเมิดต่อคนอื่น เช่น การหมิ่นประมาท หรือการละเมิดกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ **พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส** เรื่อง “แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า พบว่า คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติที่ว่า “บุคลากรทางศาสนาควรเพิ่มบทบาทในการลดความแตกแยก ส่งเสริมสันติภาพ และแก้ไขความขัดแย้งในสังคมโดยสันติวิธี” ฉะนั้น “ทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูหลักศีลธรรมและจริยธรรม และสนับสนุนให้สถาบันศาสนาเข้ามามีบทบาทในการลดความขัดแย้ง และยุติการใช้ความรุนแรง” โดยการเปิดพื้นที่ให้พระสงฆ์เข้าไปเป็นผู้นำกระบวนการกลุ่มเปิดเวทีพูดคุยเพราะคุณสมบัติเด่นของพระสงฆ์คือ “การเป็นนักฟังที่ดี” (Mindful Listening) เพราะดำรงความเป็นกลางระหว่างผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในกลุ่มต่าง ๆ

1.3 การมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นในทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน การกระทำด้วยความสมัครใจของสมาชิกในสังคมเพื่อมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ปกครองและการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมกิจกรรมเหล่านี้ได้แก่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองการอภิปรายพูดคุยในประเด็นทางการเมืองการร่วมประชุมทางการเมืองการให้ความสนับสนุนผู้สมัครหรือพรรคการเมืองในด้านการเงิน การติดต่อกับผู้แทนราษฎรนอกจากนี้ยังรวมถึงการสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการช่วยเขียนสนับสนุนพจนานุกรมในการหาเสียงช่วยในการรณรงค์หาเสียงและสมัครรับเข้าเลือกตั้ง แม้ว่าพระไม่ได้มีสิทธิในการให้คะแนนเสียงหรือเข้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ก็ยังให้คำปรึกษาได้และแสดงความคิดเห็นได้จากการได้รับรู้ข่าวสารทางการเมือง ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ **มยุรี ถนอมสุข** เรื่อง “การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า นิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสนมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อยในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

2. หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

2.1 หลักสิทธิเสรีภาพ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า รูปแบบการปกครองที่ดีก็คือ การปกครองที่เคารพสิทธิ และความเสมอภาคของมนุษย์ เชื่อว่า สมาชิกของสังคมทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมโดยส่วนรวม นอกจากนี้ระบบการเมืองจะต้องเปิดโอกาส หรือให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการดำเนินการใด ๆ ภายใต้กฎระเบียบของสังคมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ **กิรวิทย์ กิตยาติศัย**

ได้ทำเอกสารวิชาการเรื่อง สิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุสงฆ์ คือ หมู่สาวกผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ในทางรัฐศาสตร์ พระภิกษุสงฆ์หรือองค์การทางศาสนาเป็นกลุ่มทางสังคม ที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง (รวมด้วย) คือ ให้รัฐบาลช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของคณะสงฆ์และมีนโยบายการพัฒนาคณะสงฆ์/พระพุทธศาสนา

2.2 หลักความเสมอภาค ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน เป็นหลักที่สำคัญของอุดมการณ์ประชาธิปไตยอีกหลักการหนึ่ง ระบอบประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใด เพศใด มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือฐานะทางสังคมอย่างไรต่างเท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมกันในที่นี้ไม่ใช่ความเท่าเทียมกันในสติปัญญา ความสามารถ หรือความสูง ความต่ำ แต่เป็นความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีของความเป็นคน ซึ่งทุกคนมีสิทธิที่จะอยู่รอดในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ **พระมหากฤตวิทย์ อธิภูฐานโน (สนธิสุข)** เรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดประชาธิปไตยในพุทธปรัชญาเถรวาท กับแนวความคิดประชาธิปไตยในสังคมปัจจุบัน พบว่าประชาธิปไตยในปัจจุบันนั้น มุ่งเน้นไปในเชิงปริมาณเป็นเกณฑ์ตัดสิน เช่น การหาเสียงเลือกตั้ง คะแนนที่ได้เหล่านี้ เป็นเครื่องตัดสินความเป็นประชาธิปไตย ส่วนหลักการ ที่ว่า ประชาธิปไตยต้องมีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพนั้น เป็นเพียงอุดมคติ เพราะถ้าจะให้ประชาชนที่แท้จริง จะต้องมีการพัฒนารากฐานของภูมิปัญญาปัจเจกชน ให้มีคุณธรรมและจริยธรรม กล่าวโดยสรุปคือ ต้องมีการพัฒนาให้สามารถนำไปถึงขั้นธรรมาธิปไตยให้ได้ จึงจะเป็นการปกครองที่ถูกต้องตามอุดมคติการปกครองแบบพุทธปรัชญาเถรวาท

2.3 หลักภราดรภาพ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่าทุกคนมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ไม่นิยมการยอมตามความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากจะถูกกลบไล้งด้วยเหตุผลที่น่าเชื่อถือกว่า ยอมรับเสียงข้างมาก เคารพในศักดิ์ศรี สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีจิตใจกว้างขวาง พร้อมทั้งจะยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ **พระมหากฤตวิทย์ อธิภูฐานโน (สนธิสุข)** เรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดประชาธิปไตยในพุทธปรัชญาเถรวาท กับแนวความคิดประชาธิปไตยในสังคมปัจจุบัน พบว่าประชาธิปไตยในปัจจุบันนั้น มุ่งเน้นไปในเชิงปริมาณเป็นเกณฑ์ตัดสิน เช่น การหาเสียงเลือกตั้ง คะแนนที่ได้ เหล่านี้ เป็นเครื่องตัดสินความเป็นประชาธิปไตย ส่วนหลักการ ที่ว่า ประชาธิปไตยต้องมี สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพนั้น เป็นเพียงอุดมคติ เพราะถ้าจะให้ประชาชนที่แท้จริง จะต้องมีการพัฒนารากฐานของภูมิปัญญาปัจเจกชน ให้มีคุณธรรมและจริยธรรม

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ต้องมีการพัฒนาประชาธิปไตยซึ่งเป็นเรื่องของการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน แม้แต่พระสงฆ์ก็เฉกเช่นเดียวกันยังถือว่าเป็นประชาชน

ในระบอบประชาธิปไตย เพียงแต่ได้รับการยกเว้นไม่ให้มีสิทธิ์เลือกตั้ง พระสงฆ์ที่สมควรที่จะตั้งตนอยู่ในความเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การที่พระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณสิ่งที่ทำให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทมากที่สุดคือ การได้รับการยอมรับจากประชาชนในการเทศนาธรรมะอบรมสั่งสอน บางครั้งพระสงฆ์ลืมนึกในการทำหน้าที่ตามบทบาทดังกล่าว เพราะฝักใฝ่ในพรรคการเมืองที่ตนเองชอบจึงแทรกเนื้อหาโน้มน้าวในการเลือกพรรคการเมือง ซึ่งอันนี้ผิดหลักทางธรรมและทางโลก บทบาทที่พระสงฆ์ขาดการควรจะทำมากที่สุด คือต้องยึดพระธรรมวินัยเป็นโดยเฉพาเวลาแสดงธรรมควรเน้นไปที่ให้ผู้ผู้นำในระบอบประชาธิปไตยใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองดีกว่าใช้อัตตาธิปไตย พระสงฆ์ขาดการหลีกเลี่ยงไม่พัวพันในเรื่องของอยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือกระทำการกิจการหน้าที่การทำงานที่ไม่ผิดต่อกฎหมาย แต่การที่พระสงฆ์ขาดการบางรูปที่ผ่านมาใช้สิทธิและเสรีภาพในทางที่ผิด เช่น ไปเป็นแกนนำในการประท้วงรัฐบาล อันสร้างให้เกิดความแตกแยกในสังคม อันนี้ผิดทั้งกฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายสงฆ์ พระสงฆ์ขาดการต้องตระหนักตัวนี้ให้ดีจากประวัติศาสตร์ของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา เราจะเห็นได้ว่ามี 3 สถาบันหลักที่ทำหน้าที่เป็นแกนนำสำคัญในการปกครองประเทศชาติมาโดยตลอด คือ สถาบันกษัตริย์ สถาบันพุทธศาสนา สถาบันทหาร แต่โดยพลตินัยจริง ๆ แล้ว สถาบันพระพุทธรศาสนามีพระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่ศาสนาธรรม จะเห็นได้จากวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่ทั้งเกี่ยวกับทางโลกล้วนแต่มีหลักทางศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้อง ฉะนั้นเรื่องของการกล่อมเกล้าทางการเมืองของสงฆ์ที่ในปัจจุบันมีปัญหาหลากหลายอยู่พอสมควร เพราะพระสงฆ์ขาดการลืมนึกบทบาทหน้าที่ของความเป็นพระ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นแกนนำให้กับพรรคการเมือง กำหนดนโยบาย รวมถึงการโน้มน้าวให้พุทธศาสนิกชนที่เข้ามาวัด เลือกพรรคการเมืองที่มีผลประโยชน์กับตน เมื่อเป็นดังนี้ พระกับโยม จะไม่มีอะไรที่แตกต่างกัน ฉะนั้น พระสงฆ์ขาดการต้องตระหนักในจุดยืนของตนอย่างหนักแน่น

5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์โดยรวม อยู่ในระดับมาก ไม่ว่าจะด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง เห็นควรนำไปพัฒนา พระสงฆ์ขาดการในทุกระดับ ไม่เฉพาะระดับเจ้าอาวาส ควรมีระดับสูงขึ้นไปอีก ถึงระดับสูงสุด

2) หลักประชาธิปไตยของพระสงฆ์โดยรวม อยู่ในระดับมาก ไม่ว่าจะด้านหลักความเสมอภาค หลักภราดรภาพและ หลักสิทธิเสรีภาพ ควรส่งเสริมนำหลักคำสอน เรื่องมัชฌิมาปฏิปทา หลักศีลธรรม คุณธรรม ไปอบรมเทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชน ไม่ว่าจะประชาชนหรือนักการเมืองต่อไป

3) บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ มีความสัมพันธ์กับระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เห็นควรส่งเสริมเพิ่มบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ให้มากขึ้นในองค์กรสงฆ์ เช่น มีการอบรม เทศนา ให้พุทธศาสนิกชน เห็นความสำคัญของ หลักสิทธิเสรีภาพ การแสดงความคิดเห็น และหลักการมีส่วนร่วมในมิติต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อระเบียบ หรือพระธรรมวินัยต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการทำงานวิจัยเชิงปริมาณ ขยายพื้นที่ให้กว้างออกไปถึงระดับจังหวัดหรือระดับภาคต่อไป
- 2) ควรมีการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวคือ มีการลงภาคสนาม ศึกษาปรากฏการณ์วิทยาการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของพระสังฆาธิการ
- 3) ควรทำงานวิจัยเชิงผสมผสาน ที่มีความเข้มข้นมากขึ้น เช่น มีการสนทนากลุ่ม การศึกษาเฉพาะกรณี หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นต้น

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย .

ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.

ประยูรค์ ปตฺโตโต. (2531). **พระพุทธศาสนากับสังคมไทยในปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิพร.

สมบูรณ์ สุขสารานู. (2527). **พระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจิต บุญบงการ. (2537). **การพัฒนาทางการเมืองของไทย: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหารสถาบันทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คะนิงนิตย์ จันทบุตร. (2532). **สถานและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม.

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. (2539). **จิตวิทยาการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

เทพ สุนทรสารทูล. (2531). **พระเล่านการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กิตติชัยสาส์น.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). **ทัศนคติการวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2541). **จิตวิทยาอุตสาหกรรม**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, พุทธทาสภิกขุ. (2534). **ตามรอยพระอรหันต์**. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ. พิมพ์ครั้งที่ 6.

พระเมธีธรรมมการณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2531). **บรรณาธิการ วิมุตติมรรค**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร.

- พฤทธิสาณ ชุมพล ม.ร.ว. (2539). **ระบบการเมือง: ความรู้เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมภาร พรหมทา.(2528). **ปรัชญาสังคมและการเมือง**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2536). **มองสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2535). **พระพุทธศาสนากับประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2539). **รัฐกับพระพุทธศาสนาถึงเวลาชำระล้างแล้วหรือยัง**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). **กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นามมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์ จำกัด.
- อุทัย หิรัญโต. (2524). **สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุรีย์ มีผลกิจ-วิเชียร มีผลกิจ. (2555). **พระพุทธกิจ 45 พรรษา**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ บริษัท คอมฟอร์ม จำกัด.
- งานสำรวจพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัด. (2558). สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย. ม.ป.ท., ถวิลวดี บุรีกุล. (2543). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกรณีการเลือกตั้งวุฒิสภา พ.ศ.2543**. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2546). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลาง**. กรุงเทพมหานคร : กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- นรนิติ เศรษฐบุตร, และ คณะ. (2541). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาประชาธิปไตย องค์การบริหารส่วนตำบล**. กรุงเทพมหานคร : กองพิมพ์สำนักงานเลขาธิการผู้แทนราษฎรฯ.
- สุชา จันทน์เอม. (2539). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ:ไทยวัฒนาพานิช.
- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2527) **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จำลอง เงินดี. (2534). **เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

2) หนังสือพิมพ์

- การเมือง. (วันที่ 14 มีนาคม 2553). ข่าวทั่วไป. หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก.
- _____. (วันที่ 15 มกราคม 2557). “คอลัมน์เปิดปุมหลวงปู่พุทธอิสระ”. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ.

สมเด็จพระยามหาราชราชานุภาพ. (2555). **พระนิพนธ์พงศาวดารเรื่อง ไทยรบพม่า**. พิมพ์ครั้งที่ 4 ฉบับมติชน ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ. กรุงเทพฯ.

ทวิวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, ดร.. (29 สิงหาคม 2547). **พระสงฆ์ไทยกับสิทธิทางกฎหมาย**. มติชนรายวัน. หน้า 6.

_____. (19 ธันวาคม 2547). **พระสงฆ์ไทยกับสิทธิในการเลือกตั้ง**. มติชนรายวัน.

3) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/เอกสารงานวิชาการ/บทความ

กีรฎุฒิ กิตติยาศิษย์. (2556). “เอกสารวิชาการส่วนบุคคล สิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์”. **หลักสูตรหลักนิตยธรรมเพื่อประชาธิปไตย**. รุ่นที่ 1 วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

จันทร์ฉาย ปันแก้ว. (2546). “การปฏิบัติบทบาทหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร”. **ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จุฑามาศ ประยูรทอง. (2547). “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา : กรณีศึกษาเปรียบเทียบ นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงกับมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (ABAC)”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ณัฐพร ชินบุตร. (2547). “การรับรู้ในบทบาทหน้าที่และความต้องการในการพัฒนาตนเองของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น” **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธรรมวัตร อนุตรอริยกุล. (2547). “การประพัตติผลและการคุ้มครองสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535”. **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นิตี ศรีพุทธา และ รอ.ทพญ.ดร.สุพัตรา จิตตเสถียร (2554). “งานศึกษา พระสงฆ์กับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย กรณีศึกษา พระสงฆ์อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี”. **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ประพิศ อัครสินธวัจกุล. (2557). “การเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยของโรงเรียนอนุบาลภูเก็ต อำเภอเมืองจังหวัดภูเก็ต”. **หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

พรภิรมณ์ ศรีทองคำ และ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2558). “ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบล บ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี”. **หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พระมหาประเสริฐ หิตกุกโร (สาหิงรัมย์). (2554). “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์ไทยตามทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพนมนคร มีราคา. (2549). การดำรงสมณเพศของสามเณรโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญญากร), รศ.ดร. (2557). “แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า”. **งานวิจัยพุทธศาสนศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุรี ถนอมสุข. (2554). “การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- รัฐ กันภัย. (2558). “การสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงใต้”. **ปริญญาบัตรรัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- วสันต์ สุวรรณ. (2547). “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลหนองจ่อม อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิโรจน์ แสนเพชร. (2554). บทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2538). “ทัศนคติทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.
- สำเร็จ กล้าหาญ. (2549). “สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3”. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สุรพล แก้วพั้น, ร้อยตำรวจโท. (2557). “บทบาททางการเมืองของสาขาพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดเชียงใหม่”. **การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

4) เอกสารอื่น ๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช. คำสั่งมหาเถรสมาคม.ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่มที่ 83 ตอนที่ 3.

2. ภาษาอังกฤษ

1) Book

Almond, G.A. and Powell, Bingham G, JR. (1966). **Comparative Politic : A Developmental Approach**. Boston: Little Brown and Co.

Anonymus. (1996). **Merriam-Webster's Collegiate Dictionary**. 10th ed.Merriam-Webster incorporated : Massachusetts.

Cohen. Bruce J. (1979). **Introduction to Sociology**. New York : McGraw-Hill.

Fled M.P. man. (1971). **Psychology in the Industrial Environment**. London : Butterworth and Co.. Ltd.

Huntington, S. P. and G. Dominguez. *Political Development*. In Fred, G. and W.

Hurlock E. (1995). **Adolescent Development**. New York : McGraw-Hill Book.

Mary L. (2006). **Good : Integrating the Individual and the Organization.**, New York : Wiley, 2006.

Massachusetts: Addison Wesley. 1975.

McClosky, H. **Political Participation**. International Encyclopedia of the Social

Milbrath, L. W. (1971). **Political Participation**. New York : University of Buffalo Press.

N. Polsby (EDS.) *Handbook Political Science : Non Government Politic. R*.

Schramm. (1971). **The process and effects of mass communication**. Urbaha : University Illinois Press.

Science. (1968). Vol 12. New York: McMillan and Free Press.

Weiner, M. (1971). **Political Participation : Crisis of Political Process, in Crisis and Sequences in Political Development**. Princeton: Princeton University Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุรินทร์ ภูัสกุล

การศึกษา	Ph.d. (pol.sc)
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มจร.ขอนแก่น

2. อาจารย์ ดร. ปดิษฐ์ คำดี

การศึกษา	
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

3. อาจารย์ ดร. ทองแพ ไชยตันเทือก

การศึกษา	Ph.D. (Political Science)
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. ดร. พูลสวัสดิ์ นาทองคำ

การศึกษา	Ph.D. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต : ยุทธศาสตร์การ)
ตำแหน่งปัจจุบัน	นายกเทศมนตรีตำบลร่องคำ

5. อาจารย์ ดร. วินิจ ผาเจริญ

การศึกษา	(Political Science)
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย แม่โจ้

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ที่ ศธ ๖๐๑๖ (๒.๓)/๖๙๓๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๐๐๐

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ภูสกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระนิพนธ์ มหามงคล (สำอาง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในเขต อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย(ROLES OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS IN DEMOCRACY SYSTEM IN MUEANG NONGKHAI DISTRICT, NONGKHAI PROVINCE)” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าว

จึงเจริญพรมาทูลทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร.๐๔๒-๘๑๕๖๑๖

โทรสาร ๐๔๒-๘๓๐๖๘๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร. ๐-๔๒๘๑-๔๖๑๖ โทรสาร ๐-๔๒๘๓-๐๖๘๖
 ที่ ศธ ๖๐๑๖(๒.๓)/ว ๑๔๗ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.ปดิษฐ์ คำดี

ด้วย พระนิพนธ์ มหามงคล (สำอาง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการปกครองแบบประชาธิปไตยในเขต อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย(ROLES OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS IN DEMOCRACY SYSTEM IN MUEANG NONGKHAI DISTRICT, NONGKHAI PROVINCE)” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าว

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ที่ ศธ ๖๐๑๖ (๒.๓)/ว๑๗๙

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๐๐๐

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร. ทองแพ ไซตันเทือก

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระนิตฺสนะ มหามงคลโล (ส่างช้าง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในเขต อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย(ROLES OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS IN DEMOCRACY SYSTEM IN MUEANG NONGKHAI DISTRICT, NONGKHAI PROVINCE)” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าว

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูบริวัฑฒนาพร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร.๐๔๒-๘๑๔๖๒๖

โทรสาร ๐๔๒-๘๓๐๖๘๖

ที่ ศธ ๖๐๑๖ (๒.๓)/ว ๑๓๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๐๐๐

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร. วินิจ ผาเจริญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระนิตฺชนะ มหามงคล (สว่าง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในเขต อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย(ROLES OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS IN DEMOCRACY SYSTEM IN MUEANG NONGKHAJ DISTRICT, NONGKHAJ PROVINCE)” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าว

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร.๐๔๒-๘๑๔๖๑๖

โทรสาร ๐๔๒-๘๓๐๖๘๖

ที่ ศธ ๖๐๑๖ (๒.๓)/ว ๑๗/๙

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๐๐๐

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร. พูลสวัสดิ์ นาทองคำ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระนิพนธ์ มหามงคลโล (สร้างช้าง) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในเขต อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (ROLES OF ECCLESIASTICAL ADMINISTRATIVE MONKS IN DEMOCRACY SYSTEM IN MUEANG NONGKHAH DISTRICT, NONGKHAH PROVINCE)” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย หรือให้ข้อเสนอแนะการวิจัยดังกล่าว

จึงเจริญพรมหาเพื่อทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร.๐๔๒-๘๑๔๖๑๖

โทรสาร ๐๔๒-๘๓๐๖๘๖

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ ศธ ๖๐๑๖(๒.๓)/๒๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๐๐๐

๗ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการ Try-out

เรียน เจ้าคณะอำเภอท่าบ่อ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ชุด

ด้วย พระนัสสณะ มหามงคล (สร้างช้าง) นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาท่านนี้ดำเนินการเก็บข้อมูล Try-out ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูปริยัติสาทร, ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

โทร ๐-๔๒๘๑-๔๖๑๖

โทรสาร ๐-๔๒๘๓๐-๖๘๖

ภาคผนวก ง

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย
ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามถึงความคิดเห็นของเจ้าอาวาส เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ตามที่ควรจะเป็น ซึ่งท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดตอบแบบสอบถามตามความเห็นของท่านอย่างแท้จริงให้ครบถ้วนทุกข้อคำถาม คำตอบของท่านผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับและจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของ ท่านหรือวัดที่ท่านจำพรรษาอยู่ เนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ 3 หลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิด เกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามนี้เป็นอย่างดีและขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้

พระนัสชนะ มหามงคลโล (สว่าง)

นิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ปีการศึกษา 2559

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ที่ตรงกับความเป็นจริง

1. อายุ.....ปี

2. พรรษา.....

3. วุฒิการศึกษาทางธรรม

() นักธรรมชั้นตรี

() นักธรรมชั้นโท

() นักธรรมชั้นเอก

4. วุฒิการศึกษาทางบาลี

() เปรียญธรรม 1-2 ประโยค

() เปรียญธรรม 3 ประโยค

() เปรียญธรรม 4 ประโยค

() เปรียญธรรม 5 ประโยค

() เปรียญธรรม 6 ประโยค

() เปรียญธรรม 7 ประโยค

() เปรียญธรรม 8 ประโยค

() เปรียญธรรม 9 ประโยค

5. วุฒิการศึกษาทางโลก

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษาตอนต้น

() มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

() อนุปริญญา/ปวส.

() ปริญญาตรี

() ปริญญาโท

() ปริญญาเอก

มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่ท่านคิดว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ตามเกณฑ์ ดังนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 102)

- 5 หมายถึง มีบทบาททางการเมืองอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีบทบาททางการเมืองอยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง มีบทบาททางการเมืองอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีบทบาททางการเมืองอยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง มีบทบาททางการเมืองอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ	ระดับบทบาททางการเมือง				
	5	4	3	2	1
การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง					
1. ท่านอ่านข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ					
2. ท่านอ่านบทความ บทวิเคราะห์ทางการเมือง และข่าวการเมืองจากนิตยสารรายสัปดาห์หรือรายปักษ์					
3. ท่านรับฟังการถ่ายทอดข่าวการเมืองจากวิทยุ					
4. ท่านรับฟังการถ่ายทอดข่าวการเมืองจากโทรทัศน์					
5. ท่านรับฟังการวิเคราะห์ วิจัยประเด็นทางการเมืองจากวิทยุ					
6. ท่านรับฟังการวิเคราะห์ วิจัยประเด็นทางการเมืองจากโทรทัศน์					
7. ท่านรับฟังการแถลงนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลจากวิทยุ					
8. ท่านรับฟังการแถลงนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลจากโทรทัศน์					
9. ท่านรับฟังการถ่ายทอดรายการนายก ฯ คู่กับประชาชนจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย					
10. ท่านรับฟังการถ่ายทอดรายการนายก ฯ คู่กับประชาชนจากโทรทัศน์					
11. ท่านรับฟังการถ่ายทอดการประชุมสภา ฯ จากวิทยุ					
12. ท่านรับชมการถ่ายทอดการประชุมสภา ฯ จากโทรทัศน์					
13. ท่านรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากทาง Internet					

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ	ระดับบทบาท ทางการเมือง				
	5	4	3	2	1
การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง					
14. การเดินขบวนถือป็นวิธีการสำคัญในการแสดง ความคิดเห็น					
15. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านวิทยุชุมชน					
16. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านหนังสือพิมพ์					
17. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านแผ่นป้ายโฆษณา					
18. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านอินเทอร์เน็ต					
19. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านเวทีชุมนุมประท้วง					
20. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านเวทีการสัมมนาทางวิชาการที่ จัดในสถานที่ทั่วไป					
21. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านการเขียนหนังสือหรือบทความ					
การมีส่วนร่วมทางการเมือง					
22. แนะนำจริยธรรมคำสอนแก่นักการเมืองคนใดคนหนึ่ง					
23. แนะนำจริยธรรมคำสอนให้แก่พรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง					
24. แนะนำจริยธรรมคำสอนแก่นักการเมืองทุกคน					
25. แนะนำจริยธรรมคำสอนให้แก่พรรคการเมืองทุกพรรคการเมือง					
26. ใช้พื้นที่ของวัดจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมทางการเมือง					
27. สนับสนุนทุนทรัพย์หรืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการเผยแพร่คุณธรรม จริย ธรรม แก่นักการเมืองหรือพรรคการเมือง					
28. รณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ตามแนวพุทธศาสนา					
29. ท่านจัดเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยด้านคุณธรรมจริยธรรม ทางการเมือง ให้แก่พรรคการเมืองภายในวัดของตน					
30. เข้าร่วมสัมมนาทางพุทธศาสนากับการเมืองเพื่อการเรียนรู้					
31. จัดประชาสัมพันธ์อบรมค้ำคุณธรรม ทางการเมืองร่วมกับภาครัฐ					

ตอนที่ 3 หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

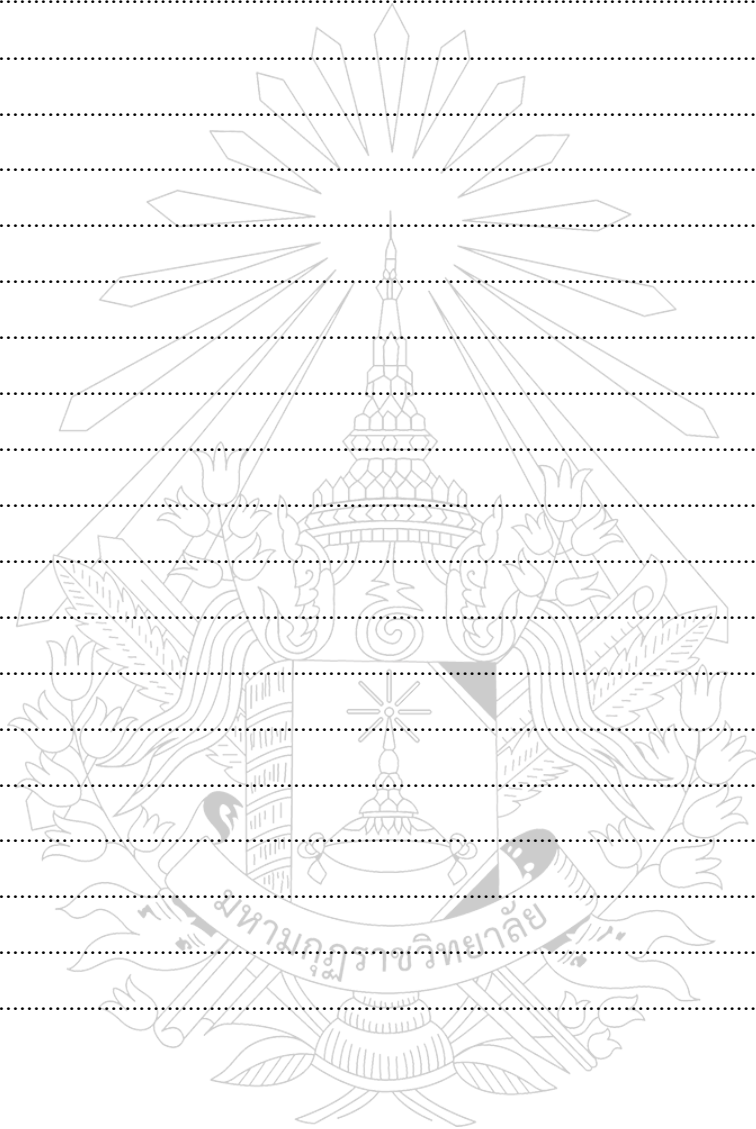
หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ	ระดับหลักประชาธิปไตย				
	5	4	3	2	1
หลักสิทธิเสรีภาพ					
1. ประชาชนคนไทยทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน					
2. ประชาชนคนไทยทุกคนมีอิสระทางการเมือง					
3. การชุมนุมทางการเมืองเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย					
4. การเอาความคิดของตนเป็นที่ตั้ง อาจนำไปสู่การสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น					
5. การชุมนุมต้องไม่รบกวนสิทธิเสรีภาพของ บุคคลอื่นทั่วไป					
6. ท่านมีความเชื่อมั่น และชื่นชมในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มี สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดที่จะสามารถ แก้ปัญหาของชาติให้มั่นคงยั่งยืน และมีความเหมาะสม ต่อการปกครองในประเทศไทย					
7. ท่านเชื่อว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุขสามารถสร้างความกลมเกลียวเหนียวแน่นให้กับคนในชาติได้อย่างเหมาะสม					
8. การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือ ร้องเรียนความเดือดร้อนเป็นการสะท้อนความเป็น ประชาธิปไตยมากขึ้น					
9. ท่านเชื่อในหลักการปกครองอย่างมีส่วนร่วมของ ประชาชนยึดมั่นใน เสี่ยงส่วนใหญ่เคารพเสี่ยงส่วนน้อย					
10. หลักเสรีภาพนั้นเป็นการที่บุคคลกระทำการสิ่งใดก็ได้ที่ เหมาะสมกับตนเองแต่ต้องคำนึงว่าจะไม่กระทบหรือ ละเมิดผู้อื่น					
หลักความเสมอภาค					
11. ทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายไม่ว่าจะอยู่ในฐานะแตกต่างกัน					
12. การเคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่นนับเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง					

หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ	ระดับหลักประชาธิปไตย				
	5	4	3	2	1
13. หลักการปกครองแบบประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมของประชาชนยึดมั่นในเสียงส่วนใหญ่เคารพเสียงส่วนน้อย					
14. การชุมนุมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ถูกต้องควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย					
15. แม้ว่าคนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ทุกคนมีความเสมอภาคกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ					
16. ท่านยึดหลักการและเหตุผลในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น					
17. ท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ เสมอแม้ว่าจะแตกต่างจากตนเอง					
18. อำนาจอธิปไตยถือเป็นอำนาจสูงสุดของประชาชน อันเป็นหัวใจของประชาธิปไตย					
19. ความต้องการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ควร ส่งเสริมและไม่จำกัดขอบเขต					
20. ทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายไม่ว่าจะมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน					
หลักภราดรภาพ					
21. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นนั้น ไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลที่เขาคิดไม่เหมือนเรา และไม่ควรบังคับให้คนอื่นคิดเหมือนเรา					
22. ไม่ว่าบุคคลใดจะมีฐานะรวยกว่าหรือยากจนกว่า ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน					
23. ไม่ว่าบุคคลใดจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำกว่ากัน ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน					
24. ผู้ที่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ถือว่ามีศักดิ์ศรี และมีความเท่าเทียมกับผู้ให้ความช่วยเหลือ					
25. การช่วยเหลือเกื้อกูลกันถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย					
26. การช่วยเหลือเกื้อกูลกันหรือระบบอุปถัมภ์นั้นยังเป็น พฤติกรรมที่ปฏิบัติกันอยู่ในสังคมไทย					

หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ	ระดับหลักประชาธิปไตย				
	5	4	3	2	1
27. การส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับการเมืองให้ประชาชนเป็นแนวทางการส่งเสริมประชาธิปไตยที่ถูกต้อง					
28. เมื่อท่านมีโอกาส ท่านจะพูดคุยปัญหาทางการเมือง ร่วมกันภายในครอบครัว วัด อยู่เสมอ					
29. เมื่อท่านมีโอกาสดำเนินกิจกรรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากการตัดสินใจของคนส่วนมาก					
30. เมื่อท่านได้ตำหนิเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ท่านได้ให้โอกาสชี้แจงเหตุผลเสมอ					
31. เมื่อท่านได้รู้ข่าวความเคลื่อนไหวทางการเมืองท่านจะส่งข้อมูลให้เพื่อนหรือบุคคลทั่วไปได้รู้เสมอ					

ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิด เกี่ยวกับ บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบ
การปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ขอกราบขอบพระคุณ ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้
พระนัสชนะ มหามงฺคโล (สงฆ์ข้าง)
นิสิตผู้วิจัย

ภาคผนวก จ
แบบสัณฐาน

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ มี 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัย ในภาพรวม ซึ่งจะไม่มีผลเสียต่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....นามสกุล..... ฉายา.....

อายุ..... ปี ตำแหน่ง.....

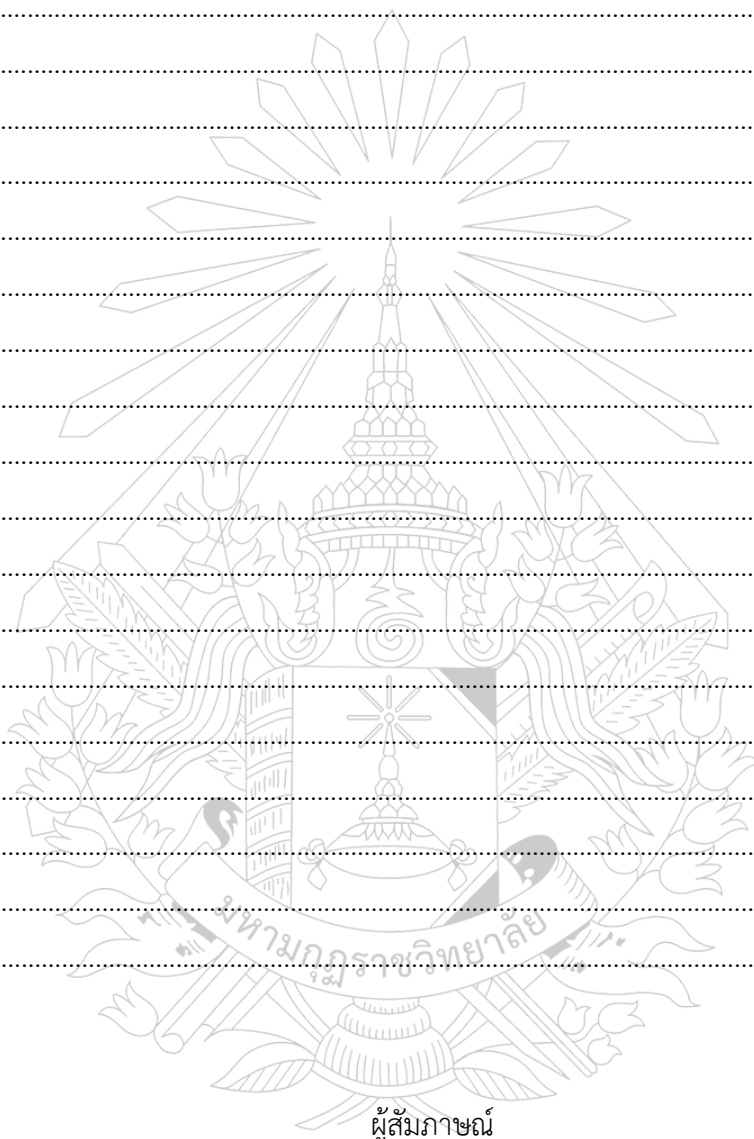
ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย)

บันทึกข้อมูล (ผู้วิจัย) (จดบันทึก, บันทึกเสียง, บันทึกภาพ)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. เวลา.....ถึง.....น.

สถานที่.....

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมือง
ของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมือง
หนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผู้สัมภาษณ์

พระนัสชนะ มหามงคลโล (สงฆ์)

นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ภาคผนวก จ

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

ค่าดัชนีความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC)

เรื่อง

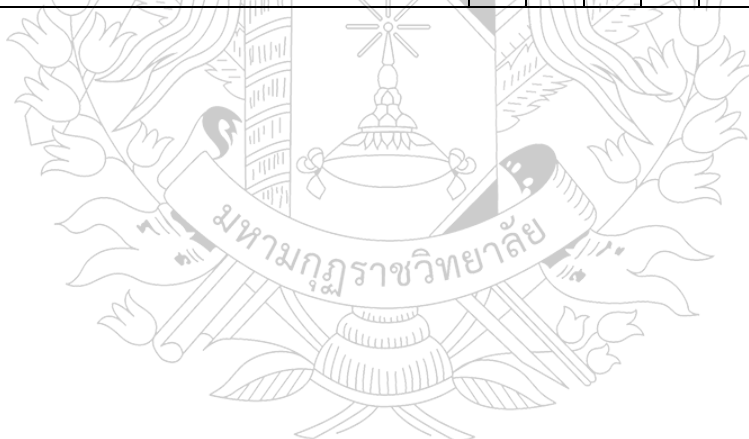
บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	ค่า แปลผล
	1	2	3	4	5		
การรับรู้ข่าวสาร							
1. ท่านอ่านข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
2. ท่านอ่านบทความบทวิเคราะห์ทางการเมือง และข่าวการเมืองจากนิตยสารรายสัปดาห์หรือรายปักษ์	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
3. ท่านรับฟังการถ่ายทอดข่าวการเมืองจากวิทยุ	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
4. ท่านรับฟังการถ่ายทอดข่าวการเมืองจากโทรทัศน์	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
5. ท่านรับฟังการวิเคราะห์ วิจัยประเด็นทางการเมืองจากวิทยุ	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
6. ท่านรับฟังการวิเคราะห์ วิจัยประเด็นทางการเมืองจากโทรทัศน์	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
7. ท่านรับฟังการแถลงนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลจากวิทยุ	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
8. ท่านรับฟังการแถลงนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลจากโทรทัศน์	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
9. ท่านรับฟังการถ่ายทอดรายการนายกฯ คู่กับประชาชนจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
10. ท่านรับฟังการถ่ายทอดรายการนายกฯ คู่กับประชาชนจากโทรทัศน์	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
11. ท่านรับฟังการถ่ายทอดการประชุมสภาฯ จากวิทยุ	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	ค่า แปลผล
	1	2	3	4	5		
12. ท่านรับชมการถ่ายทอดการประชุมสภาฯ จากโทรทัศน์	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
13. ท่านรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากทาง Internet	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
การแสดงความคิดเห็น							
14. การเดินขบวนถือเป็นการสำคัญในการแสดงความคิดเห็น	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
15. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านวิทยุชุมชน	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
16. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านหนังสือพิมพ์	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
17. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านแผ่นป้ายโฆษณา	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
18. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านอินเทอร์เน็ต	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
19. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านเวทีชุมชนหมู่บ้าน	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
20. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านเวทีการสัมมนาทางวิชาการที่จัดในสถานที่ทั่วไป	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
21. ท่านแสดงธรรม ออกทางการเมืองผ่านการเขียนหนังสือหรือบทความ	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
การมีส่วนร่วม							
22. แนะนำจริยธรรมคำสอนแก่นักการเมืองคนใดคนหนึ่ง	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
23. แนะนำจริยธรรมคำสอนให้พรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
24. แนะนำจริยธรรมคำสอนแก่นักการเมืองทุกคน	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
25. แนะนำจริยธรรมคำสอนให้แก่พรรคการเมืองทุกพรรคการเมือง	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	ค่า แปลผล
	1	2	3	4	5		
26. ใช้พื้นที่ของวัดจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมทางการเมือง	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
27. สนับสนุนทุนทรัพย์หรืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการเผยแพร่คุณธรรม จริยธรรม แก่นักการเมืองหรือพรรคการเมือง	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
28. รณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ตามแนวพุทธศาสนา	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
29. ท่านจัดเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยด้านคุณธรรมจริยธรรมทางการเมืองให้แก่พรรคการเมืองภายในวัดของตน	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
30. เข้าร่วมสัมมนาทางพุทธศาสนากับการเมืองเพื่อการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
31. จัดประชาสัมพันธ์อบรมค่ายคุณธรรม ทางการเมืองร่วมกับภาครัฐ	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้

เรื่อง

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย
ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	ค่า แปลผล
	1	2	3	4	5		
หลักสิทธิเสรีภาพ							
1. ประชาชนคนไทยทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
2. ประชาชนคนไทยทุกคนมีอิสระทางการเมือง	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
3. การชุมนุมทางการเมืองเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
4. การเอาความคิดของตนเป็นที่ตั้ง อาจนำไปสู่การสร้างความคิดเห็นให้แก่ผู้อื่น	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
5. การชุมนุมต้องไม่รบกวนสิทธิเสรีภาพของ บุคคลอื่นทั่วไป	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
6. ท่านมีความเชื่อมั่น และชื่นชมในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มี สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดที่จะสามารถ แก้ปัญหาของชาติให้มั่นคงยั่งยืน และมีความเหมาะสมต่อการปกครองในประเทศไทย	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
7. ท่านเชื่อว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขสามารถสร้างความกลมเกลียวเหนียวแน่นให้กับคนในชาติได้อย่างเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
8. การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือ ร้องเรียนความเดือดร้อนเป็นการสะท้อนความเป็น ประชาธิปไตยมากขึ้น	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
9. ท่านเชื่อในหลักการปกครองอย่างมีส่วนร่วมของ ประชาชนยึดมั่นในเสียงส่วนใหญ่เคารพเสียงส่วนน้อย	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้

หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	ค่า แปลผล
	1	2	3	4	5		
10. หลักเสรีภาพนั้นเป็นการที่บุคคลกระทำสิ่งใดก็ได้ที่เหมาะสมกับตนเองแต่ต้องคำนึงว่าจะไม่กระทบหรือ ละเมิดผู้อื่น	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
หลักความเสมอภาค							
11. ทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายไม่ว่าจะอยู่ในฐานะแตกต่างกัน	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
12. การเคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่นนับเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
13. หลักการปกครองแบบประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมของประชาชนยึดมั่นในเสียงส่วนใหญ่เคารพเสียงส่วนน้อย	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
14. การชุมนุมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ถูกต้องควรได้รับบริการคุ้มครองตามกฎหมาย	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
15. แม้ว่าคนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลายแต่ทุกคนมีความเสมอภาคกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
16. ท่านยึดหลักการและเหตุผลในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
17. ท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ เสมอแม้ว่าจะแตกต่างจากตนเอง	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
18. อำนาจอธิปไตยถือเป็นอำนาจอสูงสุดของประชาชน อันเป็นหัวใจของประชาธิปไตย	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
19. ความต้องการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ควร ส่งเสริมและไม่จำกัดขอบเขต	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
20. ทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายไม่ว่าจะมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้

หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	ค่า แปลผล
	1	2	3	4	5		
หลักภราดรภาพ							
21. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นนั้น ไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลที่เขาคิดไม่เหมือนเรา และไม่ควบบังคับให้คนอื่นคิดเหมือนเรา	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
22. ไม่ว่าจะบุคคลใดจะมีฐานะรวยกว่าหรือยากจนกว่า ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
23. ไม่ว่าจะบุคคลใดจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำกว่า ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
24. ผู้ที่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ถือว่ามีศักดิ์ศรีและมีความเท่าเทียมกับผู้ให้ความช่วยเหลือ	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
25. การช่วยเหลือเกื้อกูลกันถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
26. การช่วยเหลือเกื้อกูลกันหรือระบบอุปถัมภ์นั้นยังเป็น พฤติกรรมที่ปฏิบัติกันอยู่ในสังคมไทย	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
27. การส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับการเมืองให้ประชาชนเป็นแนวทางการส่งเสริมประชาธิปไตยที่ถูกต้อง	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
28. เมื่อท่านมีโอกาส ท่านจะพูดคุยปัญหาทางการเมือง ร่วมกันภายในครอบครัว วัด อยู่เสมอ	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
29. เมื่อท่านมีโอกาสดำเนินกิจกรรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากการตัดสินใจของคนส่วนมาก	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
30. เมื่อท่านได้ตำหนิเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ท่านได้ให้โอกาสชี้แจงเหตุผลเสมอ	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้
31. เมื่อท่านได้รู้ข่าวความเคลื่อนไหวทางการเมือง ท่านจะส่งข้อมูลให้เพื่อนหรือบุคคลทั่วไปได้รู้เสมอ	1	1	1	1	1	5	นำไปใช้ได้

ภาคผนวก ช
ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability)

ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม
ด้านที่ 1 เกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ
ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

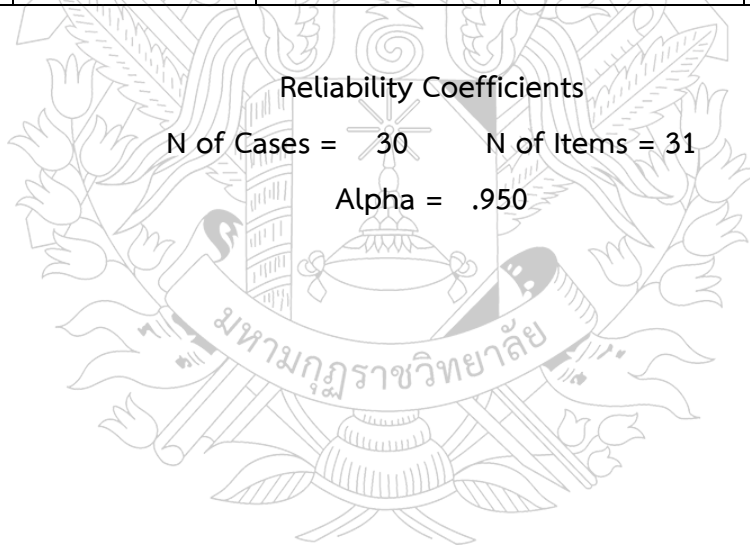
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	110.9333	164.409	.698	.947
a2	110.7667	170.461	.537	.949
a3	111.0000	169.310	.450	.950
a4	111.0333	164.447	.760	.946
a5	110.5667	165.013	.654	.948
a6	110.4667	173.982	.487	.949
a7	110.4333	168.668	.791	.947
a8	110.7667	168.461	.606	.948
a9	110.7000	165.183	.709	.947
a10	110.6333	169.689	.627	.948
a11	110.8333	169.592	.682	.948
a12	111.0333	169.482	.629	.948
a13	110.7000	168.838	.649	.948
a14	110.6667	166.092	.796	.946
a15	111.0000	170.138	.562	.949
a16	110.9000	166.990	.627	.948
a17	111.1333	164.395	.685	.947
a18	110.8667	166.671	.709	.947
a19	111.1000	169.679	.631	.948

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a20	110.8000	168.441	.581	.948
a21	110.6667	173.747	.391	.950
a22	110.7667	175.013	.311	.951
a23	111.0000	173.310	.418	.950
a24	111.0333	168.033	.617	.948
a25	111.0000	171.241	.499	.949
a26	110.7667	161.978	.772	.946
a27	110.8333	165.868	.784	.946
a28	110.8000	165.683	.724	.947
a29	111.0333	164.447	.760	.946
a30	110.5667	165.013	.654	.948
a31	110.4667	173.982	.487	.949

Reliability Coefficients

N of Cases = 30 N of Items = 31

Alpha = .950

ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม
ด้านที่ 2 เกี่ยวกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ
ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

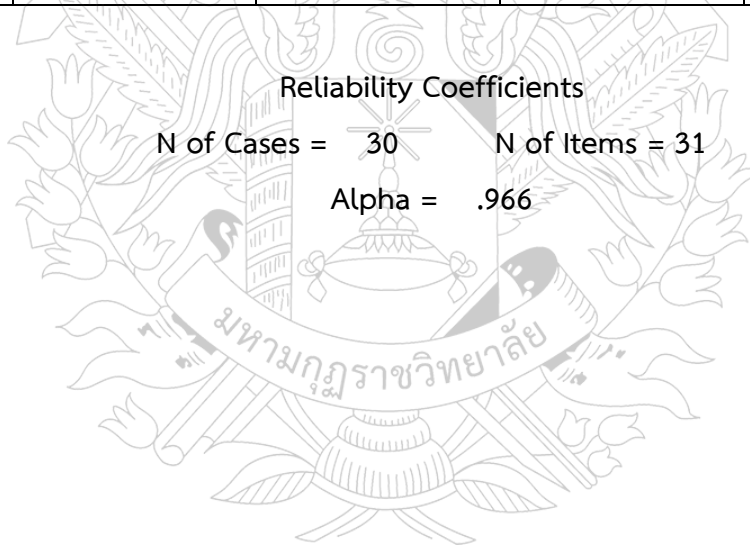
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b1	107.0000	217.310	.484	.966
b2	107.2333	208.254	.818	.964
b3	107.0000	212.138	.652	.965
b4	107.2333	210.944	.697	.965
b5	107.0333	208.792	.707	.965
b6	107.4000	209.214	.597	.966
b7	107.1333	208.257	.764	.964
b8	106.8667	211.085	.869	.964
b9	106.9667	211.964	.725	.964
b10	106.9667	210.723	.787	.964
b11	106.8000	214.717	.680	.965
b12	106.7333	213.720	.600	.965
b13	106.7667	212.254	.682	.965
b14	106.9333	209.926	.798	.964
b15	106.9667	212.792	.602	.965
b16	106.9000	211.059	.770	.964
b17	106.9333	211.444	.778	.964
b18	106.9333	213.237	.687	.965
b19	106.9667	211.344	.816	.964

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b20	106.8333	213.592	.704	.965
b21	106.9667	210.102	.818	.964
b22	107.1333	212.189	.632	.965
b23	106.8333	210.144	.824	.964
b24	106.9333	213.651	.619	.965
b25	106.9000	217.886	.576	.965
b26	106.8667	210.740	.818	.964
b27	107.0333	213.413	.579	.966
b28	106.9333	213.651	.619	.965
b29	106.9333	213.237	.687	.965
b30	106.9667	211.344	.816	.964
b31	106.8333	213.592	.704	.965

Reliability Coefficients

N of Cases = 30 N of Items = 31

Alpha = .966

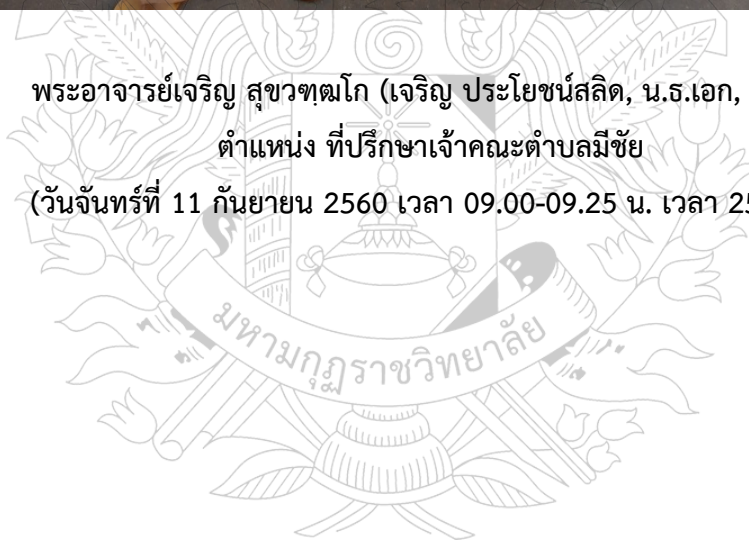

ภาคผนวก ซ
ภาพพระสังฆาธิการที่สัมภาษณ์

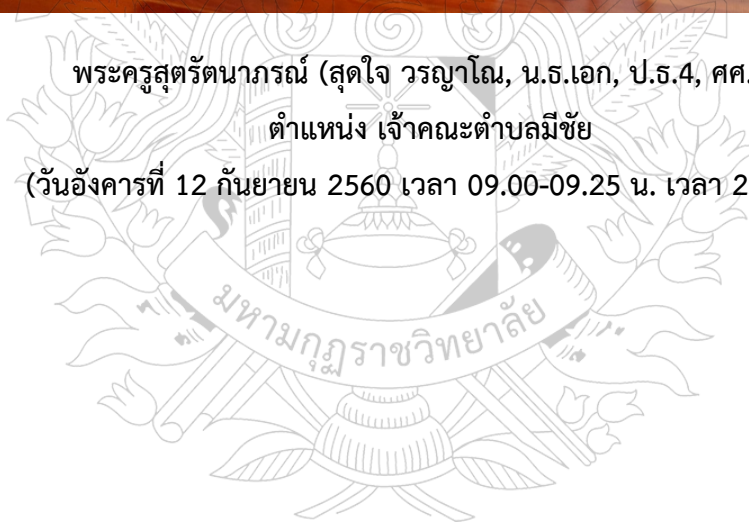

พระอาจารย์เจริญ สุขวฑฒโก (เจริญ ประโยชน์สลิต, น.ธ.เอก, พธ.บ.)
ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะตำบลมีชัย
(วันจันทร์ที่ 11 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

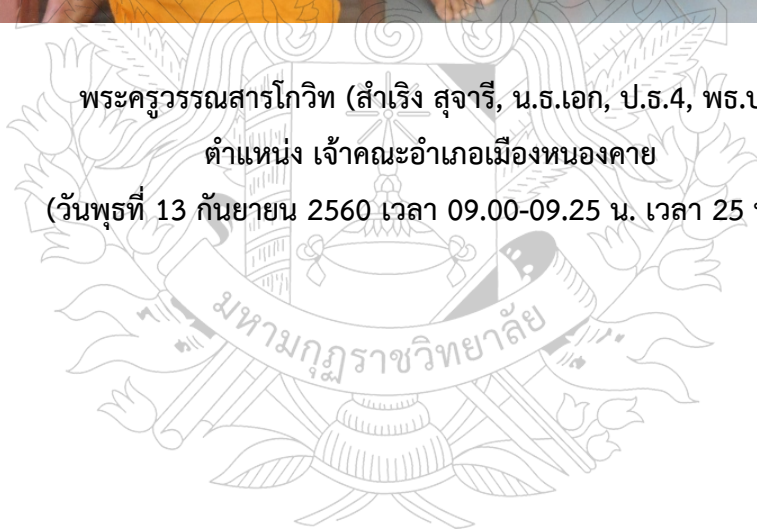

พระครูสุตรัตนาภรณ์ (สุดใจ วรรณโณ, น.ธ.เอก, ป.ธ.4, ศศ.ม.)
ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลมีชัย
(วันอังคารที่ 12 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

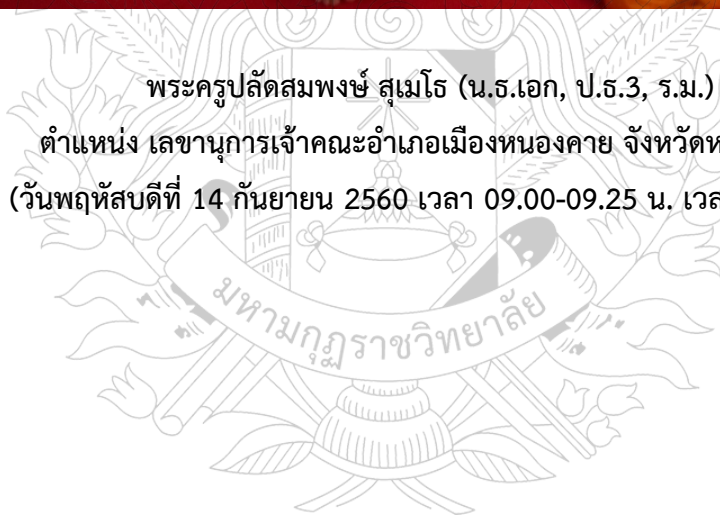

พระครูวรรณสารโกวิท (สำเร็จ สุจารี, น.ธ.เอก, ป.ธ.4, พธ.บ.)
ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย
(วันพุธที่ 13 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

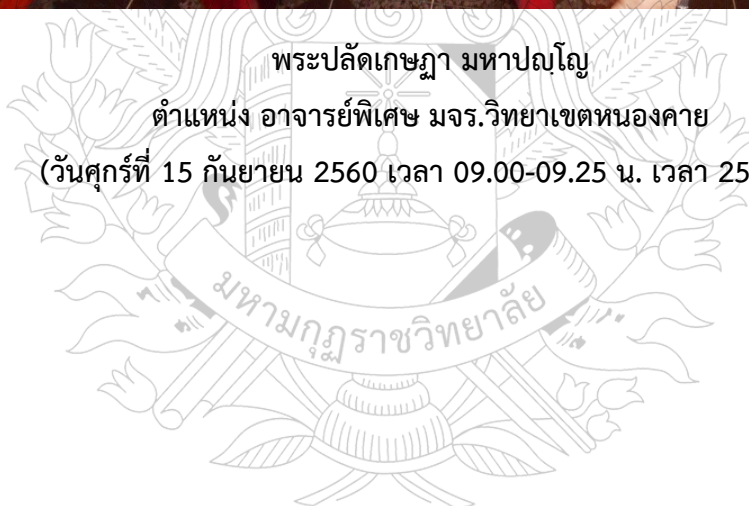

พระครูปลัดสมพงษ์ สุเมโธ (น.ธ.เอก, ป.ธ.3, ร.ม.)
ตำแหน่ง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
(วันพฤหัสบดีที่ 14 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

พระปลัดเกษฎา มหาปณฺโณ
ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มจร.วิทยาเขตหนองคาย
(วันศุกร์ที่ 15 กันยายน 2560 เวลา 09.00-09.25 น. เวลา 25 นาที)

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - สกุล : พระนัสสนะ มหามงคล (สง่าง)

วัน เดือน ปี เกิด : 14 พฤษภาคม 2535

สถานที่เกิด : 21 หมู่ 6 ตำบลคอกช้าง อำเภอสระใคร

จังหวัดหนองคาย 43100

สถานที่อยู่ปัจจุบัน : 111/1 หมู่ 1 วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย

จังหวัดหนองคาย 43000

การศึกษา

พ.ศ.2558 : ปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ

วิชาเอกภาษาอังกฤษ วิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

